

RAPOR

EL-KAİDE'DEN HTŞ'YE NUSRA CEPHESİ

CAN ACUN, BÜNYAMİN KESKİN, BİLAL SALAYMEH

EL-KAİDE'DEN HTŞ'YE: NUSRA CEPHESİ

COPYRIGHT © 2017

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları 95
I. Baskı: 2017
ISBN: 978-975-2459-32-8

Uygulama: Erkan Söğüt
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

EL-KAİDE'DEN HTŞ'YE: NUSRA CEPHESİ

Yazarlar

Can Acun, Bünyamin Keskin, Bilal Salaymeh

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 9

NUSRA CEPHESİ'NİN TARİHİ SERÜVENİ | 13

DEAŞ'IN SURİYE'YE YAYILMASI VE NUSRA CEPHESİ'NİN
IRAK'TAN SURİYE'YE UZANAN YOLCULUĞU | 13

ZERKAVİ VE IRAK EL-KAİDESİ'NİN KURULUŞU | 15

DEAŞ'IN SURİYE DİRENİŞİNE ETKİSİ VE
NUSRA CEPHESİ'NİN KURULUŞU | 22

NUSRA CEPHESİ'NİN ÇATI OLUŞUM ARAYIŞI:
ŞAM'IN FETHİ CEPHESİ VE HEYET-İ TAHRİRÜ'Ş-ŞAM | 28

HTŞ-AHRAR ÇATIŞMASI | 32

NUSRA CEPHESİ'NİN İDEOLOJİSİ | 37

IRAK'TAN SURİYE'YE GELEN CİHADİ NUSRA | 38

ESED'İ DEVİRMEKTEN İSLAMİ EMARET'E | 40

YAKIN-UZAK DÜŞMAN ARASINDA NUSRA CEPHESİ | 42

MASLAHAT: KÜRESEL CİHADA SİĞİNMAK VE
NUSRA-DEAŞ AYRIMI | 44

EL-KAİDE'DEN AYRILIŞ: KÜRESEL CİHADDAN
SURİYE CİHADINA | 46

SURİYELİLEŞME ÇABASI: HEYET-İ TAHRİRÜ'Ş-ŞAM | 47

YEREL YÖNETİM MODELİ | 51

YEREL YÖNETİM ÖRNEKLERİ | 54

DEAŞ'IN YÜKSELİŞİYLE GELEN DEĞİŞİM | 55

ASKERİ YAPILANMA | 57

NUSRA'NIN ASKERİ TAKTİKLERİ | 60

SAVAŞÇILAR | 66

YERLİ SAVAŞÇILAR | 67

YABANCI SAVAŞÇILAR | 68

LİDER PROFİLLEMESİ | 73

GENEL LİDERLER | 73

ŞER'İ LİDERLER | 74

SAHA KOMUTANLARI | 77

MEDYA VE SÖYLEM KULLANIMI | 81

MEDYA | 81

SÖYLEM | 83

SONUÇ | 87

EKLER | 89

Kısaltmalar

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BA	Bombalı Araç Saldırısı
BAİ	Bombalı Araçlı İntihar Saldırısı
BM	Birleşmiş Milletler
DEAŞ	Devletü'l-İrak ve Şam (Irak ve Şam Devleti)
HŞK	Halep Şeriat Konseyi
HTŞ	Heyet-i Tahrirü Şam (Şam'ın Özgürleştirilmesi Heyeti)
İİD	İrak İslam Devleti
İHA	İnsansız Hava Aracı
ÖSO	Özgür Suriye Ordusu
PYD	Partiya Yekitiya Demokrat (Demokratik Birlik Partisi)
ŞFC	Şam'ın Fethi Cephesi
YPG	Yekineyen Parastina Gel (Halk Savunma Birlikleri)
YPJ	Yekineyen Parastina Jin (Kadın Koruma Birlikleri)

ÖZET

Suriye’de devlet otoritesinin aşınmasından dolayı ortaya çıkan boşluk devlet dışı silahlı aktörler tarafından doldurulmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler yaşanırken kriz ve çatışma bölgelerinde söz konusu aktörler egemen devlet düzenini sarsarak alışılmış uluslararası sistemi tehdit etmeye devam etmiştir. Önce El-Kaide daha sonra DEAŞ gibi örgütler bu meydan okumanın baş aktörleri haline gelmiştir. Suriye’de yaşanan krizlerle birlikte “cihadi” ideolojiyi benimseyen bu örgütlerin bir uzantısı olarak Nusra Cephesi ortaya çıkmıştır.

2011 yılı itibarıyla Arap Baharı’nın bölgede yayılmasıyla birlikte cihadi örgütler kendilerine hakimiyet alanı arayışına girmişlerdir. El-Kaide’nin Irak’taki kolu Irak İslam Devleti (İİD) örgütü 2007 yılından itibaren aldığı ağır darbelerden yeni toparlanmaya çalıştığı bir dönemde ABD Irak’tan çekilmiş ve bünyesinde Suriyelilerin de bulunduğu İİD lider kadrosu Suriye’de ortaya çıkan krizle yeni bir genişleme alanı oluşturacağını düşünmeye başlamıştır. İİD örgütünün o dönemler Musul bölgesinde komutanı olan Suriyeli Ahmed Hüseyin Şara (Ebu Muhammed Culani) İİD’nin yeni lideri Ebubekir Bağdadi’ye Suriye’de örgütlenilmesi teklifinde bulunmuştur.

Sonuç itibarıyla El-Kaide merkezinin onayıyla Suriye’ye yedi kişilik bir ekiple 2011 yaz aylarında geçiş yapılmıştır. Bu çekirdek kadro Suriye’deki iç savaşı derinden etkilemiştir. Nusra Cephesi’nin kuruluşu ise 2012’nin Ocak ayında Culani tarafından yapılan bir açıklamayla duyurulmuştur. O günden bu yana farklı süreçlerden geçmek suretiyle evrimleşerek muhalifler arasında en güçlü gruplardan biri olan Heyet-i Tahrir-ü Şam’a dönüşen yapıyı beraberinde getirmiştir.

Bu rapor Suriye sahasında etkin aktörlerden biri olan Nusra Cephesi'ni ele almaktadır. Raporun hazırlık aşamasında Nusra'nın güçlü olduğu çatışma bölgeleri başta olmak üzere Suriye'de saha çalışması gerçekleştirilmiş ve buralarda bazı isimlerle mülakatlar yapılmıştır. Grubun ideolojik gelişimi ve bunun ardında yatan sebepler de raporun konusunu oluşturmaktadır. Aynı zamanda raporda örgütün yönetim modeli ve örgütlenme biçimine dair bilgiler de yer almaktadır. Ayrıca çalışmanın sonunda Nusra'nın liderleri ve örgütte ön plana çıkan isimlerin profil bilgileri de sunulmuştur.

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca toplumların idaresinde farklı yöntemler geliştirilmiştir. Nihayetinde günümüzde modern devlet olgusu büyük oranda norm olarak kabul edilmiş ve hakim paradigma olarak belirleyici bir konuma gelmiştir. İnsanları bir araya getirerek belirli bir egemenlik çatısı altında toplayan siyasi bir erk olarak devletler farklı model ve fonksiyonlara sahip olmakla beraber Max Weber’in ifadesiyle “meşru şiddet kullanma aracı” olarak da tarif edilir. Ancak günümüzdeki uluslararası toplum ve devletler hukukunda yer edinmiş bu olgunun özellikle Berlin Duvarı’nın yıkılması ve iki kutuplu dünya anlayışının sona ermesinin ardından 11 Eylül’le birlikte ortaya çıkan “terör çağı”nda bambaşka meydan okumalarla karşılaştığı görülmektedir. Tunus’ta başlayan ve domino etkisiyle Ortadoğu coğrafyasının neredeyse bütününe yayılan halk isyanları yeni bir düzen inşa edememiş olsa da altı yıl içerisinde bölgenin yüz yıllık statükosunu temelden sarsarak melez bir politik düzen ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte yeni bir döneme girilmesine neden olmuş ve terör çağının etkilerini tahkim etmiştir. Gün geçtikçe kaotik bir hal alan ve anarşik bir görüntü çizen kriz ve çatışma bölgelerinde gitgide aşınan “devlet egemenliği” olgusu kendi zıddını var etmeye başlamış ve “devlet dışı silahlı aktörler” fenomenini ortaya çıkarmıştır.

Devlet egemenliğinin aşınması sonucunda ortaya çıkan boşluk devlet dışı silahlı örgütler tarafından hızla doldurmaktadır. Zaman içerisinde kriz ve çatışma bölgelerinde uluslararası toplum tarafından tanınan egemen devletler düzeyini temelden sarsan şiddetin yanı sıra söz konusu örgütlerin geliştirdikleri farklı

fonksiyon ve yeni melez kurumlarla adeta mevcut uluslararası sistemi tehdit eder bir pozisyona gelmişlerdir. Bu zaman diliminde “El-Kaide” ve daha sonra “DEAŞ” gibi örgütlerin dünya genelinde bu büyük meydan okumanın başat aktörleri olarak ön plana çıktığı görülmektedir.¹ Yine bu bağlamda daha mikro ölçekte Suriye’de yaşanan savaşla birlikte “cihadi” ideolojiyi benimseyen bu yapıların bir uzantısı olarak ortaya çıkan “Nusra Cephesi” bugün geline nokta egemen devlet aygıtının bütünüyle yok olduğu ve devlet dışı silahlı örgütlerin hüküm sürdüğü ülkede belirli bir coğrafi alanda hakimiyet kurması ve egemenlik iddia etmesi bakımından öne çıkmaktadır.

Yakın tarihte yaşanan en büyük insani trajedilerden birine yol açan ve altıncı yılını dolduran Suriye’deki halk ayaklanması ve ardından başlayan iç savaş sonucu 2017 Mart ayı itibarıyla 465 bin kişinin hayatını kaybettiği rapor edilmiştir.² 6,3 milyona yakın Suriyeli yurt içinde, 5 milyonun üzerinde Suriyeli de yurt dışında mülteci durumuna düşmüştür.³ Yine Suriye iç savaşına dair dokümantasyon çalışmalarıyla bilinen Suriye İnsan Hakları Ağı’na (Syrian Network for Human Rights) göre Mart 2011’de başlayan halk ayaklanmasının altıncı yıldönümü olan 2017 Mart ayı itibarıyla yaşamını yitirenlerin 206 bin 923’ünü siviller oluşturmaktadır.⁴ Ülke genelinde savaş sebebiyle yaşanan yıkım –insani kayıplarla orantılı olarak– devasa boyutlara ulaşmıştır. Ülkenin altyapısı neredeyse bütünüyle tahrip olmuş durumdadır. Devlet aygıtının bütünüyle çöktüğü Suriye’de rejim yanlıları ve muhalifler arasında başlayan çatışmalar altı yıl içerisinde inişli çıkışlı bir seyir izlemiş, zaman içerisinde savaşa çok farklı aktörlerin dahil olması ve krizin içerisinde yeni yeni yapılanmaların şekillenmeye başlamasıyla birlikte mevcut çatışma dinamikleri çok daha karmaşık bir hal almıştır.

Ayaklanmanın başladığı ilk dönemlerde sivil gösterilerle rejimden demokratik reform yapmasına yönelik talepler Esed’e bağlı paramiliter güçler ve ordu tarafından sert karşılık bulunca, aylar sonra orduda başlayan ayrılımlarla birlikte ülke içerisinde rejime karşı silahlı bir muhalefet oluşmaya başlamıştır. Arap Ba-

1. Devlet dışı silahlı aktörler olarak sefeli-cihadi grupların teorik tartışması için bkz. Ufuk Ulutaş, *The State of Savagery, ISIS in Syria*, (SETA Yayınları, İstanbul: 2016), s. 28-40; Ayrıca daha farklı örneklerin incelendiği bir örnek çalışma için bkz. *Non-State Military Actors in the Middle East: Geopolitics, Ideology and Strategy*, ed. Murat Yeşiltaş ve Tuncay Kardaş, (Palgrave MacMillan, Basingstoke: 2017).

2. Angus McDowall, “Syrian War Monitor Says 465,000 Killed in Six Years of Fighting”, Reuters, <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-casualties-idUSKBN16K1Q1>, (Erişim tarihi: 20 Mart 2017).

3. “UN: Number of Syrian Refugees Passes Five Million”, Syrian Network for Human Rights (SNHR), Aljazeera, 30 Mart 2017.

4. “207,000 Civilians Have Been Killed Including 24,000 Children and 23,000 Females; 94% of the Victims were Killed by the Syrian-Iranian-Russian Alliance”, Syrian Network for Human Rights (SNHR), <http://sn4hr.org/blog/2017/03/18/35726>, (Erişim tarihi: 20 Mart 2017).

harı ile birlikte büyük ümitlerin beslendiği bu süreç zaman içerisinde iç savaşa dönüşmüştür. Suriye’de başlayan siyasi süreç ise çatışmalara evrilerek kısa sürede dünya genelinde faaliyet gösteren silahlı örgütlerin dikkatlerinin bölgeye çevrilmesine neden olmuştur.

2011 yılı itibarıyla cihadi grupların başını çeken El-Kaide Arap Baharı’yla birlikte büyük bir meydan okumayla karşı karşıya kalırken ortaya çıkan yeni kaotik süreci kısa sürede avantaja çevirerek kendine ait yeni hakimiyet alanları oluşturup askeri ve finansal kapasitesini geliştirmiştir. Bu aşamada ortaya çıkan ve silahlı çatışmaya dönüşen Suriye’deki ayaklanma sonucu ise tarihindeki en önemli atılımlardan birini yapma şansını yakalamıştır. Nitekim örgütün kurucu lideri Usame bin Ladin öldürülmeden önce yaptığı son konuşmasında bu fırsatı görerek Suriye’de yaşanan halk ayaklanmasına destek çağrısında bulunmuştur.

Aynı dönemde El-Kaide’nin Irak’taki “sorunlu” kolu Irak İslam Devleti (İİD) örgütü 2007 yılından itibaren aldığı ağır darbelerden sonra yeni toparlanmaya çalıştığı bir dönem içerisindeyken ABD askerleri Irak’tan bütünüyle çekildi. Bununla birlikte Suriyelilerin de bulunduğu İİD liderliği Suriye’de ortaya çıkan krizle yeni bir genişleme alanı oluşturacağını düşünerek tüm Ortadoğu’da etkileri olacak önemli bir adım attı. Örgütün o dönem Musul bölgesindeki askeri operasyonlardan sorumlu komutanı Suriyeli Ahmed Hüseyin Şara (Ebu Muhammed Culani), İİD’in yeni lideri Ebubekir Bağdadi’ye⁵ Suriye’yle ilgili bir tasarı sunarak çatışmaların yeni başlamakta olduğu ülkede örgütlenilmesi teklifinde bulundu. Teklif Bağdadi tarafından kabul gördü ve El-Kaide merkezinin onayıyla Suriye’ye yedi kişilik bir ekiple 2011 yaz aylarında geçiş yapıldı. Bu çekirdek kadro gelecekte Suriye’deki iç savaşı derinden etkileyecekti. Nitekim “Cebhetu’l-Nusra” (Nusra Cephesi) 2012’nin Ocak ayında resmi olarak Culani tarafından yapılan bir açıklamayla duyuruldu. O günden bu yana farklı süreçlerden geçen grup evrimleşerek muhalifler arasında en güçlü gruplardan biri olan Heyet-i Tahriru’ş-Şam’a dönüşen yapıyı beraberinde getirdi.

1979’da Sovyetler Birliği’nin Afganistan’ı işgaliyle başlayan modern ve militan selefi-cihadilik ve bu anlayışa bağlı örgütlenmelerin on yıllarca süren şekillenme sürecinin bir devamı niteliğindeki Nusra söz konusu “fenomen”in ulaştığı son nokta olması itibarıyla kayda değer bir yere sahiptir. “Selefi-cihadi” olarak tanımlanan, Afganistan’da başlayıp Çeçenistan, Bosna, Somali, Irak gibi evreler yaşayan ve Bin Ladin ve Zevahiri’nin gerek örgütsel gerekse düşünsel liderliğini yaptığı örgütler

5. 2010 yılı sonunda Ebu Ömer Bağdadi’nin ölümünün ardından göreve geldi.

silsilesinin son halkası niteliğindeki Nusra'nın söz konusu tarihsel geçmişi, düşünce dünyası ve kendi gerçekliğinin bağlamı içerisinde değerlendirilmesi önem arz etmektedir. 2014 yılının Haziran ayında Irak'ın ikinci büyük şehri Musul'la birlikte Irak'ın Sünni bölgelerinin önemli bir kısmının ele geçirilmesi ve devamında "hilafet" ilanı gibi olaylara imza atan DEAŞ örgütünün gelişiminde de önemli rol oynayan bu tarihsel arka planın dikkatle incelenmesi önem arz etmektedir.

Yukarıdaki saiklerle kaleme alınan raporun hazırlık aşamasında Halep, İdlib ve Hama gibi Nusra'nın güçlü olduğu çatışma bölgeleri başta olmak üzere Suriye'de saha çalışması gerçekleştirilerek örgütün lider kadrosundan bazı isimler ve saha elemanlarıyla mülakatlar yapılmıştır. Yapılan mülakat ve sahadaki gözlemlerin de katkısıyla bu raporda selefi-cihadi grupların Suriye'deki ve dünyadaki en bilinen örgütlerinden Nusra kendi tarihsel ve ideolojik bağlamı içerisinde ele alınmaya çalışılmıştır. Rapor yazılırken selefi-cihadiliğin tarihi, iç tartışma ve çatışmaları da dikkatle incelenmiştir. Grubun ideolojik gelişimi ve bunun ardında yatan sebepler de bu raporun konusunu oluşturmaktadır. Aynı zamanda raporda örgütün yönetim modeli ve örgütlenme biçimine dair bilgiler de yer almaktadır. Ayrıca çalışmanın sonunda Nusra Cephesi'nin liderleri ve örgütte ön plana çıkan isimlerin profil bilgileri de infografikler şeklinde sunulmuştur.

Suriye iç savaşına ilişkin dinamiklerin daha iyi anlaşılabilmesi ve mevcut tablonun daha açık bir biçimde görülebilmesi için sahadaki başat aktörlerin irdelenmesi oldukça önemlidir. Elinizdeki rapor bu ihtiyaca binaen Suriye sahasında etkin aktörlerden biri olan Nusra örgütünü ele almaktadır. Raporun yazarları daha önce de "PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi: PYD-YPG" başlığıyla PYD-YPG'yi ele alan ve derinlemesine inceleyen bir raporu da kaleme almışlardır. Bu bağlamda "Suriye'de El-Kaide: Nusra Cephesi" raporu Suriye'deki devlet dışı silahlı örgütler serisinin ikinci eserini teşkil etmektedir.

NUSRA CEPHESİ'NİN TARİHİ SERÜVENİ

DEAŞ'IN SURIYE'YE YAYILMASI VE NUSRA CEPHESİ'NİN IRAK'TAN SURIYE'YE UZANAN YOLCULUĞU

Irak ve Şam Devleti (Devletü'l-İrak ve Şam, DEAŞ) olarak isimlendirilen yapının tarihçesi İslam dünyasında Sovyet işgaline verilen bir cevap olarak tezahür eden “cihad” anlayışına dayanmaktadır. Teorisi Abdullah Azzam tarafından oluşturulan ve yapısal anlamda ise Usame bin Ladin tarafından küresel bir boyut kazandırılarak El-Kaide ile cisimleşen cihad anlayışı farklı veçhelerle kendini Bosna ve Çeçenistan'da göstermiş ve ardından ABD'nin Irak'ı işgal etmesiyle bu bölgeye kanalize olmuştur. Ancak Irak'taki deneyim diğer bölgelerden farklı bir şekilde gelişmiştir. 2003 yılındaki ABD ve koalisyon güçlerinin işgaline karşı başlayan direniş Abdullah Azzam'dan ziyade Muhammed Asım Makdisi'nin fikirleri ve Ebu Musab Zerkavi'nin liderliğinde şekillenirken nihayetinde Saddam döneminin Baas devlet ve istihbarat aygıtlarıyla birleşerek DEAŞ'ı var eden sürecin yaşanmasını beraberinde getirmiştir. DEAŞ'ın ve selefi İİD'nin tarihi El-Kaide'den farklı olarak Zerkavi ve Makdisi'nin var ettiği iki sütun üzerinde yükselmiştir. Örgütün kurucu lideri olan Ebu Musab Zerkavi'nin (Ahmet Fadıl Nezzal Haleylah) Ürdün'de Ebu Muhammed Asım Makdisi ile kurduğu ilişki teolojik açıdan DEAŞ'ı var eden fikri temelleri oluşturmaktadır.⁶ Zerkavi doksanlı yılların başında Ürdün'ün “cihad” bölgelerine gönderdiği savaşıla-

6. Makdisi DEAŞ'ı var eden ideolojinin şekillenmesinde öncü role sahip olmakla birlikte Zerkavi döneminde başlayan eleştirileriyle farklı bir pozisyon benimseye başlamıştır. Ebubekir Bağdadi döneminde ise iyice berraklaşan bir ayrışma içerisine girmiştir. Ancak Makdisi'nin DEAŞ'ı zaman zaman sert şekilde eleştiren söylemlerinde kendisinin Ürdün'de “devlet kontrolü altında” olmasının da etkisi olduğu hesaba katılmalıdır.

rıyla bilinen Zerkavi ilinden Afganistan'a giderek burada savaşmıştır. Ardından tekrar Ürdün'e dönmüş ve Afganistan'dan tanıdığı Makdisi ile tekrar irtibat kurarak onunla birlikte hareket etmeye başlamıştır. Makdisi ile birlikte Bey'atu'l-İmam örgütünü kurup çeşitli eylemlerin ardından Ürdün'de yakalanarak mahkum edilmiştir.

Makdisi ile birlikte Jafr hapishanesinde mahkum iken aftan yararlanıp çıkarak tekrar Afganistan'a geçip burada El-Kaide liderleriyle temas kurmuştur. Aradığını tam olarak bulamasa da aldığı kısmi yardım ve izin ile İran sınırındaki Herat bölgesinde bir askeri kamp kurmayı başarmıştır. Ancak Zerkavi'nin Afganistan Herat'ta kurduğu askeri kampın 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD'nin Afganistan müdahalesinde hedef alınmasıyla birlikte İran üzerinden Irak'a geçmiştir. Burada Kuzey Irak'ın İran sınırında bulunan Ensaru'l-İslam örgütü kamplarında kendine yeni bir yaşam alanı bulmuştur. Irak sadece ABD'nin değil olası bir müdahale ve işgalin yaratacağı kaostan yararlanmak isteyen El-Kaide ve diğer cihadi yapıların da radarına girmiştir. Suriye'nin İdlib ilinde bir ABD insansız uçak saldırısında Ekim 2016'da öldürülen Kuteybe Türki, Zerkavi'nin bu dönemdeki macerasını kendi dilinden anlatan ve 2016 yılı sonunda "Başından Sonuna Irak Sahası ve DEAŞ'a Yönelik Şahitliğim" isimli makalesinde şöyle demektedir:

El-Kaide'den kardeşlerimiz... Amerika'nın yakında Saddam'a saldıracığını ve bu saldırının büyük bir fırsat olacağını, şimdi elimizdeki imkanları Kuzey Irak gibi kısır bir yer için değil birkaç yıl içinde başlayacak Irak Savaşı için korumamızı öneriyorlar. Halbuki bize düşen anın vacibini yerine getirmektir. Anın vacibi ise Kuzey Irak'ta değerli kardeşler vardır. Onlarla birlik olup Kuzey Irak'ta bazı yerleri ele geçirip orada İslam'ın hükümlerini uygulamaya başlayabiliriz inşallah.⁷

Zerkavi ABD'nin Irak'ı işgal edeceğine dair pek çok medya organında bu dönemde çıkan haberler sonrası oluşan beklenti üzerine Irak'a geçmiş ve burada Irak'ın en eski cihad gruplarından olan Ensaru'l-İslam ile beraber faaliyet yürüterek ABD karşıtı direnişi örgütlemiştir. ABD'de dönemin savunma bakanı olan Colin Powell 5 Şubat 2003 tarihinde BM Güvenlik Konseyi'nde ülkesinin Irak'a yapacağı askeri müdahaleyi meşrulaştırabilmek adına yaptığı sunumda Zerkavi'nin Afganistan'dan Irak'a geçtiğini ve ABD karşıtı bazı faaliyetler yürüttüğünü açıklamıştır.⁸

Colin Powell'in BM Güvenlik Konseyi'ndeki sunumunda, "Irak bugün başında Usame bin Ladin'in iş birliği Ebu Musab Zerkavi'nin bulunduğu ölümcül bir terörist ağını barındırmaktadır" cümlelerini sarf etmesi ve Zerkavi'nin dev bir portresini göstermesi onu bir anda dünya gündemine getirirken "cihadi" şöhret

7. "Başından Sonuna Irak Sahası ve IŞİD'e Yönelik Şahitliğim", Küresel Analiz, 17 Aralık 2015.

8. Kenneth Katzman, "CRS Report for Congress", 5 Şubat 2004.

ve etki gücüne de büyük katkı sağlamıştır. Powell daha sonra bu sunumundan dolayı (özellikle Irak işgalini meşrulaştırmaya yönelik Bağdat yönetimin kimyasal silahlara sahip olduğu iddiasının gerçek dışı olduğunun ortaya çıkması nedeniyle) özür dilemiş olsa da ABD, Irak'ın kitle imha silahlarına sahip ve El-Kaide ile ilişkisi olduğu teziyle büyük bir savaş başlatmıştır.⁹

Zerkavi bilinenin aksine bu dönemde ve daha öncesinde her ne kadar El-Kaide örgütüyle ilişki içinde olsa da kurduğu örgütün El-Kaide ile organik bir bağı yoktu. Zaten El-Kaide örgütü de Ensaru'l-İslam'ın kamplarının bombalanmasından sonra Tevhid ve Cihad örgütünü kuran Zerkavi'den farklı olarak Tanzimu'l-Kaide fi Biladi'r-Rafideyn ismiyle Ebu Hamza Muhacir liderliğinde faaliyet göstermişti. Bu süreç Irak'ta pek çok direniş grubunun da (Nakşibendi ordusu, 1924 Tugayları, Irak Baası'nın bir devamı olarak bilinen Irak İslam ordusu, Irak İhvanı ve diğer grupların) Irak'ta direniş sahnesine çıktıkları zamana denk gelmektedir.¹⁰ Ebu Musab Zerkavi'yi 2004 başlarında Tevhid ve Cihad örgütünü kurduğunda bütün bu eşitler arasında farklı kılan şey ise Afganistan yıllarında elde etmiş olduğu tecrübeleri Irak direnişine taşıyabilmesi ve düşmanına karşı yeni yöntemler, saldırı taktikleri kullanması ve sert söylemleriyle gençleri ve kitleleri mobilize ve motive edebilmesidir. Zerkavi'nin diğer ayırt edici özelliği ise Makdisi tarafından şekillendirilmiş katı-mezhepçi din anlayışına sahip olmasıydı. Irak'ta bir anda neşet etmeye başlayan yabancı savaşçıların da ilk tercihi Zerkavi oldu.

ZERKAVİ VE IRAK EL-KAİDESİ'NİN KURULUŞU

İdealleri açısından Irak'taki potansiyeli gören Zerkavi 2004 yılına gelindiğinde bir hamle ile El-Kaide'nin desteğini arkasına almaya çalışmış ve aynı yılın Ekim ayında El-Kaide lideri Usame bin Ladin'e bağlılığını duyurmuştur. El-Kaide'nin küresel ağının imkanlarından yararlanmaya başlayan Zerkavi'nin militan havuzu bu süreçte sürekli gelişmiş ve genişlemiştir. Ayrıca bu süreçte pek çok selefi-cihadi kadro Irak'ın yolunu tutmaya başlamıştır. Böylece süreç içerisinde Irak El-Kaidesi diğer direniş grupları arasında hatırı sayılır bir güce ulaşmıştır. Bu dönemde daha da güçlenen örgüt 15 Ocak 2006 yılında Ceyşu't-Taifetu'l-Manşura, Ensaru't-Tevhid ve'l-Sünne, Ahval Tugayları, Saraya el-Cihad, Guraba Tugayları, Ensaru't-Tevhid ve'l-Sünne gibi grupların da dahil olduğu bir "Müca-

9. "Halbuki Zerkavi'nin bulunduğu Ensaru'l-İslam'ın kontrolündeki bölge Irak ordusunun etki alanı dışındaydı ve Zerkavi ile Irak devleti arasında hiçbir bağ bulunmamaktaydı. ABD işgalinin yarattığı kaos El-Kaide ve Zerkavi'nin beklediği fırsatı onların ayağına getirmiştir." Joby Warrick, *Siyah Bayraklar*, (A7 Kitap, İstanbul: 2016).

10. Can Acun, "Irak'ta İsyanın Haritası: Silahlı Gruplar", *SETA Perspektif*, Sayı: 55, (Haziran 2014).

hitler Şura Konseyi" ilan etmiştir.¹¹² Anbar eyaletinin Ramadi ve Felluce gibi kentlerinde gittikçe güçlenen yeni yapılanma yıkım ve inşa doktrini ile hareket etmiştir. İşgal güçlerine karşı bir yıpratma savaşı verilirken onlarla birlikte hareket eden "Şiiler" doğrudan hedef alınmıştır. Bu yıkımın yanında ise yerel mahkemelerden halka temel hizmetlerin sağlanmasına kadar birçok alanda faaliyetler yürüterek bir inşa süreci içerisine girilmiştir.

Pentagon tarafından yapılan bir açıklamada üst düzey El-Kaide liderlerinden biri olarak tanımlanan Kuteybe Türki, Zerkavi ile Irak'ta yaşadığı kişisel tecrübeyi aktarırken "aslında akide ile ilgili olmayan pek çok meselenin bayraklaştırıldığını, özellikle de Ürdünlü din adamı Ebu Muhammed Makdisi'nin bazı aşırı fikirlerinin (veya tercümelerle çarpıtılan düşüncelerinin) selefi-cihadi kesimlerde bağnazlığa neden olduğunu, bunun da örgütsel hiyerarşiye ve halka karşı uygulamalara bir de düşmanla savaş metoduna yansıdığını" özellikle dile getirmiştir.¹³ Yine Türki'nin anlatılarından Nusra Cephesi'ni teşkil eden Suriyeli bazı kadroların Irak Savaşı döneminde Irak El-Kaidesi ile ilişki içinde olduklarını da gün yüzüne çıkarmıştır. Bu dönemde Suriye yönetimi de Irak'taki selefi-cihadi grupları manipüle etmek amacıyla İran rejimi ile iş birliğine gitmiş, Irak'a geçen selefi-cihadilerin geçişine her iki ülke de göz yummuştur.¹⁴ Nitekim Ebu Ka'ka Suri (Mahmud Gul Agasi) olarak bilinen ünlü bir vaizin Halep'te alenen cihad çağrıları yaptığı, verdiği Cuma vaazlarında gençleri Irak'a gitmeye yönlendirdiği ve dünyanın her yerinden gelen selefi-cihadi kadroların bu dönemde Suriye'de konakladığı bilinmektedir. Yıllar sonra Ebu Ka'ka'nın bir muhaberat ajanı olduğu fark edilecek ve öldürülecektir.¹⁵

11. Can Acun, "Neo-El-Kaide: Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)", *SETA Perspektif*, Sayı: 53, (Haziran 2014).

12. Ancak bu Şura Konseyi aynı zamanda o döneme kadar El-Kaide örgütü ile paralel hareket eden Zerkavi'ye bağlı yapılanmanın hem Zerkavi'nin yakın çevresi hem de El-Kaide'nin etkisinin kısmen azalmaya başladığı bir süreci de tetiklemiştir. Bu süreç Suriye'de DEAŞ'ın ilan edilmesine ve Nusra Cephesi olarak bilinen ancak daha sonra El-Kaide ile bağlarını kopardığını ilan eden Şam'ın Fethi Cephesi ile DEAŞ'ın ideolojik olarak ayrışması ve çatışmasına kadar uzanacaktır.

13. Kuteybe Türki'ye göre Makdisi'nin fikirleri DEAŞ'ı var eden sürecin temellerini atmış olsa da Zerkavi'nin Şii sivilileri doğrudan hedef almaya kadar uzanan aşırılıkları Makdisi tarafından dahi kabul görmemiştir. Makdisi bir beyanatında, "Irak'taki Sünni kardeşlerimizin haklı nedenleri olsa bile bu camileri bombalamayı gerektirmez. Şii kanı akmasına izin vermek selefi-cihadi savaşçıların bulaşmaması gereken bir hatadır" şeklinde konuşmuştur. Ancak genel anlamda Zerkavi'nin ideolojik oryantasyonu ve kurduğu örgütlerin üzerinde Makdisi'nin etkisi inkar edilemez bir gerçektir.

14. İran, ABD'nin Afganistan'a müdahalesi sırasında El-Kaide ile bir angajman kurmuş ve bir süre de olsa örgüt militanlarının açtığı bir koridor üzerinden Irak'a geçmelerine yardımcı olmuş ya da göz yummuştur. O dönemde Usame bin Ladin'in oğlu da dahil olmak üzere üst düzey bazı El-Kaide liderlerinin İran'da gözaltında tutulduğu, çeşitli pazarlıklar sonucunda bazı önemli isimlerin serbest bırakılarak Irak'a geçmesine izin verildiğine dair önemli bulgular ortaya çıkmıştır.

15. Andrew McGregor, "Controversial Syrian Preacher Abu al-Qaqa Gunned down in Aleppo", Jamestown Foundation, 16 Ekim 2007, <https://jamestown.org/program/controversial-syrian-preacher-abu-al-qaqa-gunned-down-in-aleppo>, (Erişim tarihi: 25 Ekim 2007).

Pek çok Nusra Cephesi liderinin açıklamalarında örgüt liderleri ve bazı üst düzey üyelerinin Suriye'ye gittikleri, burada eğitim aldıkları, Irak Savaşı'nda ABD'ye karşı savaştıkları belirtilmektedir. Ancak hem Suriye kadrosu ile Irak kadrosu arasındaki görüş farklılıkları hem de El-Kaide ile "DEAŞ'laşan" Irak El-Kaidesi arasındaki çelişkiler daha o dönemde kendisini göstermeye başlamıştır. Bu süreçte örgüt içinde alınan kararların Merkezi El-Kaide ile istişare edilmeden gerçekleştirildiği ve bu durumun da bazı tartışmalara neden olduğuna şahit olunmuştur.

Daha ilginç bir ayrıntı ise Zevahiri'nin daha 2005 yılı başında henüz Zerkavi hayatta iken kendisine yazdığı bir mektupta esirlerin başının kesilmesi eylemi ile Şii camilerine yönelik saldırıları örgütün yapıyor olması halinde derhal vazgeçmeleri, bunun caiz olmadığı ve bu eylemlerde bir maslahat bulunmadığını vurgulamasıdır. Bu da El-Kaide veya sonradan Nusra Cephesi olarak ilan edilen kolu ile DEAŞ arasındaki ideolojik kamplaşmanın erken döneme denk geldiğini ispatlayan önemli bir veridir.¹⁶

Bu dönemde Ebu Mus'ab Zerkavi liderliğinde bazı küçük direniş örgütleriyle birlikte Mücahitler Şura Konseyi ilan edilmiş ancak Zerkavi kısa bir süre sonra ABD tarafından düzenlenen bir saldırıda Ramadi şehrinde öldürülmüştür. Zerkavi'nin öldürülmüş olması şüphesiz ki örgüt üzerinde ağır bir etki oluşturmuştur. Bu büyük kayıp örgütün yeniden toparlanması ve liderler çıkarmasına engel olamadıysa da devam eden süreç Merkezi El-Kaide'nin Irak El-Kaidesi üzerindeki nüfuzunun azalması yönünde çok bariz bir etkiye neden olmuştur. Mücahitler Şura Konseyi'nin liderliğini o zamana kadar farklı örgütler içerisinde faaliyet göstermiş ve El-Kaide'nin sahip olduğu dünya görüşünü tam olarak benimsediği söylenemeyecek bir lider olan Ebu Ömer Bağdadi üstlenmiştir.¹⁷

Ebu Mus'ab Zerkavi'nin öldürülmesinin ardından ise Ebu Hamza Muhacir onun yerine geçmiştir. Irak'ta son dönemlerde etkileri iyice artmaya başlayan bazı Şii milis unsurlar o dönemlerde ABD ordusuyla birlikte Sünnilere karşı operasyonlara dahil olmaya başlayınca örgütün birincil hedefi haline gelmiştir. Ancak milislerin yanı sıra Iraklı Şii sivil unsurlar da örgütün hedefi olmaya başlamıştır. Yine o dönemlerde örgüt Irak'ta yükselen Sünni-Şii geriliminden yararlanabilmek adına mezhebi fay hatlarını tetikleyecek eylemler içerisine girmiş, Şii camileri ve pazar yerlerini doğrudan hedef alan bombalı araç sal-

16. "Zawahiri's Letter to Zarkawi", Combating Terrorism Center, <https://www.ctc.usma.edu/posts/zawahiris-letter-to-zarqawi-english-translation-2>, (Erişim tarihi: 20 Mart 2017).

17. Acun, "Neo-El-Kaide: Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)".

dırılarına ağırlık vermeye başlamıştır. Ebu Hamza Muhacir Mücahidler Şura Konseyi'ne (Meclisü's-Şura el-Mucahidin fi'l-Irak), Sahabelerin Askerleri (Cundu's-Sahaba), Fatihler Ordusu (Ceyşu'l-Fatihin), Ebu Ömer Ensari liderliğindeki Muzaffer Mezhep Ordusu (Ceyşu'l-Taifetu'l-Mansura) gibi birkaç grubu daha katarak 2006 yılı sonunda Irak İslam Devleti'ni ilan etmiştir. Bu yeni yapılanmanın başına ise Ebu Ömer Bağdadi getirilmiştir. Ebu Hamza ise savaş bakanı olmuştur. Bağdadi 15 Ekim 2006 tarihinde Mücahitler Şura Konseyi'ni feshederek Irak İslam Devleti'ni (İİD) ilan etmiştir. Örgüt bu süreçten itibaren devlet gibi hareket etme, bakanlar atama ve toprak ele geçirip korumaya başlamıştır. Felluce, Ramadi, Bakuba, Diyale, Telafer gibi bölgeler bu dönemde örgütün kontrolüne geçmiştir. Örgüt, devlet olduğu ve devletin bulunduğu bir yerde örgütlerin feshedilmeleri gerektiği iddiasından hareketle diğer işgal karşıtı Sünni grupları baskı altına almaya başlamıştır. Örgütün devlet ilanı pek çok grubu rahatsız etmiş, Irak direnişinin geleceği açısından pek çok kaygılara neden olmuştur. Zira bu örgütler Irak'ta bir devlet ilanı için erken olduğu ve şartların henüz olgunlaşmadığını düşünüyorlardı. Daha vahim olarak gördükleri şey ise giderek popüler hale gelen ve pek çok bölgede diğer direniş gruplarını gönüllülük ya da zorlama yöntemleri ile kendi saflarına katmayı ve eritmeyi başaran bu yeni yapılanmanın hiçbir grupta istişare etmeye yanaşmamasıdır. Kısa bir süre sonra örgüt gövde gösterisi niteliğinde büyük askeri konvoylarla Irak'ın pek çok ilinde boy gösterecek ancak aradan geçen birkaç ay içerisinde ABD ve koalisyon güçlerinin yoğun bombardımanları neticesinde bu güç gösterisinin aslında reelde çok da bir anlam ifade etmediği ve Irak'taki direniş gruplarının bir devlet için askeri, siyasi ve uluslararası meşruiyet açısından herhangi bir zemine sahip olmadıkları ortaya çıkacaktır fakat örgüt ısrarını sürdürecektir.

2007 yılına varıldığında ABD işgal güçlerine yönelik saldırılar ve mezhepsel çatışmalar artmaktayken Washington Irak'taki güçlerinin başına General David Petraeus'u getirerek yeni bir savaş stratejisi oluşturmuştur. Yeni Bush doktrini çerçevesinde ABD daha fazla gücü Irak'a getirmiş, Sünni bölgelerde ise özellikle aşiretler ve birtakım direniş gruplarını ikna etmek suretiyle "Sahva (Uyanış) Konseyleri" oluşturarak direnişi çökertmeye çalışmıştır. ABD'nin bu yeni politikası Irak'taki selefi-cihadi dalgaya büyük bir darbe vurmuş ve İİD 2007-2009 arasında sahip olduğu gücü neredeyse tamamen kaybetmiştir. Bunda İİD'nin diğer gruplara yönelik katı tavrı mutlak biat istemesi ve yerel halka karşı sert tutumu da sebep olmuştur. Bu dönemde Irak'ın daha çok Kürt bölgelerinde faaliyet gösteren ancak işgal sonrası diğer bölgelerde de etkisini artıran Ensaru'l-İslam'ın Hareketi, El-Ka-

ide liderliğine çeşitli şikayet mektupları yazarak Irak El-Kaidesi'ni (İİD) şikayet etmiştir. Ayrıca Irak Alimler Birliği, Irak HAMAS'ı ve 1924 Tugayları gibi gruplar da yayımladıkları bildirilerle Irak'taki işgal karşıtı direnişin İİD grubunun tutarsız siyaseti nedeniyle zarar gördüğünü belirtmiştir.

Ebu Ömer Bağdadi'nin "Müminlerin Emiri" olarak isimlendirilmesi de El-Kaide içinde rahatsızlıkları beraberinde getirmiştir. Tartışmalar dünyadaki selefi-cihadi hareketlerin gerçek liderinin Afganistan İslam Emirliği (Taliban) lideri Molla Ömer ve askeri olarak da El-Kaide lideri Usame bin Ladin olduğu, İİD oluşumunun hatalı bir girişim olduğu yönünde şekillenmiştir. Bu dönemden itibaren El-Kaide ile İİD örgütü arasındaki ilişkilerin bozulmasına paralel olarak Suriye'deki selefi-cihadi kadrolar arasında da bölünme gerçekleşmiş, Merkez El-Kaide'nin otoritesinin tanınmaması ile birlikte İİD örgütünün uygulamalarını aşırı ve sert bulan pek çok isim ya organik bağını koparmış veya düşünsel olarak gizlediği bir ayrışma yaşamıştır. Daha sonradan Nusra Cephesi lideri Ebu Muhammed Culani, Ebu Kuteybe Türki, Ebu Maria Kahtani ve Ebu Enes Şami gibi isimler hem ideolojik olarak hem de yaşanan güç mücadelesi çerçevesinde örgütten ayrılmışlardır.

2007-2010 yılları Irak El-El-Kaidesi'nin giderek daha fazla DEAŞ'a dönüşümünün gerçekleştiği yıllardır. İİD'nin gücü tekelleştirme çabaları diğer gruplarla çatışmasına ve hatta suikastlara neden olmuş, örgüt bu uygulamalarına dini meşruiyet sağlamak için de tekfirciliği bilinçli bir şekilde silah olarak kullanmıştır. Örgütün sivil hedeflere yönelmesi, Şii'lere ait cami ve kutsal mekanlara (Samarra'daki Şii türbesi gibi) saldırması, ABD ile savaşın yanına bir de yerel unsurlarla çatışmayı eklemesi (o dönemde El-Kaide uzak düşman stratejisi ile istisnalar dışında sadece ABD ve Batı ile çatışmayı esas almaktadır), diğer grupları sindirmeye çalışması örgütü El-Kaide liderliğinden ayrıştırmaya başlarken Merkezi El-Kaide'nin İİD üzerindeki kontrolünü sembolik/şekli bir düzeye indirgemıştır.

Irak El-Kaidesi ile yaşanan ayrışmaya engel olmak için El-Kaide de bazı girişimlerde bulunmuştur. 2007 yılında Iraklı bir üst düzey El-Kaide lideri olan Ebu Abdulhadi Iraki, Usame bin Ladin tarafından Afganistan'dan Irak'a gönderilmiştir. Iraki bu seyahati sırasında Türkiye'de tutuklanarak ailesiyle beraber ABD'ye teslim edilmiş ve orada da Guantanamo'ya gönderilmiştir.¹⁸ Iraki, Zerkavi'nin yerine geçmek ve örgütün El-Kaide çizgisinden sapmasını durdurmak amacıyla

18. Bill Roggio, "Senior al-Qaeda Operative Abd al-Hadi al-Iraqi Captured", FDD's Long War Journal, 27 Nisan 2007, https://www.longwarjournal.org/archives/2007/04/senior_al_qaeda_oper.php, (Erişim tarihi: 27 Nisan 2007).

gönderilmiş ancak tutuklanmıştır. Suriye ve Irak ile ilgili ele alınan pek çok kaynakta bu örgütsel sapmaya dikkat çekilmektedir.¹⁹

İİD'yi ilan etmiş olan Ebu Ömer Bağdadi ve yardımcısı (daha önce El-Kaide'nin Irak kolunun lideri) Ebu Hamza Muhacir Tikrit şehrinde bir ABD saldırısında öldürülmüştür.²⁰ Bu aynı zamanda örgütün en üst düzey liderlerinin neredeyse tamamının öldürüldüğü bir dizi operasyonu da beraberinde getirmiş ve örgüt liderliği imha edilmiştir. Öldürülmeyen lider kadrosunun büyük bir kısmı ise ABD'nin Irak'ta –Bukka başta olmak üzere– kurduğu hapishanelerde tutulmuştur. Bu gelişmeden dolayı yapı neredeyse dağılma noktasına gelmiştir. Bu başarının yarattığı imkandan faydalanarak ABD kısa süre içinde Irak'tan çekilecektir. Bu dönemden itibaren hatta belki biraz daha öncesinde Merkezi El-Kaide liderliği ile İİD arasındaki ilişkinin neredeyse tamamen bitmiş olduğu başka kaynaklardan da doğrulanabilir. Örneğin Usame bin Ladin'in öldürüldüğü Abutabad şehrindeki evinde ele geçirilen belgelerde İİD örgütü ile aralarındaki iletişimin neden kopuk olduğunu sorduğu, yine aynı belgelerde El-Kaide'nin Amerikan asıllı lideri ve medya sorumlusu Adem Yahya Gadahn ile El-Kaide lideri Eymen Zevahiri arasında geçen yazışmalarda da Gadahn'ın El-Kaide'nin İİD yapısı ile ilişkilerini derhal koparması gerektiğine işaret edilmektedir.²¹

Irak El-Kaidesi liderlerinin ani ölümü sonrası daha önceden adı duyulmamış bir kişi olan Ebu Muhammed Meşedani yaptığı bir açıklama ile örgütün ayakta olduğu ve yakın dönemde yeni liderini ilan edeceğini duyurmuştur. Kısa bir süre sonra Ebubekir Bağdadi örgüt liderliğine, Muhammed Adnani ise örgütün sözcülüğüne atanmıştır. Örgütün bu dönemden itibaren eski Baas kadrolarının

19. "Suriye ve Irak'ta son bir yılda yaşanan olayların Küresel Cihad Hareketi ile DEAŞ arasında Irak Savaşı'ndan bu yana devam eden bir usul farklılığını yansıttığını belirtmek gerekir. O zamanki adı 'İİD' olan bu hareketin yöntemlerine yönelik endişeler ve eleştiriler El-Kaide liderliğinin kendisi ile bağlarını koparmayı değerlendirmesine dahi yol açmıştır. Ancak El-Kaide içinde Amerikan askerlerine karşı en büyük direnişi gösteren bu yapıya, yüz binlerce işgal askerine karşı savaşıırken, hakkındaki iddialar açığa kavuşmamış ithamlardan dolayı cephe almanın büyük bir karışıklığa neden olacağı endişesi bu dönemde hakimdir. Merkez El-Kaide'nin insansız uçaklar ve kovuşturmalar nedeniyle Irak ile iletişimlerinin sahayı analiz edemeyecek kadar zorlaşması El-Kaide'nin bir süre eleştiri ve uyarılarını içeriden yapmasına neden olmuştur. El-Kaide konu hakkında Usame bin Ladin'in evinden çıkan ve DEAŞ'a çok ağır eleştiriler yöneltilen El-Kaide'nin iç yazışmalarının otantikliğini doğrulamıştır. Birçok Batılı uzman DEAŞ'ın El-Kaide'nin uzak düşman stratejisine (ABD, Batı ülkeleri ve küresel finans hedefleri) uymadığını ve yakın düşmana (Lokal Diktatör Yönetimler) odaklanarak El-Kaide'nin genel stratejisine aykırı davrandığını belirtmektedir. Bu da El-Kaide liderliği tarafından eleştirilen hususlardandır." Abdulkadir Şen, *Tüm Yönleriyle Suriye Devrimi*, (Yapıbozum Yayınları, İstanbul: 2016).

20. Bill Roggio, "US and Iraqi Forces Kill al Masri and Bagdhadi, al Qaeda in Iraq's Tops Two Leader", FDD's Long War Journal, 19 Nisan 2010, https://www.longwarjournal.org/archives/2010/04/al_qaeda_in_iraq_s_to.php, (Erişim tarihi: 19 Nisan 2010).

21. Nicholas Schmidle, "Getting Bin Ladin", The New Yorker, 8 Ağustos 2011, <https://www.newyorker.com/magazine/2011/08/08/getting-bin-laden>, (Erişim tarihi: 10 Eylül 2017).

etkisine girdiğini söylemek de mümkündür.²² Bu süreçte daha önce yapıya dahil olmalarına izin verilmeyen eski Baasçılara bir af çıkarılarak tövbe etmeleri halinde harekete katılabilecekleri ilan edilmiştir. Bu süreçte Baas kadrolarından IİD'ye ciddi bir katılım gerçekleşmeye başlamıştır. Aynı dönemde yurt dışından gelen yabancı savaşçı sayısında yaşanan azalma da IİD'yi gittikçe Iraklı savaşçıları bünyesine almaya ve üst düzey noktalara getirmeye sevk etmiştir. Bu sıralarda eski Baas ordusunda general olan Hacı Bekir ve Ebu Müslim gibi isimler yapıya katılmış, askeri ve istihbari yetenekleri ile örgütte yükselmeye başlamışlardır. Hacı Bekir'in de etkisi ile bu dönemde yeniden organize olma süreci başlamış, yeni taktikler geliştirilmiş ve finansal kaynaklar oluşturularak yeni bağlantılar kurulmuştur. Hacı Bekir IİD'nin Suriye'deki örgütlenmesinin de temelini atan kilit role sahip bir figür konumundadır.²³

Irak'ta IİD örgütüne mal edilen pek çok saldırı El-Kaide'nin bu konuda daha sert bir tutum alması gerektiği görüşünü ortaya çıkartmıştır. Nitekim bu dönemde El-Kaide liderlerinden olan müftü Atiyyetullah Libi yaptığı açıklamada ister Müslüman ister gayri Müslim olsun sivilleri hedef alan saldırıları sert bir dille kınamıştır.²⁴ Atiyyetullah yaptığı açıklamada, "Bırakın dünya yok olsun; bırakın biz, örgütlerimiz, gruplarımız ve planlarımız mevcudiyetlerini yitirsin fakat ellerimiz, Müslüman kanını gayrimeşru bir şekilde akıtmaya sebep olmasın. Bu, net ve kesin bir meseledir" demiştir. Aynı süre zarfında El-Kaide lideri Eymen Zevahiri de bir açıklamayla sivillere, camilere, pazar yerlerine yapılan saldırıların örgütü temsil etmediğini ve bu eylemleri yapanlardan beri olduklarını açıklamıştır. Zevahiri bu açıklamasında şu ifadelerle yer vermiştir:

Sivillerin toplanma yerlerine yapılan kahpe saldırıları yüksek sesle kınamalıdır. Bununla beraber bizler El-Kaide hareketi olarak hangi cihadi grup olursa olsun her kim iyice inceleyip titizlik göstermeden sivillerin canını tehlikeye atan eylemler yaparsa bunu şiddetle kınıyoruz ve sahiplenmiyoruz!²⁵

Burada elbette El-Kaide'nin yaptığı birçok saldırı, 11 Eylül 2001'deki İkiz Kuleler ve Pentagon saldırıları başta olmak üzere İngiltere'deki 7 Temmuz ve İspanya'daki metro saldırılarında sivillerin doğrudan hedef alındığını hatırlatmak ge-

22. Acun, "Neo-El-Kaide: Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)"; 2014 Ocak ayında Suriye'de diğer gruplarla yaşanan çatışmalarda öldürülen Hacı Bekir Bağdadi, 2015 yılında Musul'da öldürülen Abdurrahman Alvani ve Ebu Müslim Türkmeni de eski Saddam ordusu subaylarıdır ve örgütün en üst düzey isimlerindendir.

23. Ulutaş, *The State of Savagery*.

24. "Şeyh Atiyyetullah: Müslüman Kanının Kutsiyetinin Önemi", Youtube, 26 Mart 2011, <https://www.youtube.com/watch?v=c7J9fOw9Twg>, (Erişim tarihi: 8 Eylül 2017).

25. "Sivillere Yönelik Saldırıları El-Kaide'nin Bakışı", Dailymotion, http://www.dailymotion.com/video/xkdyc6_sivillere-yonelik-saldirilara-El-Kaide-nin-bakisi-2-videoislami-com_news, (Erişim tarihi: 8 Eylül 2017).

rekir. Esasen burada kınanan husus genel anlamda sivillerin hedef alınması değil El-Kaide tarafından Şiilerin doğrudan hedef alınması ve bu durumun Şii-Sünni mezhep savaşına neden olabilecek büyük bir iç savaşa evrilebilmesi tehdididir. Merkezi El-Kaide DEAŞ'tan farklı olarak Şiileri tekfir etmemekte ve sebepsiz olarak meşru hedef olarak görülemeyeceğini savunmaktadır. Ayrıca El-Kaide'nin İran ile olan ilişkisi Afganistan-Irak hattı için bir güzergah olarak kullanmış olması ve İran'ı doğrudan hedef almama stratejisi de bu bağlamda not edilmelidir.

El-Kaide örgütünün Suriye'ye açılarak burada yayılmacı bir siyaset yürüten DEAŞ'a son uyarı hamlesi mücadele metotlarına yönelik örgüt liderinin 8 Ekim 2013 tarihinde yayınladığı manifestodur.²⁶ Bu manifestoda DEAŞ son kez üstü örtülü olarak eleştirilmiş, eylemleri yerilmiş, özellikle de bölgelerdeki azınlıklar ve Şiilere karşı savaşının anlamsız olduğu dile getirilmiştir. Zevahiri bu açıklamada şunları ifade etmiştir:

Ehl-i Sünnet'le savaşmadıkları takdirde Rafiziler, İsmaililer, Kadiyaniler ve aşırı Sufiler (Ğulat-ı Sufiyye) gibi sapkın mezheplerle savaşmaktan kaçınılmalıdır. Ehl-i Sünnet'le savaşsalar bile verilen cevap doğrudan savaşa katılanlarla sınırlı olmalıdır. Aynı zamanda sadece kendimizi savunduğumuzu net olarak belirtmeliyiz. Aralarındaki bize karşı savaşa katılmayanlar ve aileler evlerinde, ibadet yerlerinde, dini merasimlerinde ve dini toplantılarında hedef alınmamalıdır. Ancak bu bizleri itikat ve amellerindeki sapkınlığı devamlı olarak belirtmekten alıkoymamalıdır.

DEAŞ'IN SURİYE DİRENİŞİNE ETKİSİ VE NUSRA CEPHESİ'NİN KURULUŞU

Irak'ta ABD ve Şii yönetimlere karşı sürdürülen çatışmaların şekillenmesinde Suriye'nin iç savaş öncesinde dahi çok önemli rolü olmuştur. Irak'a yabancı militan akışının önemli bir kısmı uzun yıllar boyunca Suriye üzerinden gerçekleşmiş ve ülkedeki selefi-cihadi yapılanmalar bu akışta önemli roller üstlenmişlerdir. Bu süreçte Suriye muhaberatının da ciddi bir rolü olduğuna yönelik güçlü emareler ortaya çıkmıştır. Irak El-Kaidesi ve İİD grubu tarafından 2004-2011 yılları arasında en az beş üst düzey Suriyelinin biyografisi yayınlanmıştır. 2004 yılında örgütün şura konseyinde bulunan beş kişiden biri Suriyelidir.²⁷ Ancak Suriye'de yaşanan devrim ve iç savaş süreci Irak için de tam anlamıyla dönüm noktası olmuştur. Her iki ülkede neşet eden devlet dışı silahlı aktörler hayat alanlarını genişleterek güçlenmişlerdir.

26. "El-Kaide'den Manifesto", Incanews, <http://www.incanews.net/dosya/4089/el-kaideden-manifesto>, (Erişim tarihi: 15 Ocak 2017).

27. Trulls Hallberg Tonnessen, "Heirs of Zarkawi or Saddam? The Relationship between al-Qaeda in Iraq and Islamic State", *Perspectives on Terrorism*, Cilt: 9, Sayı: 4, (2015).

Arap Baharı sonrası protesto dalgalarının Suriye'ye de ulaşması sonucunda Suriye krizi 15 Mart 2011 tarihinde başlamıştır. Gösteriler yaklaşık birkaç ay boyunca barışçıl protestolar şeklinde devam etmiştir. Hükümet güçlerinin protestolara katliamlar yaparak karşılık vermesi Suriye içinden ve dışından pek çok kimsenin silahlı direnişe yönelmesine neden olmuştur. Suriye ordusundan ayrılan subayların kurduğu Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ilk dönemlerde protestocuları korumayı amaçlamış olsa da ileriki dönemde süreç rejim yanlısı güçlere karşı sıcak çatışmalara doğru evrilmiştir. Zamanla oluşan İslami grupların ve yerel birliklerin artmasıyla savaş şiddetlenmiştir.

Suriye'deki protestoların silahlı bir isyana dönüşmesi daha önceden pek çok ülkede silahlı faaliyetlerde bulunmuş tecrübeli selefi-cihadilerin de popülaritesini artırmış ve Suriye'ye yönelik bir akını tetiklemiştir. Irak'ta işgal sonrası yeniden toparlanmaya başlayan İİD örgütü geçmişte kendi saflarında savaşan Suriye asıllı militanlarını Suriye'deki etkinliğini artırmak için yeniden aktif hale getirmiş ya da halihazırda saflarında bulunan isimleri bu ülkeye göndermiştir.²⁸ Bunlar arasında İİD saflarında bulunan Ebu Muhammed Culani de vardır. Culani'nin yanı sıra Iraklı olan Ebu Maria Kahtani de geçmişte İİD saflarında savaşmış ve Irak'ta bir dönem hapis yatmış bir isimdir.²⁹

22 Ocak 2012 tarihinde yayınlanan bir ses kaydına göre Ebu Muhammed Culani Nusra Cephesi'nin kuruluşunu ilan etmiştir. Örgüt kuruluş ilanıyla beraber Esed rejimine karşı bir dizi saldırıyı üstlenmiştir.³⁰ Örgüt "Suriye rejiminin katlettiği sivil halkı korumak" olarak belirlediği amacına uygun bir isim seçerek ismini "Cebhetu'l-Nusra li ehli's-Şam min Mucahidi's-Şam fi Saha'til-Cihad" (Şam Halkını Korumak için Nusret [Yardım] Cephesi) olarak duyurmuştur. Örgüt ilk ilan bildirgesinde Golan Tepeleri ve liderlerinin Suriyeli olduğuna atıfta da bulunarak Ebu Muhammed Culani'yi lider olarak duyurmuştur.³¹

Nusra Cephesi 2012 başından 2013 ortalarına kadar muhaliflerin kontrol ettiği bölgelerde yayılarak Suriye'de rejim karşıtı yapıların önemli ve etkin unsur-

28. Bu dönemde zaten Sünni halk ile işgal sonrası iktidara gelen ve mezhepçi politikalarıyla bilinen Maliki rejimi arasında aktif bir çatışma süreci yaşanmakta ve Irak muhtemel bir çatışmada silah ve silahlı adam kaynağı için ilk sırada yerini almaktadır.

29. Guta bölgesinde faaliyet gösteren İslam Ordusu lideri Zehran Alluş, Ahrar Hareketi liderlerinden Ebu Halid Suri ve Ebu Abdulah Hamavi gibi isimler de Sednaya hapishanesinde hapis yatan isimlerdendir.

30. "Islamist Group Claims Syria Bombs 'to Avenge Sunnis'", Al Arabiya, 21 Mart 2012, <http://english.alarabiya.net/articles/2012/03/21/202177.html>, (Erişim tarihi: 15 Şubat 2017).

31. Ahmed Hüseyin Şara (Culani) gerçekten de Golan bölgesinde bulunan Kuneytra'ya bağlı Rafid köyünde doğmuştur. Bölge İsrail güçleri tarafından işgal edildiği için Culani, ailesiyle göç etmek zorunda kalmıştır. Nusra lideri, Esed rejiminin üst düzey isimlerinden Faruk Şara (Dışişleri Bakanı ve Başkan Yardımcısı) ile de akrabadır.

larından biri olmuş ve kısa sürede muhalif gruplar arasından sıyrılmıştır. Ancak 2013 Nisan ayında IİD lideri yaptığı ani bir açıklama ile Nusra Cephesi'nin kendileri tarafından kurulduğunu duyurarak iki yapının da tek bir çatı ve isim altında yoluna devam edeceğini ilan etmiş ve yeni yapının adını Devletü'l-İslamiyye fi'l-Irak ve's-Şam (Irak ve Şam Devleti, DEAŞ) olarak açıklamıştır.

DEAŞ'ın açıklanmasının ardından yaşanan tartışmalar ve örgüt içi mücadeleler sırasında yaptığı ilk açıklamada Culani Suriye'ye kendisini Ebubekir Bağdadi'nin gönderdiğini ve kendisine para ve silah yardımıyla bulunduğunu açıklamıştır.³² Culani bunu kabul etmesine karşın kendisinin IİD grubuna bağlılığının aslında El-Kaide'ye bağlılık anlamına geldiğini, örgütün Merkezi El-Kaide ile ilişkilerini koparıp emirlere itaat etmemesi nedeniyle kendisinin bağlılığının da doğrudan El-Kaide lideri Eymen Zevahiri'ye olduğunu duyurmuştur. Aslında Nusra Cephesi ile DEAŞ arasındaki çatışma daha makro anlamda El-Kaide ile Irak kolu arasında 2006 yılından (hatta biraz daha öncesinden) itibaren devam eden sorunlu ilişkinin bir parçasıdır. Makro anlamda iki örgüt arasındaki güç mücadelesi mikro düzeyde ise ideolojik ve operasyonel çatışma Suriye sahasına da yansımıştır. Burada ideolojik farklılıklarla beraber El-Kaide'nin Suriye ve Irak lider kadrolarındaki özellikle de Bağdadi ve Culani arasındaki güç mücadelesi etkin olmuştur.

Nusra Cephesi –DEAŞ'ta gösterilenin aksine– kurallarını-projelerini hal-kın benimsemesini sağlayarak hayata geçirmeye çalışan bir örgüt olarak tanımlanabilir.³³ Quilliam Foundation raporunda Nusra Cephesi'nin “dini mesajların ve müjdelerin etkisi”, “Irak'tan alınan dersler”, “Arap Baharı'ndan doğan fikirler”, “uluslararası toplumla kompleks ilişki” olarak sıraladıkları dört ayrı etki altında hareket ettiği iddia edilmektedir.³⁴ Burada Irak'tan alınan dersler konusunda ilgili enstitü tarafından yapılan değerlendirmelerde sivillerin zarar gördüğü eylemlerin yapılmaması, canlı bomba saldırılarının azaltılması ve dini mekanların hedef alınmaması konularına dikkat çekilmekte ve Nusra'nın bu konulara DEAŞ'a nazaran daha dikkatli davrandığı dile getirilmektedir. Nusra'nın da özellikle ilk dönemlerde Şam'da gerçekleştirilen ikiz bombalamalar gibi sivillerin de hayatını kaybettiği eylemleri olmuştur. Ancak örgüt zaman içerisinde halk desteğini

32. “مبايعة أبي محمد الجولاني قائد جبهة النصرة للشيخ الطواهري القائد العام للمجاهدين”, Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=USkf0fa9Vm8>, (Erişim tarihi: 26 Mayıs 2017).

33. Erwin van Veen ve Iba Abdo, “Between Brutality and Fragmentation Options for addressing the Syrian Civil War”, Netherlands Institute of International Relations, (Temmuz 2014).

34. Noman Benotman ve Roisin Blake, “Jabhat al-Nusra. A Strategic Briefing”, Quilliam Foundation, 8 Ocak 2013.

alabilmenin öneminin farkındalığıyla kamu diplomasisine çok daha fazla önem vermeye başlamış ve bu tarz saldırılarını giderek azaltmıştır. Örgüt ayrıca rakip muhalif gruplarla çatışırken kendi haklılığını ön plana çıkartan propaganda üzerinden sonuç almayı tercih etmiştir. DEAŞ'ta olduğu gibi rakip grupları elimine etmek için “tekfir” mekanizması araçsallaştırılmamıştır.

Temel yaklaşımlara dair yaşanan ayrışma ve Suriye’de elde edilen büyük başarı ve kazanımlar (gerek silah/mühimmat gerek eleman akışı gerekse ekonomik kazanımlar) DEAŞ liderliğinde Nusra’nın artık kendisinden bağımsız hareket edeceği ve elde edilen kazanımları paylaşmayacağı endişesini doğurmuştur. Nitekim 13 Nisan 2013 tarihinde İİD örgütü lideri Ebubekir Bağdadi bir ses kaydı ile Nusra Cephesi’ni feshettiğini ve örgütünün faaliyet alanını Suriye’ye doğru genişleterek DEAŞ’ı kurduğunu ilan etmiştir.³⁵ Nusra lideri Culani ise yaptığı açıklamada³⁶ bu kararı reddetmiştir. Bu ayrışma sonrası DEAŞ’ın Suriye’deki birimleri Nusra Cephesi’ne ait birçok merkezi, silah depolarını ve maddi kaynakları ele geçirmiştir. O dönemlerde DEAŞ örgütünün Suriye’de hem Nusra Cephesi hem de saldırdığı muhalif gruplardan büyük ölçekte silah/mühimmat ve finansal gelir elde ettiği değerlendirilmektedir.

Nusra Cephesi’nin El-Kaide’ye bağlılığını ilan etmesi organik bağının yanı sıra aslında taktiksel açıdan da atılmış bir adımdır. Zira DEAŞ sahip olduğu medya imkanları, askeri başarı ve tecrübesi itibarıyla Suriye’de etkinliğini giderek daha fazla artırmaya başlamış, Nusra Cephesi ise bu güçlü imaja karşı durabilmek için El-Kaide’nin selefi-cihadi dünya içindeki güçlü imajını arkasına alarak karşı durmayı planlamıştır. Bu pragmatik adım ilk anda acil olan tehdidi (DEAŞ) kısmen de olsa durdurmayı başarsa da daha sonra Nusra Cephesi için ciddi bir sorun haline gelecektir. ABD, Nusra Cephesi’ni 15 Aralık 2012 tarihinde terör örgütleri listesine almıştır.³⁷ Türkiye ise Nusra Cephesi’ni 2014 yılının Mayıs ayında terör örgütleri listesine dahil etmiştir.³⁸ El-Kaide lideri Zevahiri konuya dair yaptığı açıklamada Culani’nin El-Kaide’ye bağlılığını kamuoyuna açıklamasını kendilerine danışmadan yaptığını daha sonraki bir açıklamasında belirtmiş ve bu sebeple “gizli biat” ilkesine riayet edilmediğini vurgulamıştır.

35. “إعلان الدولة الإسلامية في العراق والشام {أمير المؤمنين أبو بكر الحسيني}”, Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=1CukB6APYJ8>, (Erişim tarihi: 9 Nisan 2017).

36. “مبايعة أبي محمد الجولاني قائد جبهة النصرة للشيخ الظواهري القائد العام للمجاهدين”, Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=USkf0fa9Vm8>, (Erişim tarihi: 26 Mayıs 2017).

37. “Syrians Decry US Blacklisting of Rebel Group”, Aljazeera, 15 Aralık 2012.

38. “21/5/2014 Tarihli ve 2014/6388 Sayılı Kararnamenin Eki-Karar”, *Resmi Gazete*, 21 Mayıs 2014, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140603-16-1.pdf>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2017).

Nusra Cephesi ile DEAŞ arasındaki ilişkiler 2013 Nisan ayından 2014 Ocak ayına kadar geçen sekiz ay boyunca küçük çatışmalar dışında bir tırmanma yaşanmadan gergin bir rekabet ilişkisi biçiminde devam etmiştir. DEAŞ liderliği Nusra Cephesi'ni kendilerinin kurmuş olduğu dolayısıyla örgüte ait kazanımlar, silah, emtia ve savaşçıların kendilerine ait olduğunu iddia etmiş ve bunun ardından DEAŞ harekete geçerek Nusra Cephesi'ne ait pek çok bölgeyi ele geçirmiştir. Nusra Cephesi bu dönemde ciddi bir zayıflama evresine girmiş, Abdulaziz Katari, Ebu Halid Suri ve Muhsin Fadili gibi eski cihad liderleri ve bazı gruplar iki örgüt arasında arabuluculuk girişimlerinde bulunmuştur. Bu arabuluculuk sürecine Ekrem Hicazi, İyad Kuneybi, Hani Sıbai ve Tarık Abdulhalim gibi medyada tanınan selefi-cihadi düşüncesine yakın isimler de dahil olmuşlardır. Bu süreçte DEAŞ ile Nusra Cephesi liderlikleri arasındaki anlaşmazlık konusu El-Kaide liderliğinin hakemliğine sevk edilmiştir. Ancak DEAŞ, El-Kaide liderinin kararını kabul edeceğine dair tüm garantileri daha sonra reddetmiş ve yalanlamıştır. Oysa yaklaşım olarak DEAŞ'a daha yakın duran ancak yine de metotlarını açıkça reddeden isimler ve arabuluculardan olan Abdulaziz Katari bir videosunda DEAŞ liderlerinin Eymen Zevahiri'den gelecek karara saygı duyacaklarını kabul ettiklerini açıklamış, sürece dahil olan pek çok isim de bu yönde beyan vermiştir.

El-Kaide lideri Eymen Zevahiri bu süreçte öncelikle bir mektup yayımlayarak taraflara asla çatışmamaları gerektiğini belirtmiş ve DEAŞ'a Irak'a dönme çağrısında bulunmuştur. Zevahiri Nusra Cephesi'nin El-Kaide'ye açıktan bağlılığını ilan etmesinden de rahatsız olduğunu ayrıca belirtmiştir. Bir süre sonra ise Zevahiri Ahrar Hareketi kurucu liderlerinden Ebu Halid Suri'yi arabulucu ve temsilci olarak tayin ettiğini duyuran bir ses kaydı yayınlamıştır. Ebu Halid Suri daha sonra DEAŞ tarafından bir saldırı ile öldürülmüştür. Aslında DEAŞ ile El-Kaide ve Nusra Cephesi arasında daha sonra karşılıklı zıtlasmalar, açıklama ve reddiyelere kadar uzanan tartışmalar o zamana dek kamuoyu önünde yapılan ilk tartışmadır ve iki örgüte dair pek çok gizli yönün de ortaya çıkmasına neden olmuştur. DEAŞ ise sözcüsü Ebu Muhammed Adnani tarafından "Özür Dileriz Ey Kaide Lideri" isimli açıklaması ile El-Kaide ile DEAŞ arasında hiçbir zaman bir bağlılık ve söz ilişkisinin olmadığı dolayısıyla El-Kaide'nin DEAŞ'a emretme yetkisinin bulunmadığını iddia etmiştir. DEAŞ lideri Bağdadi de yaptığı açıklama ile El-Kaide liderinin kararını tanımadıklarını bildirmiştir. DEAŞ'ın Zevahiri'den örgütü haksız gören karar gelinceye kadar kendisine pek çok mektup göndermesi, karar geldikten sonra da ilgili mektubun gerçek olmadığını iddia etmesi ise ayrıca ilgi çekicidir.

Nihayetinde 2014 Ocak ayına kadar geçen sürede Nusra Cephesi yaşadığı ilk krizden oldukça zararlar çıkmıştır. Ayrıca örgütü ilerleyen süreçte yeni meydan okumalar da beklemektedir. Nusra Cephesi DEAŞ ile ayrılma sürecinde El-Kaide bagajını açık bir şekilde (gizli biat yerine) yüklenmek durumunda kalmıştır.³⁹ Örgüt ancak 2016 yılı geldiğinde tekrar El-Kaide ile ilişkilerini kestiğini ilan edecek ama uluslararası arenada yine de El-Kaide ile anılmaya devam edecektir.⁴⁰

4 Ocak 2014 tarihinden itibaren Nusra Cephesi ikinci bir krizle daha karşı karşıya kalmıştır. Suriyeli muhalifler için de büyük bir meydan okuma olarak DEAŞ “Sahva” (Irak’taki Sahva konseylerine nispetle) ismi verdiği çeşitli muhalif gruplara saldırmaya başlamıştır. Olaylar ilk başladığında Nusra Cephesi tarafsız kalmaya çalışıp İdlib bölgesinde DEAŞ militanlarını korusa da özellikle Rakka ve Deyrizor merkezli başlayan gerginlik ve çatışmaların ardından DEAŞ’la Suriye’nin doğusunda savaşılmaya başlamıştır. Yaşanan çatışmalar sırasında Nusra lideri Culani bir açıklama yaparak bazı yabancı güçlerle çalışan grupların olayları manipüle etmesine rağmen asıl sorumlunun DEAŞ olduğunu belirtmiştir. Bir süre sonra çatışmalar Nusra Cephesi ile de yaşanacak, DEAŞ gönderdiği bombalı araç kullanan intihar eylemcileriyle muhaliflere ait karargahları hedef alacaktır. 2014 Ocak ayında yaşanan çatışmalar El-Kaide’nin de DEAŞ ile artık hiçbir bağının kalmadığını ilan etmesine neden olacaktır. Bu dönemde DEAŞ ile Nusra Cephesi liderleri arasında kamuoyuna yansıyan çeşitli tartışmalar ve reddiyeler yaşanmıştır. DEAŞ sözcüsü Ebu Muhammed Adnani DEAŞ’ın hiçbir zaman El-Kaide’ye bağlı olmadığını iddia etmiş ve Nusra Cephesi liderlerini lanetlemeye çağırmıştır.⁴¹ Nusra Cephesi liderleri ise üst üste yaptıkları açıklamalar ile DEAŞ liderlerinin tabanlarını kandırdıklarını ve yalan söylediklerini duyurmuşlardır. Nusra Cephesi müftüsü Ebu Abdullah Şami yayınladığı bir kitap⁴² ve video⁴³ ile başından itibaren Nusra Cephesi ile

39. Aslında Nusra Cephesi henüz kendi beyanı bulunmadığı erken dönemde dahi ABD tarafından terör örgütleri listesine eklenmekten kurtulamaması Nusra’nın aleni şekilde El-Kaide’ye biat ettiğini ilan etmesinde rol oynamış gözükmektedir.

40. 2016 yılında Nusra Cephesi adını Şam’ın Fethi Cephesi olarak değiştirerek daha geniş bir koalisyon kurabilmek ve diğer muhalif gruplarla birleşmek için görüşmelerin bir ön şartı El-Kaide’nin Suriye kolu olarak yoluna devam etmeyeceğini ilan edecektir. Yakın dönemde ise Ahrar Hareketi’nin önceki lideri Ebu Cabir liderliğinde bazı grupların da katılımı ile Şam’ın Fethi Cephesi kendini feshetmiş ve Hey’et-i Tahrir’i-Şam Hareketi’ni ilan etmişlerdir. Ancak yine de ABD ve diğer bazı ülkelerin terör listelerinde kalmaya devam etmişlerdir.

41. “أبو عبد الله الشامي الكذاب”, Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=STEYDLsq-nE>, (Erişim tarihi: 11 Mayıs 2017).

42. “في ظلال دوحة الجهاد”, <https://azelin.files.wordpress.com/2016/11/shaykh-abucc84-e28098abd-allah-al-shacc-84micc84-22in-the-shade-of-the-big-tree-of-jihacc84d22.pdf>, (Erişim tarihi: 25 Şubat 2017).

43. “But if They Had Done What They were (Actually) Told, it Would Have Been Best for Them”, Youtube, 27 Ağustos 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=RKMuhO1mpkg>, (Erişim tarihi: 14 Ağustos 2017).

DEAŞ'ın ayrışma serüvenini ayrıntılı olarak açıklamıştır.⁴⁴ DEAŞ liderleri ile Nusra Cephesi liderlerinden Ebu Abdullah Şami, Ebu Hammam Suri,⁴⁵ Ebu Firas Suri⁴⁶ ve Ebu Süleyman Muhaciri⁴⁷ karşılıklı olarak kamuoyuna açık beyanatlarla tartışmalar yapacaklardır.

Özellikle 2014 Haziran ayı başında DEAŞ'ın Irak'ın ikinci büyük şehri Musul'la birlikte Sünni bölgelerin önemli bir kısmını ele geçirmesinin ardından Irak-Suriye sınırındaki sınır işaretlerini dozerlerle yıktığı ve böylece Sykes-Picot anlaşmasının artık geçersiz olduğuna dair bir mesaj verdiği görüntülü açıklama ile "İslam Hilafeti" kurduğunu ilan etmiştir. Açıklamada örgüt İslam dünyasındaki tüm hareketlerin bu ilan ile meşruiyetini yitirdiğini, tümünün "Hilafet Devleti" ismi verdikleri bu yapılanmaya destek vermesinin dini bir sorumluluk olduğunu beyan etmiştir. Bu olayla beraber aynı zamanda Somali, Yemen, Afganistan, Libya, Mısır ve Mağrib gibi bölgelerde El-Kaide'ye müzahir tabanı kendi saflarına katmayı planlamıştır ve bunu kısmen de olsa başarmıştır.

NUSRA CEPHESİ'NİN ÇATI OLUŞUM ARAYIŞI: ŞAM'IN FETHİ CEPHESİ VE HEYET-İ TAHRİRÜ'Ş-ŞAM

Suriye krizinin başlangıcından itibaren tek bir çatı altında toplanamayan muhalif yapılar sürekli olarak halk tarafından birleşmeye yönelik taleplerle karşılaşmışlardır. Öte yandan DEAŞ'a karşı büyük mağlubiyetler yaşayan ve İdlib bölgesinde sıkışan Nusra Cephesi ve muhalif gruplar özellikle Rusya'nın müdahalesi ve Halep'in kontrolünün Esed rejimine geçmesinden sonra zor durumda kalmışlardır. Buna ilaveten devam eden siyasi süreçte DEAŞ'la birlikte Nusra Cephesi de hedef gösterilmeye başlanmıştır. İdlib'de gücünü gittikçe tahkim eden Nusra Cephesi bu gelişmelere cevaben diğer muhalif gruplara birleşme teklifinde bulunmuştur. İdeolojik farklılıklar, yerel güç mücadeleleri, dış bağlantılar ve El-Kaide ile aynı yerde anılmayı istemeyen gruplar Nusra Cephesi ile tek bir çatı altında bulunmamayı tercih etmiştir. Nitekim bazı

44. "The Establishment of Jabhat al-Nusra and the Events of al Sham from the Beginning of the Disagreement to the Announcement of Dawlah", Bilad al Sham Media, 27 Kasım 2016, <https://biladalsham.wordpress.com/2016/11/27/the-establishment-of-jabhat-al-nusra-and-the-events-of-al-sham-from-the-beginning-of-the-disagreement-to-the-announcement-of-dawlah>, (Erişim tarihi: 25 Şubat 2017).

45. "Shaykh Farouq Abu Hamam al Suri Abu Talha al almani", Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=1m-ycZGFk2D0>, (Erişim tarihi: 21 Nisan 2014).

46. "Şeyh Ebu Firas es Suri'nin Devle Cemaati Hakkında Şahitliği", Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=HpM-7O4AxRc>, (Erişim tarihi: 25 Şubat 2017).

47. "Şeyh Süleyman el Muhaciri'den Bağdadi ve Devle Aleyhine Şahitlik ve Cevaplar", Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=2M4jmrPZVfc>, (Erişim tarihi: 25 Şubat 2017).

muhalif isimler Nusra Cephesi'nin sunduğu birleşme teklifine karşılık olarak örgütün bu yapılar üzerinde nüfuz ve kontrolünün artacağı tehdidine dikkat çekmiştir. Bazılarına göre ise bu teklifler Nusra Cephesi'nin dış müdahaleye karşı bir koruma stratejisi olduğunu öne sürmüştür. Öyle ki zaten uluslararası güçlerin hedefinde olan Nusra Cephesi bu yöntemle diğer grupları da kendi safına çekerek kendileriyle yapılması hedeflenen mücadeleyi etkilemek istemiştir. Nusra Cephesi'nin Şam'ın Fethi Cephesi projesi, ardından Heyet-i Tahrirü's-Şam oluşumu ve en son İdlib'de sivil yönetimin inşa projesi bu bağlamda dikkate alınabilmektedir.

DEAŞ sorunu pek çok muhalif grubun bir araya gelmesi yönündeki fikirleri güçlendirse de bu gerçekleşmemiştir. Muhalifler Rakka, Haseke, Deyrizor, Doğu ve Kuzey Halep'i tamamen DEAŞ'a karşı kaybetmiştir. Ayrıca DEAŞ ile yaşanan çatışmalar sonucu ağır kayıplar yaşayan muhalifler rejime karşı önemli bölgelerde elde edilen kazanımları da kaybetmiştir. Örneğin Halep merkezindeki Şeyh Nec-car bölgesinin kaybı Halep'in ablukaya alınmasına ve sonradan kaybedilmesine yol açacaktır. Buna rağmen İdlib ve Deraa bölgesinde toparlanan muhalifler 2015 yılının Eylül ayına kadar rejime bu bölgelerde ağır darbeler indirmeye ve sürekli güçlenmeye başladılar. Ancak 2015 yılında Rusya'nın da sahaya dahil olması muhalifler arasında bir arada olma ve düzenli bir ordu haline gelme yönündeki kaygıları ve talepleri artırmıştır.

Suriye halkı kısa bir süre içerisinde pek çok camide eşgüdümlü olarak protestolar gerçekleştirerek muhalif grupların birleşmesini talep etmiştir. Muhalif gruplar arasındaki birleşme çabaları aslında daha gerilere dayanmaktadır. Uzun bir süre boyunca Nusra Cephesi'nin El-Kaide'ye biat ederek kendi liderliğinde bir birleşme isteğini dile getirmesi muhalif grupların birleşmesinin önündeki en büyük engel olmuştur. Pek çok muhalif grup El-Kaide yükünü sırtlarına yükleyerek birleşmenin gerçekleşmeyeceği, bunun Suriye devrimine zarar vereceği ve devrimin meşruiyetini uluslararası arenada bitireceğini açık bir şekilde ifade etmiştir.

Süreç ilerleyen dönemlerde Nusra Cephesi'nin El-Kaide'den bağıni koparmasını beraberinde getirmiştir. Ancak bu süreç neredeyse bir buçuk-iki yıl sürmüştür. Görünürde kolay olan bu ayrılık süreci aslında Nusra açısından oldukça sancılı bir kriz dönemini de beslemiştir. Zira Merkezi El-Kaide örgütünün bu ayrılığı kabul edip etmeyeceği sancılı bir süreci beraberinde getirmiştir. Ayrıca böyle bir ayrılmanın ilan edilmesinin yabancı savaşçı akışının azalmasına ve DEAŞ yanlılarının propagandaları sonucu Nusra saflarında

bölünmelere neden olabileceği de ayrı bir tartışma ve endişe konusu haline gelmiştir. Nusra için böyle bir karar almanın olası getirilerinin yanı sıra ciddi riskleri de mevcuttur. Ancak 2016 yılında yaptığı açıklamalarla El-Kaide lideri Eymen Zevahiri'nin, Suriyeli muhaliflerin bir araya gelmesi durumunda böyle bir birlikteliği destekleyeceğini ilan etmesi Nusra Cephesi'ne gereken yeşil ışığı yaktığı anlamına gelmiştir. Kısa bir süre sonra El-Kaide liderlerinden Ebu Hayr Masri bir ses kaydı ile Nusra Cephesi'nin El-Kaide örgütüyle bağını koparıp koparmaması konusunda Müslümanların ve Şam'daki cihadın yararına ne gerekiyorsa o yönde hareket edilmesi gerektiğini açıklamıştır.⁴⁸ Açıklamanın hemen ardından 28 Temmuz 2016 tarihinde örgüt lideri Ebu Muhammed Culani ilk defa yüzünü de kameralara göstererek El-Kaide'nin Suriye kolu olan Nusra Cephesi'ni feshettiklerini ilan etmiş ve Şam'ın Fethi Cephesi'nin (ŞFC) kurulduğunu duyurmuştur. Yalnız Nusra Cephesi'nin bu adımı diğer muhalif grupları kendileriyle birleşme konusunda ikna etmemiştir.

Nusra Cephesi yeni ilan etmiş olduğu Şam'ın Fethi Cephesi üzerinden İdlib'de kontrol ve gücünü tahkim etmeye devam ederken diğer muhalif gruplara sürekli birleşme teklifinde bulunmuştur. Ancak yapılan tekliflerin muhalif gruplarda karşılığı olmayınca Nusra Cephesi bu sefer özellikle Astana sürecine karşı çıkan yapılarla birlikte yeni bir oluşum girişiminde bulunmuştur. Astana görüşmelerinin başlamasının ardından 28 Ocak 2017 tarihinde Liva'ul Hak, Nureddin Zengi Hareketi, Şam'ın Fethi Cephesi adı altında Nusra Cephesi ve diğer pek çok küçük grup kendilerini feshederek Heyet-i Tahrirü's-Şam'ı (Şam'ın Özgürleştirilmesi Heyeti, HTŞ) oluşturmuştur. Bu yapılanmanın lideri Ahraru's-Şam'dan ayrılan ve grubun kurucu liderlerinden olan Ebu Cabir olurken, askeri lideri ise Nusra Cephesi lideri Ebu Muhammed Culani olmuştur.⁴⁹ Ancak bazı görüşlere göre bu yeni yapılanmanın resmiyetteki lideri Ebu Cabir olsa da örgütün *de facto* liderinin Culani olduğu öne sürülmüştür. Nitekim daha sonrasında Ahraru's-Şam'a yapılan tasfiye operasyonları gibi yaşanan gelişmeler bu görüşü teyit etmiştir.

Nusra Cephesi'nin uyguladığı kimlik değiştirme siyasetinin konjonktürel gelişmelere göre şekillendiğini söylemek mümkündür. HTŞ'nin ilan edilmesinin hemen öncesinde Şam'ın Fethi Cephesi çeşitli iddialar öne sürerek Astana'ya giden

48. "Nusra Cephesi Feshedildi", Anadolu Ajansı, 28 Temmuz 2016.

49. Ahraru's-Şam'ın ilk kurucu liderleri arasında hayatta kalan son isimler olan Salih Tahhan ve grubun eski müftüsü Muhammed Sadık'ın yanı sıra Abdullah Muhaysini, Muslih Ulyani, Abdurrezzak Mehdi gibi pek çok tanınmış bağımsız isim de Ebu Cabir ile birlikte Ahrar'dan ayrılmıştır.

bazı muhalif gruplara⁵⁰ yönelik ithamlarda bulunmuştur. Bu ise Ahraruş-Şam başta olmak üzere birçok grup ile aralarındaki ihtilafları güçlendirmiştir.⁵¹ ŞFC Astana'daki gruplara yönelik kendilerine karşı birtakım kararlara imza attıkları ve devrimin hedefinden saptıracak anlaşmaları kabul ettiklerine ilişkin iddialarda bulunmuştur. HTŞ'nin ilanından hemen önce ise ŞFC bu ithamları bahane göstererek ÖSO'nun bazı bileşenlerine karşı saldırılar gerçekleştirmiştir. Bu çatışmalar esnasında Ceyşü'l-Mücahidin, Cephetuş-Şamiye, Festakim Kema Umirt, Suvaruş-Şam ve Sukuruş-Şam kendilerini ŞFC'den koruması için Ahraruş-Şam'a katılma kararı almıştır. Bu birleşmede Suriye İslam Konseyi'nin etkin rolü olmuştur. Yine HTŞ'nin kurulmasının akabinde bine yakın Ahraruş-Şam savaşçısı gruptan ayrılarak örgüte katılırken bu dönemde HTŞ ve Ahrar arasındaki rekabet iyice tırmanmıştır. Her iki yapılanma da olabildiğince yeni grupların kendilerine katılmasını temin etmeye çalışarak daha güçlü görünme gayreti içine girmiştir. HTŞ'nin Ahraruş-Şam'a bağlanan gruplara saldırılarını devam ettirmesi sonucu Abdurrezzak Mehdi gibi isimler HTŞ'den ayrıldığını ilan ederek bağımsız olarak yollarına devam etmiştir. Nusra Cephesi bu gruplara saldırarak söz konusu grupların aslında Suriye sahasında bir güçlerinin olmadığı, buna binaen Astana'da alınan kararların uygulanamayacağı ve dolayısıyla sahada etkinliği olmayan gruplar tarafından bu anlaşmaların imzalandığı mesajını vermek istemiştir.

HTŞ yeni oluşumun sadece muhaliflerin askeri gücünü rejime karşı birleştirmesi anlamına gelmediği, Astana görüşmelerine katılıp kararlar alan grupların "Suriye devrimini hedefinden saptırma"sına karşı kurulduğunu iddia etmiştir. Özellikle Suriye devrimi kavramının kullanılması ise Nusra Cephesi'nin yaşadığı düşünülen ideolojik dönüşümden ziyade siyasi şartların gerektirdiği taktiksel bir hamle olduğu değerlendirilmektedir. Bu süreçte yayımlanan bir açıklamada HTŞ kendi prensiplerini açıklamıştır. Açıklamada Suriye devrim ve "cihad"ının gayesi olarak "şeriatın hakimiyeti, demokrasi ve laikliğin reddi" ifade edilmiştir. Ayrıca kazanılan bölgeleri Esed rejimine iade etmeye ve genel

50. Türkiye ve Rusya arasındaki ilişkilerinin normalleşmesinin Suriye bağlamında da yansımaları oldu. Türkiye'nin Fırat Kalkanı Harekatı'nın başlamasının ardından Rusya ile sahadaki askeri ve istihbarat alanındaki ilişkiler artarken iki ülke İran'la birlikte muhaliflerle rejim yetkililerini Astana'da bir araya getirerek siyasi bir çözüm süreci başlattı. 2017'nin Ocak ayında yapılan ilk toplantılara muhalifler adına masaya 14 kişilik askeri bir heyet oturdu. Heyette, Şam Kolordusu (Feylakuş Şam), İzzet Ordusu (Ceyşü'l İzza), Zafer Ordusu (Ceyşü'l Nasır), İslam Şehitleri (Şüheda el-İslam), Mücahitler Ordusu (Ceyşü'l Mücahidin), Birinci Sahil Tümeni, Şam Askerleri (Ecnadü'l Şam), Festakim Birliği (Tecemmu Festakim), Sultan Murat Tugayı, Şam Cephesi (Ec-Cephe eş-Şamiye), Özgür İdlib Ordusu (Ceyşü'l İdlib el-Hur), İslam Ordusu (Ceyşü'l İslam), Güney Cephesi (Ec-Cephe ec-Cenubiye) gibi muhalif grupların temsilcileri katılırken, HTŞ bu sürece sert tepki gösterdi.

51. Astana'daki gruplara yönelik olarak Şam'ın Fethi Cephesi'ne karşı birtakım kararlara imza attıkları ve devrimin hedefinden saptıracak anlaşmaları kabul ettiklerine ilişkin iddialar da bulunuldu.

olarak başka güçlere teslim olmaya da karşı çıkan HTŞ “İslami nizamı ikame etme”yi esas olarak belirlemiştir. HTŞ siyasi görüşmelerde bir dengeğin şart koşulması ve bu görüşmelerde muhacir olarak adlandırılan yabancı savaşçıların pazarlık konusu olmamasını istemektedir. Böylelikle Suriye’deki Türkistan İslami Partisi mensupları gibi yabancı savaşçıları da yanlarına çekerek sahadaki güçlerini daha fazla konsolide etmek ve uluslararası aktörleri HTŞ’yi görmezden gelmemeye zorlamaya çalışmaktadır. Bu açıklamalar ile HTŞ kendisini Suriye devrimine nispet ederek hem bu devrimin demokrasi ve laikliği reddettiğini hem de şeriatın tesisinin temel gayeleri olduğunu ilan etmiştir. Nusra kimliği ile benzer bir pozisyonu daha önce almaya çalıştıysa da HTŞ kimliği ile Suriye halkının gerçek temsilcileri oldukları yönündeki iddialarını bir üst boyuta taşımak istemektedir. Yapılan her anlaşmayı bozabileceklerini ve bu yüzden aktörlerin HTŞ ile masaya oturmak zorunda olduklarını göstermektedir. HTŞ’nin stratejisi güç ve kuvvet ile “şura ve ehlü’l hal ve’l-akd”⁵² üzere bina edilmiş İslami nizam ikame etmek ve kendi siyasi hedeflerini gerçekleştirmektir.

HTŞ-AHRAR ÇATIŞMASI

HTŞ’nin kuruluşunun ardından Suriye askeri muhalefeti gruplarının özellikle İdlib’de iki kamp altında toplandığını söylemek mümkündür. Halep’in rejim tarafından ele geçirilmesinin ardından ve bir yandan başlayan Astana süreci kapsamında oluşturulan çatışmasızlık bölgeleri, Suriye muhalefeti ve rejim arasındaki sıcak temasları durgunlaştırmıştır. Nusra Cephesi ise İdlib’deki gücünü tahkim etmeye devam etmiştir.

Ahraru’ş-Şam’ın Suriye devrim bayrağını Bab el-Heva Sınır Kapısı’na asması ve kontrol ettiği yerlerde Birleştirilmiş Arap Kanunu’nu (Kanunu’l Muvaahhad) benimsemesine HTŞ ciddi anlamda karşı çıkmıştır. Zira HTŞ bu iki eylemin İslam’a ve İslam’ın hükümlerine aykırı olduğunu öne sürmüştür. Öte yandan HTŞ bilinçli bir şekilde uzun zamandır kontrol ettiği camilerde cuma hutbeleri vasıtasıyla kendi tabanına HTŞ’ye karşı Türkiye’nin öncülüğünde –Aharu’ş-Şam başta olmak üzere– diğer grupların da katılacağı bir operasyonun yapılacağı propagandasını yapmıştır.

52. Ehlü’l hal ve’l-akd bir İslam amme hukuku terimi olup İslam devlet başkanını seçme ve gerektiğinde onu azletme yetkisine sahip olan kimselerin oluşturduğu meclistir. İslam hukukunda Müslümanların devlet başkanına “halife, imam, müminlerin emiri” isimleri verilmiştir. Ayetle, “Onların işleri aralarında şura (danışma) ile” (Şura, 42/38) buyrulur. Bu ayet İslam idaresinin Müslümanlar arasında şura esasına dayandığını ifade etmektedir. Ayrıca Müslüman toplumun devlet başkanını kontrol edecek, devlet işlerini düzenleme ve yürütmede ona katılacak bir topluluğu seçip görevlendireceğine işaret etmektedir (Ebu Zehra, *Usulü’l-Fıkıh*, s. 143).

Temmuz 2017'de HTŞ, Ahraruş-Şam'a karşı askeri bir operasyon başlatarak gruptan hem stratejik yerler hem de silah ve mühimmat ele geçirmiştir. Çatışmanın neticesinde Ahraruş-Şam'ın gücünün neredeyse yüzde 50'sini kaybettiği değerlendirilebilir.⁵³ Çatışma esnasında Ocak 2017'de ŞFC ile birlikte HTŞ'yi kuran gruplardan olan Nureddin Zengi Hareketi bu oluşumdan ayrıldığını ilan etmiştir. Asıl itibarıyla HTŞ'nin yaptığı bu saldırının grubun şer'i konseyinin onayı olmadan yapıldığı öne sürülmüştür. Nitekim Eylül 2017'de medyaya sızan ses kayıtları HTŞ'nin Ahraruş-Şam'a karşı öne sürdüğü ithamların doğru olmadığı ve saldırının planlı olduğunu ortaya koymuştur.⁵⁴ Abdullah Muhaysini başta olmak üzere grubun şer'i liderlerini küçümseyen bu ses kayıtları büyük tepkilere neden olmuştur. Bu sızmalardan sonra ise Abdullah Muhaysini ve onunla birlikte hareket eden bazı önemli isimler HTŞ'den ayrıldığını açıklamıştır. Ardından ise Çeyşu'l-Ahrar gibi büyük gruplar da kendini HTŞ'den ayırtırmaya başlamıştır.⁵⁵ Ardından ise kopmalar hızlanmış, Çeyşu'l-Esvedu'l-İslam ve Livau'l-Hak gibi gruplar da HTŞ çatısından ayrılmıştır.

HTŞ üzerindeki El-Kaide imajını atabilmek ve doğrudan ABD'nin büyük ölçekte hedefi haline gelmemek için çeşitli hamleler yapmaya devam etmektedir. Ahraruş-Şam'ı yenilgiye uğratmasının ardından İdlib'i askeri nüfuz anlamında neredeyse tamamen kontrol altına alan HTŞ sivil bir yönetim kurma çabası içerisine girmiştir. Bu minvalde HTŞ liderliği Ahraruş-Şam dahil olmak üzere bölgedeki muhalif gruplarla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Başta İdlib kent merkezi olmak üzere siyasi ve idari yönetimi sivil unsurlara devre-deceğini iddia eden HTŞ'nin bu vaatler ile muhalif gruplar ve aktivistleri ikna edemediği görülmektedir.

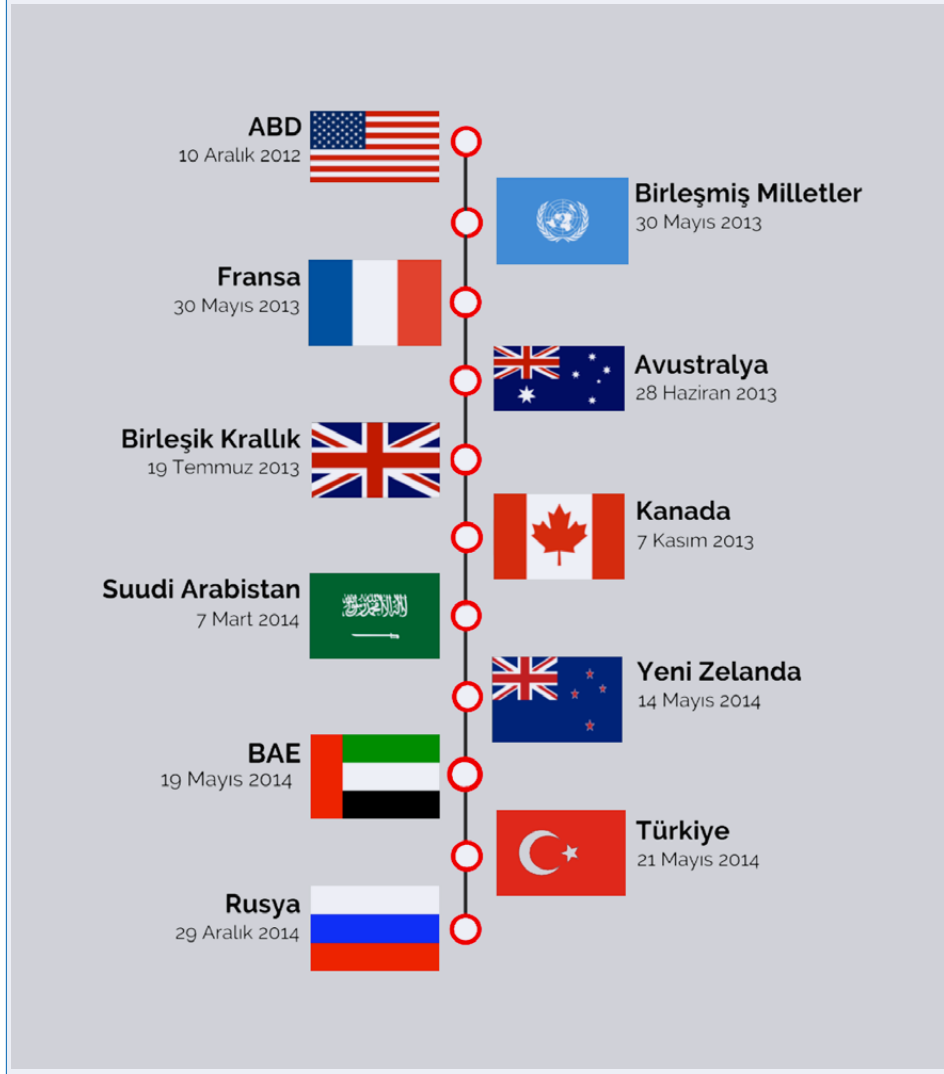
Sonuç olarak tüm bu gelişmeler göz önünde bulundurulduğu takdirde Nusra Cephesi'nin geldiği noktada bir geriye dönüş gözlemlenmektedir. Nitekim önce ŞFC'yi ardından HTŞ'yi oluşturan Nusra Cephesi en son yaşanan çatışmalardan sonra gelinen noktada çatı yapısını muhafaza edemeyerek tekrar ayrışmalara maruz kalmıştır. HTŞ adım adım yeniden ŞFC'ye dönüşmeye başlamıştır. Sunmuş olduğu sivil yönetim projesinin de kabul edilmemesi aslında Nusra Cephesi'nin hem muhalif gruplar hem de halk nezdinde yeterli desteğinin olmadığını göstermiştir.

53. Ahraruş-Şam'ın orta seviye lideriyle yapılan görüşme.

54. "Tesreybat Tehrir Eş Şam", Almodon Online, 11 Eylül 2017, <https://goo.gl/QVtd8c>, (Erişim tarihi: 9 Ekim 2017)

55. "Theleth İnşikak Dahil Tehrir eş Şam", Al Souriyeh, 14 Eylül 2017, <https://goo.gl/azBVLC>, (Erişim tarihi: 9 Ekim 2017).

GRAFİK 1. NUSRA CEPHESİ'NİN TERÖR LİSTELERİNE EKLENMESİ

Terör Örgütü Listelerinde Nusra Cephesi

Nusra Cephesi olarak ortaya çıkan grup El-Kaide ile olan bağlantıları doğrultusunda farklı ülkelerce terör örgütü olarak ilan edildi. İlk olarak Obama döneminde ABD tarafından Başkan Kararnamesi ile “yabancı terörist grup” olarak sınıflandırılan örgüt daha sonra BM nezdinde de aynı statüye getirildi.⁵⁶ Bunu takiben başka ülkeler de örgütü kendi terör listelerine eklerken Türkiye’de ise Bakanlar Kurulu Kararı ile örgüt “El-Kaide ile Bağlantılı Tüzel Kişi, Kuruluş veya Orga-

56. “Public Notice 8104-8105”, Government Publishing Office, 11 Aralık 2012, <https://www.gpo.gov>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2017); “Security Council al-Qaida Sanctions Committee Amends Entry of One Entity on Its Sanctions List - SC/11019”, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, <http://www.un.org>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2017).

nizasyonlar” listesine eklendi.⁵⁷ Örgütü en son terör örgütü olarak sınıflandıran ülke ise Rusya'dır. Rusya Yargıtayı gizli servis FSB'nin⁵⁸ tavsiyesi ile hareket ederek DEAŞ ve Nusra Cephesi'ni aynı karar ile terör örgütü olarak ilan etti ve faaliyetlerinin ülke çapında yasaklandığını duyurdu.⁵⁹

Nusra Cephesi ismini ŞFC olarak değiştirdiğinde ise ABD'den gelen bir açıklama ile örgütün hala aynı isim altında hareket ettiğinin kabul edileceği dolayısıyla terör örgütü statüsünde bir değişiklik olmayacağı ifade edilmiştir.⁶⁰ En son Mart 2017'de ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada oluşturulan Heyet-i Tahrirü'ş-Şam'ın El-Kaide ve Nusra'dan bir farkının olmadığı ve Suriyeli-leri kandırma amacıyla isim değişikliği yapıldığı vurgulanarak örgütün bu isim altında da terör örgütü olarak kabul edilmeye devam edileceği aktarılmıştır.⁶¹

57. “21/5/2014 Tarihli ve 2014/6388 Sayılı Kararnamenin Eki – Karar”.

58. Federalnaja Sluscbha Besopasnosti Rossijskoi Federazii-Rus İç İstihbarat Servisi.

59. “Supreme Court Bans Islamic State and Jabhat al-Nusra in Russia as Terrorist Organizations”, TASS Russian News Agency, 29 Aralık 2014, <http://tass.com/russia/769731>, (Erişim tarihi: 24 Şubat 2017).

60. Esra Kaymak Avcı ve Kasım İleri, “US Amends al-Nusra to Jabhat Fath al-Sham”, AA English, 11 Kasım 2016.

61. U.S. Embassy in Syria, Twitter, 11 Mart 2017, saat 15.30, <https://twitter.com/USEmbassySyria/status/840540398602858499>, (Erişim tarihi: 14 Mart 2017).

ZERKAVİ PROFİL

DEAŞ'ın kurucu lideri olan Zerkavi'nin kişisel yaşam öyküsü örgütün serencamı açısından belirleyici olmuştur. Daha önce kriminal bir geçmişi olan Zerkavi Amman'daki Hüseyin bin Ali Camii'nde bulunan dini okula kayıt yaptırarak selefilikle tanışmış, ardından Ürdün'ün "cihad" bölgelerine gönderdiği savaşçılarıyla bilinen Zerkavilinden Afganistan'a giderek burada savaşmıştır. İlk olarak 1989 ilkbaharında Afganistan-Pakistan sınırına yerleşmiş, 1991 yılında Afganistan'ın doğu vilayetleri olan Pakita ve Host'taki kasabalarda savaşmıştır. Zerkavi cephe hatlarındaki coşkusu ve cesur karakteriyle ün yapmış ancak 1993 yılında tekrar Ürdün'e dönmüştür.

Ürdün'de Afganistan'dan tanıdığı Makdisi ile irtibat kurarak onunla birlikte hareket etmeye başlamıştır. Makdisi ile birlikte Bey'atu'l-İmam örgütünü kurarak birlikte bazı eylemlere imza atmıştır. Makdisi ve Ebu Musab Zerkavi İsrail sınır karakoluna saldırı planlamış ancak Ürdün istihbaratı tarafından yakalanarak eski bir kale olan Jafr hapishanesine gönderilmiştir. Zerkavi'yi Zerkavi haline getiren süreç Makdisi'nin rehberliğinde Jafr'daki acımasız koşullarda ortaya çıkmıştır denilebilir.

30 Ekim 1966 doğumlu Ahmad Fadeel Nazal Khalayleh namı diğer Zerkavi sert kişiliği ile bir aşiret adamı olarak tanımlanmaktadır. Daha önce kısa bir süre Afganistan'a giderek savaşmıştır. Makdisi'nin, "Ondan daha iyi bir ikinci adam bulmazdım" sözleri ikilinin ideolojik ve eylem bütünlüğü sağladıklarını da göstermektedir. İslami ilimler açısından yeterliliği olmayan Zerkavi, Makdisi'nin fikirleri ve ilmi ile zihnini şekillendirmiştir. Hapishanedeki gardiyanlar Zerkavi ve arkadaşlarını "tekfirciler" olarak tanımlamıştır. Ömür boyu hapis yatması beklenen ikili babasının ölümüyle bir anda tahta geçen Kral Abdullah tarafından bir ayla serbest kalmıştır (29 Mart 1999).

Serbest bırakıldıktan sonra Afganistan'a giden Zerkavi burada El-Kaide liderleriyle görüşerek bir kamp kurma çabasına girmiştir. Kendisine İran sınırında Herat yakınlarında bir kamp kurma izni verilmiş ve bu noktada yardım görmüştür. 11 Eylül saldırıları sonrası bu kamp da ABD'nin hedefi olmuştur. Zerkavi Kandahar'a geçmiş ve burada bir ABD hava bombardımanında yaralanmıştır. Daha sonra İran'a gitmiş ardından Irak Kürdistanı'na geçerek burada Ensaru'l-İslam'ın kamplarında kalmıştır. Askeri eğitimini –Şeyh Halid Muhammed'in de eğitmeni olan– 11 Eylül 2001 saldırılarının baş mimarı Afgan isyancı komutan Abdul Rasul Sayyaf'ın kampında almıştır. ABD'nin Irak işgali ile birlikte adım adım Irak'taki direnişin lideri haline gelmiştir.

Makdisi Pentagon tarafından cihad temelli entelektüel düşünce ve ideolojinin lideri olarak tanımlanırken öğrencisi Zerkavi de ABD Dışişleri Bakanı Collin Power tarafından en tehlikeli terörist olarak dünyaya duyurulacaktır. İkili böylelikle DEAŞ'ı var eden iki sütun olarak yükseleceklerdir.

NUSRA CEPHESİ'NİN İDEOLOJİSİ

Nusra Cephesi'nin ideolojisi örgütün kendi tecrübeleri ışığında nevi şahsına münhasır bir şekilde teşekkül etmiş olsa da kökleri ve temel oryantasyonu selefi-cihadi akımın içinden çıkan Merkez El-Kaide ideolojisine dayanmaktadır. 1980 yıllarında Sovyet işgalinin ardından Afganistan'da kendine alan bulmuş cihadi akımın önderliğini Abdullah Azzam üstlenmişti. Ancak Filistin asıllı ve İslam Bilimler Fakültesi'nde hocalık yapmış olan Azzam Sovyetler'in Afganistan'dan çekilmesiyle birlikte ülkeye gelen Arap mücahitlerin rolünün bittiğini düşünmekteyken cihadın işgalin sona ermesiyle bitmediğini ve İslami devlet kurulana kadar devam edeceğini savunan karşı tez küresel cihad anlayışını geliştirmeye başlamıştı. Özellikle Mısır'dan gelen ve Mısır İslami Cihad Hareketi ve 1960'lı ve 1970'li yıllarda Mısır'da ortaya çıkan örgütlerin içinde geçmişi olanlar ikinci tezi savunmakta idi. El-Kaide'nin şimdiki lideri Eymen Zevahiri de bu tezi savunanların ileri gelenlerinden birisiydi.

Finansal imkanları ve fedakarlığı ile dikkat çeken, o dönemde genç bir isim olan Usame bin Ladin bu iki görüşün arasında gidip gelmişti. Başta Azzam'ın karizmasının etkisi altında kalan Bin Ladin, Azzam'ın 1989 yılında bir suikast neticesinde öldürülmesi ile birlikte ikinci görüşe yakınlaşmıştı. Bu yakınlaşmanın sonunda Usame bin Ladin, Eymen Zevahiri gibi isimlerle birlikte 1980'li yılların sonuna doğru El-Kaide örgütünü kurmuştur.

"İslam devleti" ve "hilafet" kurmayı amaçlayan El-Kaide bu hedefi hayata geçirmek için küresel cihad doktrinini benimsemiştir. Geliştirdiği bu doktrin

çerçevesinde örgüt ABD'nin çıkarlarını hedef almaya çalışmıştır. Bu anlamında 1998 yılında Tanzanya Darüsselam ve Kenya'nın başkenti Nairobi'de ABD büyükelçiliğini hedef alan bomba saldırıları düzenlemiştir. Aynı şekilde 1996 yılında Suudi Arabistan'ın Hubur şehrinde olduğu gibi Amerikalıları hedef alan saldırılar düzenlenmiş, 2001 yılında ise New York'ta 11 Eylül saldırısı El-Kaide tarafından üstlenilmiştir.

Küresel cihad doktrini kapsamında “uzak düşman” olan ABD'yi hedef almayı önceleyen El-Kaide örgütü 2000'lerin başında İslam dünyasında Beyaz Saray'ın kontrolünde olduğunu iddia ettiği hükümetleri yakın düşman addederek oralarda da eylemler düzenlemeye başlamıştır. Irak işgalinden sonra Ebu Musab Zerkavi'nin getirdiği katı tekkirici anlayış, Ebu Muhammed Makdisi'nin yarattığı etki ve El-Kaide liderliğinin Usame bin Ladin'den (öldürülmesinden sonra) Zevahiri'ye geçmesi gibi yeni dinamikler cihad anlayışındaki farklılıkları belirginleştirip açık bir şekilde birbiriyle çatışır hale getirmeye başlamıştır. Zerkavi öncülüğünde gelişen ve daha önce kurmuş olduğu “Tevhit ve Cihad” örgütünün devamı olan Mücahitler Şura Konseyi 2006 yılında (Zerkavi'nin öldürülmesinden sonra) Irak İslam Devleti'ne (İİD) dönüşmüştür. İİD küresel cihadın temsilinde El-Kaide'ye meydan okumaya başlamıştır. Bu rekabet daha sonra kurulacak DEAŞ ve Nusra Cephesi arasındaki ilişkilere de yansımıştır.

IRAK'TAN SURIYE'YE GELEN CİHADİ NUSRA

Suriye'de ayaklanma başladıktan üç ay sonra 2011 yılının Haziran ayında El-Kaide lideri Eymen Zevahiri yayınladığı bir videoda Suriye için cihad çağrısında bulunmuştur.⁶² Zevahiri videoda Suriye'deki mücahitlerle birlikte olmak istediğini ancak Haçlılara karşı sürdürdüğü mücadele ve Sykes-Picot sınırları nedeniyle onlara katılamadığını ama yine de Suriye'de yeterli sayıda mücahitlerin bulunduğunu ifade etmiştir.⁶³ Bu çağrı El-Kaide'nin temsil ettiği küresel cihadın Suriye'de yeni bir halkasının yaşanacağını işaret etmiştir.

Ağustos 2011'de Merkezi El-Kaide'ye bağlı İİD'nin yedi üyesi Irak'tan Suriye'ye geçmiştir. İİD lideri Ebubekir Bağdadi tarafından gönderilen grup Suriye'de Baas rejimine karşı ayaklanan halka “yardım” (nusra) için gönderilmiştir. Başlangıçta Şam'ın Fethi Cephesi ve daha sonra Heyet-i Tahrirü's-Şam ismini alan bu

62. “أيمن الظواهري يدعو للجهاد في سوريا”, Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=WY1SKSFrGpY>, (Erişim tarihi: 12 Şubat 2012).

63. Abdullah Seif, “Beyn El-Devle El-Islamiye wa Cepheth El-Nusra”, <http://aljumhuriya.net/13498>, (Erişim tarihi: 25 Aralık 2016)

grup için “nusra”⁶⁴ kavramı ilk döneminde grubun kendisini tarifinde belirleyici bir rol oynamıştır. İİD'den gelen bu grup “Suriye Halkına Nusret/Yardım” ismini kullanarak iktidar veya siyasi bir amaç için değil sadece Suriye halkına yardım etmek için geldikleri imajını yaratmaya çalışmıştır.

Dört ay hazırlık sürecinin ardından 24 Ocak 2012 tarihinde kuruluşu ilan edilen grubun komutanı Ebu Muhammed Culani kendi sesi ile yayınladığı ilk videoda yapıya “Cephetu'l-Nusra li Ehli's-Şam min Mücahidi'l-Şam fi Sahati'l-Cihad” ismini vermiştir.⁶⁵ Aynı videoda silahlı yöntemlere başvurmanın önemini vurgulayarak Esed rejimiyle ancak silah ile mücadele edilebileceğini ifade etmiştir. O dönemde Suriye genelinde Esed rejiminin baskıcı uygulamalarına karşı silahlı gruplar ortaya çıkmaya başlamış olsa da ayaklanmanın barışçıl yönü tamamen yok olmamıştır. Nusra Cephesi'nin Suriye'deki mücadeleyi baştan itibaren silahlı bir mücadele olarak görmesi grup için ideolojinin önemini daha da artırmıştır. Zira silahlı mücadele diğer mücadele metotlarından daha güçlü bir motivasyona muhtaçtır. Bu motivasyonu sağlamak için de ideoloji ve özellikle dini söylem ön plana çıkmaktadır.

Nusra lideri Culani 12 Aralık 2013 tarihinde Aljazeera kanalına verdiği ilk röportajda Nusra'nın siyasi hedefleri ve projesine değinmiştir.⁶⁶ Culani, Nusra'nın münferit olarak Suriye'yi yönetmek istemediğini belirterek, “Ülkenin bütün bölgeleri kurtulursa, alimler, ehl-i hal ve akd⁶⁷ ve mütefekkirler yönetim işlerini düzenleyecek bir mecliste (konsey) toplanırlar, yönetim işleri şeriat kapsamında olur” ifadelerini kullanmıştır. Culani'nin röportajda dile getirdiği başka önemli bir husus ise –yayınlanan ilk ses kaydında savunduğu gibi– Suriye'deki mücadelenin mezhepsel olduğunu söylemesidir. Culani'ye göre “uluslararası toplum Suriye'yi Nusayrilerin yönetmesinden başka bir alternatifi kabul etmemektedir.”

Selefi-cihadi akımın Suriye'deki tezahürü olan Nusra Cephesi'nin bu akımın ideoloji ve hedeflerinden bağımsız olarak okunması mümkün değildir. Nusra Cephesi'nin kurucusu ve lideri Ebu Muhammed Culani Aljazeera'ya verdiği ilk mülakatta Nusra Cephesi'nin ani bir proje olmadığını bilakis peygamber Hz. Muhammed'e (asm) dayanan bir tarihe sahip olduğunu vurgulamıştır.⁶⁸ Yine bu de-

64. Nusret/Nusra Arapça'da “yardım” anlamına gelmektedir.

65. Türkçe karşılığı: Cihat Sahalarındaki Şamlı-Suriyeli- Mücahitlerinin Şam Ahalisine Yardım Cephesi.

66. “لقاء اليوم: أبو محمد الجولاني” Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=DIr1HoHJlQA> , (Erişim tarihi: 19 Aralık 2017).

67. “Devlet başkanını seçmek: ve gerektiğinde azletmekle yetkili olan heyet anlamında İslam hukuku terimi” bkz. Abdülhamid İsmail Ensari, “Ehlü'l-Hal Ve'l-Akd”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 10, s. 540.

68. “Ebu Muhammed el-Culani, el-Nusra ve Mustakbel Suriye”, Aljazeera, <https://goo.gl/vHCBQ4>, (Erişim tarihi: 10 Şubat 2017).

meçte Culani Suriye'deki Nusra Cephesi'nin Irak cihadına dayandığını ve Irak'taki komuta (İİD komutası) onayıyla kurulduğunu belirtmiştir.

ESED'İ DEVİRMekten İSLAMİ EMARET'E

Irak'tan Suriye'ye gelen Nusra Cephesi hedeflerinin Suriye halkının Esed rejiminden kurtarılması ve desteklenmesi olduğunu sürekli ifade etse de nihai hedefinin Suriye'de şeriatı uygun bir yönetim kurmak olduğunu gizlememiştir. Culani Nusra'nın temel kaygısının Suriye'de Allah'ın şeriatını uygulayacak İslami bir hükümet kurmak olduğunu açık bir şekilde ifade etmiştir.⁶⁹ Nusra Cephesi bu nihai hedefin Suriye'nin devrimine aykırı olmadığını tam aksine Suriye halkının artık uyanarak şeriat getirmek istediğini iddia etmiştir.

Bunun üzerine Nusra Cephesi getirilecek şeriatın Suriye devrimine aykırı olmadığı gibi şeriat kurma projesinin ancak Esed devrildikten sonra gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Başka deyişle Nusra Cephesi ilk aşamada şeraiti getirmeyi değil Esed'i devirmeyi öncelediğini iddia etmiştir. Culani, "Esed devrildikten sonra Suriye şeriatı uygun bir şekilde yönetilecektir"⁷⁰ ifadesini kullanmıştır.

Esed'i devirmek ve yerine İslami bir yönetim kurmak isteyen Nusra Cephesi öncelikli hedeflerinin Esed'i devirmek olduğunu vurgulamış olmasına rağmen Esed rejiminin otoritesinin ortadan kalkmasıyla beraber kendi anlayışına uygun şer'i heyet ve şer'i mahkemeler kurmaya başlamıştır. 2013 yılında özellikle Rakka ve Deyrizor'da kurulan bu heyetler Nusra Cephesi'nin ilk İslami yönetim deneyimini teşkil etmiştir.

2014 yılına gelindiğinde ise Culani'nin 2012 yılında vermiş olduğu ilk mülakatı açıklanan ideallerin (Esed'i devirmek ve Suriye genelinde şeriatı uygun bir yönetim getirmek) aslında gerçekleşmesi oldukça güç hedefler olduğu ortaya çıkmıştı. DEAŞ'ın ortaya çıkması ve Suriye'nin büyük bir kısmını işgal etmesi muhalefetin Suriye'nin belli dar bölgelerde sıkışmasını beraberinde getirmişti. Özellikle Suriye'nin kuzeybatısında sıkışan muhalefet bütün Suriye'yi kontrol edemeyeceğini ciddi şekilde düşünmeye başlamıştı.

Nusra Cephesi 2014 yılında Esed'i devirdikten sonra Suriye genelinde İslami bir yönetim kurma söyleminden Suriye muhalefetinin kontrol ettiği herhangi bir bölgede İslami bir emirlik kurma söylemine geçmeye başlamıştır. Bu konuda Nusra Cephesi'nin lideri Culani'ye ait bir ses kaydı Temmuz 2014'te

69. "Ebu Muhammed el-Culani, el-Nusra ve Mustakbel Suriye".

70. "Ebu Muhammed el-Culani, el-Nusra ve Mustakbel Suriye".

medyaya sızdırılmıştır. Ses kaydına göre Culani Halep'te Nusra liderleri ile yaptığı bir toplantının konuşmasında İslami bir emirlik kurmak istediklerini dile getirmiştir.⁷¹

Medya'da yer alan iddialar üzerine Nusra Cephesi 14 Temmuz 2014 tarihinde Nusra Cephesi'nin İslami bir emirlik ilan ettiğine dair bir bildiri⁷² yayımlamıştır. Nusra Cephesi bu bildiride İslami bir emirlik kurma hedefini inkar etmemiş bilakis böyle bir adım için çabaladıklarını dile getirmiş ancak emirliğin mücahid ve alimlerin bu adımı onaylamaları sonrasında ilan edileceğini belirtmiştir.

Nusra Cephesi'nin kontrol ettiği Suriye'nin herhangi bir parçası üzerinde İslami bir emirlik kurma fikrini benimsemiş olması örgütün 2012 yılında dile getirdiği hedeflerde değişiklik olduğu anlamına gelmektedir. Zira başlangıçta Esed rejimini devirmeyi önceleyen ve rejimin yerine kurulacak yeni yönetimin ikincil bir mesele olduğunu söyleyen Nusra Cephesi şimdi ise Esed'i devirmeksizin kendi kontrol ettiği herhangi bir alanda İslami bir yönetim kurmayı öncelemektedir.

Nusra Cephesi'nin İslami bir yönetim kurulması ile gerçekleştirmek istediği değişim Suriye devriminde yer alan diğer muhalif grupların hedeflerine uymamaktadır. Dahası Nusra Cephesi'nin El-Kaide ve selefi cihadın emellerini gerçekleştiren bir vizyona sahip olduğu ortadadır. Nitekim bu adım Suriyeli muhalif grupların yanı sıra Suriye İslami Konseyi tarafından da eleştirilmiştir.⁷³

Nusra Cephesi'nin İslami emaret kurma niyeti ile ilgili tartışmalar zaman zaman devam etmiştir. Mayıs 2016'da El-Kaide lideri Eymen Zevahiri'nin "Şam'a Seferberlik İlan Edin"⁷⁴ adı altında yayınladığı bir ses kaydında ulus devlet ve demokrasi mefhumları ağır bir dille eleştirilmiştir. İslami bir yönetim kurulması için bütün grupların bir araya gelmeleri yönündeki davet yeni Nusra'nın emaret tartışmasını gündeme taşımıştır.

Nusra Cephesi'nin başka muhalif gruplarla paylaştığı İdlib'de böyle bir emirlik kurulması kolay olmayabilir. Fakat ara sıra başka muhalif gruplarla çatışmaya giren ve gücünü gitgide tahkim eden Nusra Cephesi adeta bu iddiaları beslemektedir.

71. "Ba'd DEAŞ, İmare İslamiye Li el-Nusra", El-Arabiya, <https://goo.gl/TQ4MRd> 12 Temmuz 2014, (Erişim tarihi: 2 Mart 2017).

72. "Bayan Tavdihi Hawl Ma' Ushya an İlan Cepheth al-Nusra", Riha Press, 14 Temmuz 2014, <http://www.rihanapress.com/index.php/ar/islam/537-2014-07-14-02-33-01.html>, (Erişim tarihi: 3 Mart 2017).

73. "Hawal Emaret Cepheth el-Nusra", 15 Şubat 2016, Suriyeli İslam Konseyi, <http://sy-sic.com/?p=2943>, (Erişim tarihi: 3 Mart 2017).

74. "Enfiru Kalemeth el-Zavahiri el-Şamiyye", Almodon Online, 10 Mayıs 2016, <https://goo.gl/1zCerf>, (Erişim tarihi: 4 Mart 2017).

YAKIN-UZAK DÜŞMAN ARASINDA NUSRA CEPHESİ

Selefi-cihadi hareketlerin aralarında farklılıklar bulunmakla beraber hedef aldığı “düşman” açısından temelde iki farklı anlayışı benimsediği söylenebilir. Merkezi El-Kaide’nin özellikle 1990’lı yıllarda benimsediği “uzak düşman” doktrini gereği İslam ülkelerindeki rejimlerden ziyade ABD’yi hedef almayı tercih etmiştir.⁷⁵ El-Kaide lideri Usame bin Ladin’in ifadesi ile “El-Kaide yılanın başını vurmayı tercih etmektedir.”

“Uzak düşman” doktrinin karşısında selefi-cihadi camiasında gelişen “yakın düşman” doktrini ise uzak düşman olan ABD’yi hedef almaktan vazgeçmeksizin “ABD’nin iş birlikçileri” ve “tağut rejimler”ini hedef almayı öncelemiştir. Yakın düşman doktrini her ne kadar Mısır’daki cihadi hareketlerle yetmişli ve seksenli yıllara kadar uzanan bir geçmişe sahip olsa da El-Kaide’nin uzantıları (Arap yarı-madasında El-Kaide, Arap Mağribi El-Kaide gibi örgütler) mevcut rejimleri hedef alarak bu doktrini küresel cihad sahasında pekiştirmiştir.

Irak işgalinden sonra cihadi sahnede rolünü pekiştiren Ebu Musab Zerkavi yakın düşman doktrinini ileri bir aşamaya taşıyarak selefi-cihadi grupların yeni bir cephesini açmıştır. Zerkavi’nin deyişiyle yakın düşman sadece mevcut rejimleri değil aynı zamanda “İslami olmayan” diye adlandırdığı başka silahlı grupları da kapsayabilmektedir. Zerkavi’nin öncülüğünde gelişen bu anlayış Irak’ta ABD işgaline karşı savaşılan silahlı gruplar arasındaki çatışmalara adeta benzin dökmüş ve bu grupların Irak’taki El-Kaide’nin lehine büyük oranda tasfiye edilmelerine yol açmıştır.

Zerkavi’nin öncülüğünde gelişen bu tutum sonuç itibarıyla Irak’ta varlık gösteren silahlı ve cihadi grupların arasında yok edici bir çatışmaya yol açmış ve cihadi camiadan birçok isim tarafından eleştirilmiştir. İİD tecrübesini yaşayan Nusra Cephesi’nin kurucu üyelerinden Ebu Mariye Kahtani gibi isimler bu yok edici tecrübenin Suriye’de tekrar edilmemesi gerektiği ve Irak cihadından ders çıkarılmasının önemini vurgulamıştır.

Suriye tecrübesi Nusra Cephesi’nin “uzak düşman” anlayışına da farklılık getirmiştir. DEAŞ’ın ortaya çıkması, Nusra Cephesi’ne DEAŞ tarafından saldırılması ve özellikle DEAŞ’ın 2013 yılı sonlarında marjinalleştirilmesi, Nusra Cephesi’ni diğer Suriyeli muhalif gruplar ile iş birliğine itmiştir. Zamanla bu iş birliği ortak düşman Esed rejimine karşı pekişerek Fetih ordusu örneğinde olduğu gibi askeri bir ortaklık haline gelmiştir.

75. Selefi-cihadi hareketlerinde yakın-uzak düşmanı tartışması için bkz. Ulutaş, *The State of Savagery*, s. 79-80.

Bir yandan Suriye sahası ve dinamiklerinin zorunlu kıldığı yakınlaşma diğer yandan Irak tecrübesinden alınan dersler Nusra Cephesi'nin "uzak-yakın düşman" anlayışını farklılaştırmıştır. Nusra Cephesi'nin "uzak-yakın düşman" tartışmasında kendine münhasır bir pozisyon aldığını söylemek mümkündür. Yakın düşmanı temsil eden Esed rejimini hedef alması ile birlikte uzak düşman ABD'yi doğrudan hedef almak yerine "sahadaki iş birlikçiler"ini hedef almak Nusra için meşru görülmüştür.

Örgütün lideri Culani yayınladığı ilk ses kaydında "yakındaki düşmanlara karşı savaşmak için Batılı (uzak) düşmanlardan yardım almak" fikrini ağır bir şekilde eleştirerek böyle bir adımı Allah'ın affetmeyeceğini söylemiştir. Culani bu açıklamada her iki tarafı da (uzak ve yakın düşman/Batı ve Esed rejimi) düşman ilan etmiştir. Culani yakın düşmanı (Esed rejimi) öncelemesi ile beraber uzak düşmanından da vazgeçmiş değildir. Yakın düşman ile mücadeleye odaklanan Nusra Cephesi uzak düşmana saldırıya geçmese de uzak düşmanın "sahadaki iş birlikçiler"ini fırsat bulduğunda hedef almaktan yana tereddüt etmemektedir. Batı devletlerinden yardım alarak onlarla birlikte Esed rejimine karşı hareket etme fikrine kati bir şekilde karşı olması El-Kaide ve İİD'nin düşüncesi ile örtüşmektedir. Bu düşünce özellikle Batılı devletlerden silah ve yardım alma noktasına gelindiği zamanlarda Nusra Cephesi ile diğer silahlı muhalif gruplar arasında mesafe oluşmasına ve hatta çatışmalara neden olmuştur. Zira Nusra Cephesi Batılı devletlerle ilişki kurmakla suçladığı Hazm Hareketi, Cephets-Suvvar Suriye gibi ÖSO gruplarıyla çatışmaya girmiş ve bu grupları dağıtmıştır. Fakat Nusra'nın dışarıdan ve özellikle MOC ve MOM operasyon odalarından (Suriyeli muhalif unsurları askeri açıdan desteklemek için Türkiye ve Ürdün'de ABD'nin öncülüğünde kurulan operasyon odaları) destek alan gruplara yönelik stratejisi fırsat ve anı beklemeye yöneliktir. Hazm ve Suvvar, Suriye'yi eline fırsat geçtiği dönemde dağıtan grup, örneğin Halep merkezinde ya da Güney Suriye'deki grupları gücü yetmediği için dağıtamamıştır. Ayrıca güçlü olduğu İdlib bölgesinde dahi halk nezdinde karşılık bulan 13. Fırka gibi koruyucu müttefiki olan Suvvaru's-Şam gibi gruplarla sorunlar yaşamış olsa da Nusra bu grupları dağıtmamış ve geri adım atmamayı tercih etmiştir.

Tedrici bir politika izleyen Nusra sert hamleler yapmakla beraber uzun soluklu bir yaklaşım sergilemektedir. Bu tedrici ve pragmatik politika aşağıda belirtilen "maslahat" kavramı ile açıklanabilir olsa da Nusra Cephesi'nin yakın-uzak düşman anlayışı örgütün ideolojisinde merkezi bir yer almakta ve bu anlayış fırsat oluştuğunda örgütün askeri doktrininde hemen tezahür etmektedir.

MASLAHAT: KÜRESEL CİHADA SİĞİNMAK VE NUSRA-DEAŞ AYRIMI

İİD'den finans desteği alan grup 2013 yılında İİD liderliğiyle büyük bir çatışma neticesinde yollarını ayırmak zorunda kalmıştır. Nusra Cephesi ile İİD liderliği arasında yaşanan görüş ayrılığı ve ihtilaflar ilk olarak 9 Nisan 2013 tarihinde gündeme gelmiştir. Grubun ilan edilmesinden o döneme kadar Nusra lideri Culani hiçbir zaman “emir” sıfatını kullanmamıştır. Buna karşın Culani, Nusra'nın resmi yayınları ve açıklamalarından da anlaşıldığı üzere “El-Mes'ulu el-'Amm” (Genel Sorumlu) şeklinde anılmıştır. Bu da Bağdadi'nin iddiasını doğrulamaktadır. Bağdadi'nin ses kaydının yayınlanmasından bir gün sonra 10 Nisan 2013 tarihinde Nusra Cephesi'nin resmi medya kanalı “El Manara el-Bayda” (Beyaz Minare) tarafından yayınlanan bir ses kaydında Nusra Cephesi'nin lideri Culani, Bağdadi'nin dile getirdiği desteği doğrulayarak kendisinin Bağdadi tarafından Suriye'ye gönderildiğini ve bundan önce kendisinin Irak'ta İİD saflarında savaştığını kabul etmiştir. Fakat Culani birleşmeden haberdar olmadığını ve bunun “şura” gözetilmeksizin ve Suriye'deki diğer gruplara sorulmaksızın alınmış bir karar olduğunu belirtmiştir. Culani ayrıca Allah'ın hükmü ile hükmetmek için yola çıktığını fakat “maslahat” için bunu açık bir şekilde duyurmadığını ve bunun sebebinin siyasi ve şer'i bir hikmetten dolayı olduğunu söylemiştir. Culani sözlerine eğer devlet görevi yapılıyorsa duyuru yapmak zaruri değildir diyerek devam etmiştir. Culani ayrıca El-Kaide lideri Eymen Zevahiri'ye biatını tekrar dile getirmiştir.⁷⁶ Diğer taraftan bahse konu olan ses kaydında Culani'nin açık bir şekilde Merkez El-Kaide ve lideri Zevahiri'ye tabi olduğunu ifade etmesi o zamana kadar grubun aidiyeti hakkında dolaşan spekülasyonlara nokta koymuştur. Bu tarihten sonra Merkezi El-Kaide'den ayrılana kadar Nusra Cephesi El-Kaide'nin resmi Suriye kolu olarak kabul edilmiştir.

Culani'nin sözlerinden Nusra Cephesi ile İİD'yi veya Culani ile Bağdadi'yi ayırtıran ideolojik hususlardan birisinin maslahat mefhumu olduğu görülmektedir. Zira Culani devlet kurma iddiasını tamamen reddetmemiş fakat bunun duyurusunu yapmakta fayda veya menfaat olmadığını tam tersine bunun zarar getireceğini savunmuştur. Menfaat getirme ve zararı defetme anlayışı Culani'nin konuşmasında dile getirdiği maslahat konseptidir.

Culani verdiği ilk mülakatta Nusra Cephesi ile DEAŞ arasındaki anlaşmazlık ve çatışma hakkında ise “aynı evin içindeki anlaşmazlıklar” ifadesini kullanmış-

76. Ulutaş, *The State of Savagery*, s. 79-80.

tır. Diğer muhalif gruplar DEAŞ'ı “harici” olarak nitelendirirken Nusra Cephesi DEAŞ ile yaşanan çatışmaları bir fitne olarak görmeyi tercih etmiştir. Bu görüş DEAŞ ile Nusra Cephesi başta olmak üzere muhalif gruplar arasında çatışmaların alevlenmeye devam ettiği dönemlerde dahi Nusra Cephesi'nde hakim olmaya devam etmiştir. 7 Ocak 2014 tarihinde Culani yeni bir ses kaydında çatışmaların alevlenmesinde DEAŞ'ın önemli bir rolü olduğunu söylese de DEAŞ ile diğer grupların arasındaki mücadele ve çatışmanın Müslümanların arasında bir fitne niteliğinde olduğunu yeniden öne sürmüştür.⁷⁷

Culani'nin Nusra Cephesi'ni İİD'den ayırma ve “İslami Devleti” duyurma-ma hususunda gösterdiği maslahat gerekçesi örgütün ideolojisinde merkezi bir yer almaktadır. Maslahat kavramı İslam fıkında yerleşmiş bir kavram olup şer'i hükümlerin içerdiği veya akıl ve tecrübe yoluyla belirlenmekle beraber bunlarla uyum içinde olan faydalar anlamına gelen bir fıkıh usulü terimidir. Hem kalıp hem de mana bakımından maslahatla benzerlik taşıyan menfaat kelimesi “hazzın elde edilmesi ve korunması” şeklinde açıklanır. Bunların karşıtı mefset ve mazarrattır. Geniş anlamıyla maslahat faydanın sağlanması yanında zararın bertaraf edilmesini de kapsar.⁷⁸ Buna göre Nusra Cephesi birçok olayda maslahat kavramı ışığında hareket ederek “faydayı artırmaya ve/veya zararı defetmeye” çalışmıştır.

Nusra Cephesi maslahat anlayışına dayanarak daha pragmatik ve taktiksel adımlar atmıştır. Nusra Cephesi'nin maslahat mefhumuna dair en belirgin adımı ise 28 Temmuz 2016 tarihinde aldığı Merkezi El-Kaide'den ayrılma ve Şam'ın Fethi Cephesi'ni kurma kararında görülmektedir. Aslında maslahatın sabit olmadığı ve şartlara göre dönemsel olarak değişebileceğini hatırlatmakta fayda var. Nihayetinde ilk dönemde El-Kaide'ye bağlanmakta maslahat gören Nusra Cephesi sonrasında El-Kaide'den ayrılmakta maslahat olduğunu savunmuştur. Ayrıca bu maslahat kavramı her ne kadar dini çerçevede ele alınsa da bir sabitesi olmadığı gibi bunu belirleyen merci konusunda da ihtilaf vardır. Bu maslahatı grubun şer'i liderleri mi siyasi liderleri mi belirleyecektir? Örneğin Eylül 2017'de medyaya sızan ses kayıtları iki ay öncesinde Ahraruş-Şam'a karşı yapılan tasfiye operasyonunun Muhaysini başta olmak üzere şer'i liderlerinin onayı olmaksızın grubun *de facto* lideri Culani'nin kararıyla yapılmış olduğunu ortaya çıkartmıştır. Böylelikle örgüt için maslahat kavramı dini bir argümandan ziyade güç mücadelesi siyaseti-ni meşrulaştırmak için kullanılan bir araç olarak tezahür etmektedir.

77. “جبهة النصرة قطاع عندان: كلمة صوتية للفتح الجولاني بخصوص الأحداث الأخيرة.” Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=gsaz2oBZ0TY>, (Erişim tarihi: 7 Eylül 2017).

78. İbrahim Kafi Dönmez, “Maslahat”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 28, s. 79.

Aslında Culani'nin açıklamasında dile getirdiği maslahat anlayışı çerçevesinde değerlendirildiğinde DEAŞ'ın ilan ile zorunlu hale gelmeseydi Culani'nin El-Kaide'ye bağlı olduğunu resmi bir şekilde ilan etmemiş olacağı iddia edilebilir. Nitekim bu açıklamaların ardından Zevahiri'nin meseleye müdahale ettiği ilk konuşmasında Culani'nin El-Kaide ile olan bağını açıklamasını kendilerine danışmadan yaptığını ifade etmiştir. El-Kaide'nin başka bölgelerde de benzer bir siyaset izlediği ve varlığını çoğu kez gizlemeyi tercih ettiği biliniyor. DEAŞ'ın ilan edilmesinin ardından savaşçıların tamamına yakını kaybeden Nusra grubu Merkezi El-Kaide'den meşruiyetini sağlayacak bir müdahaleye ihtiyaç duymuştur. İddialara göre DEAŞ'ın ilan edildiği ilk dönemlerde Nusra savaşçıları ilanın Merkezi El-Kaide'nin kararı olduğunu düşünerek DEAŞ'a katıldılar. Buna karşın El-Kaide lideri Eymen Zevahiri'den gelen mektupta DEAŞ'ın ilan edilip Nusra'nın feshedilmesi kabul edilmemiş, DEAŞ'ın Irak'a dönmesi ve Nusra'nın da Suriye'de faaliyetlerine devam etmesine karar verilmiştir. Bu kararın ardından ilk aşamada DEAŞ'a geçen savaşçıların bir kısmı Nusra'ya geri dönmüştür.

EL-KAİDE'DEN AYRILIŞ: KÜRESEL CİHADDAN SURIYE CİHADINA

Nusra Cephesi'nin yaşadığı bir başka önemli kırılma noktası da Merkezi El-Kaide'den ayrılması olmuştur. 28 Temmuz 2016'da grubun içinde gerçekleşen uzun bir tartışmadan sonra Nusra Cephesi lideri Culani örgütün Merkezi El-Kaide'den ayrıldığını açıklamıştır. Özellikle Şam bölgesinin üzerine vurgu yapması, grubun hareket ve faaliyet alanından ziyade ideolojisini sınırlaması anlamına geldiği yönünde değerlendirilmektedir. Küreselleşmeden ziyade yerelleşmeye yönelik bu adım HTŞ'nin kuruluşuyla daha belirgin hale gelmiştir. Grubun bu isimle kendini küresel cihadı benimseyen bir örgütten çok “Şamlı” veya Suriyeli bir cihadi hareket olarak tanımlamaya çalışarak her ne kadar mevcut sınırları tanımaya da Suriyeli kimliğini öne çıkarmaya gayret göstermiştir. Nitekim Culani'nin açıklamasında ayrılmanın ana hedeflerinden birinin “Şam cihadını korumak” olduğu aktarılmıştır.⁷⁹

Bu adım Nusra ideolojisinin tamamen ulusallaşması anlamına gelmemesine rağmen grubun pragmatik yönü ve maslahat anlayışının bir başka göstergesidir. Zira bu adım tamamen Merkezi El-Kaide'nin bilgisi ile atılmış bir adımdır. Nitekim Culani tarafından ayrılmanın duyurulmasından birkaç saat önce Nusra Cep-

79. “Cephet el-Nusra Tanfasel An El-El-Kaide wa Tuğayyer İmaha”, Aljazeera Arapça, 28 Temmuz 2016, <https://goo.gl/SMi0wj>, (Erişim tarihi: 3 Ocak 2017).

hesi'ne ait Beyaz Minare medya kanalı El-Kaide liderinin yardımcısı Ebu Hayr'a ait bir ses kaydı yayınlamıştır. Ses kaydında Ebu Hayr İslam'ın ve Müslümanların iyiliğini koruyacak adımların atılmasını teşvik ettiklerini söylemiştir. Nusra Cephesi mensubu bir şahıs ile yapılan görüşmede bu adımın ani olmadığı ve Nusra Cephesi'nin tabanının bu kararı anlayışla karşılaması için aylardır bir hazırlık süreci içerisinde olduğu ifade edilmiştir.⁸⁰

Şam'ın Fethi Cephesi olarak ismini değiştirmiş olsa da Nusra Cephesi'nin aslında yapısal ve teşkilat anlamında bir değişiklikten geçmediği görülmektedir.⁸¹ Her ne kadar diğer muhalif gruplara yanaşmaya çalışsa ve onlara birleşme teklifi sunsa da dış ilişkilerinde belirgin bir değişim olmamıştır. Culani'nin ilk ses kaydında üzerine vurgu yaptığı “dışarıdan destek almamanın önemi” meselesi değişimerek Nusra Cephesi'nde olduğu gibi ŞFC için de belirleyici bir faktör olmaya devam etmiştir. Bu yönde ŞFC'nin kuruluşu ilk başlarda sadece isim değişikliği gibi dursa da ileriki adımlarda HTŞ'nin kuruluşuyla yeni bir boyut kazanmıştır. Ayrıca bu dönemde Ürdünlü bazı isimlerin El-Kaide'den ayrılmayı reddetmeleri üzerine gruptan ayrıldıkları görülmüştür.

SURİYELİLEŞME ÇABASI: HEYET-İ TAHRİRÜ'Ş-ŞAM

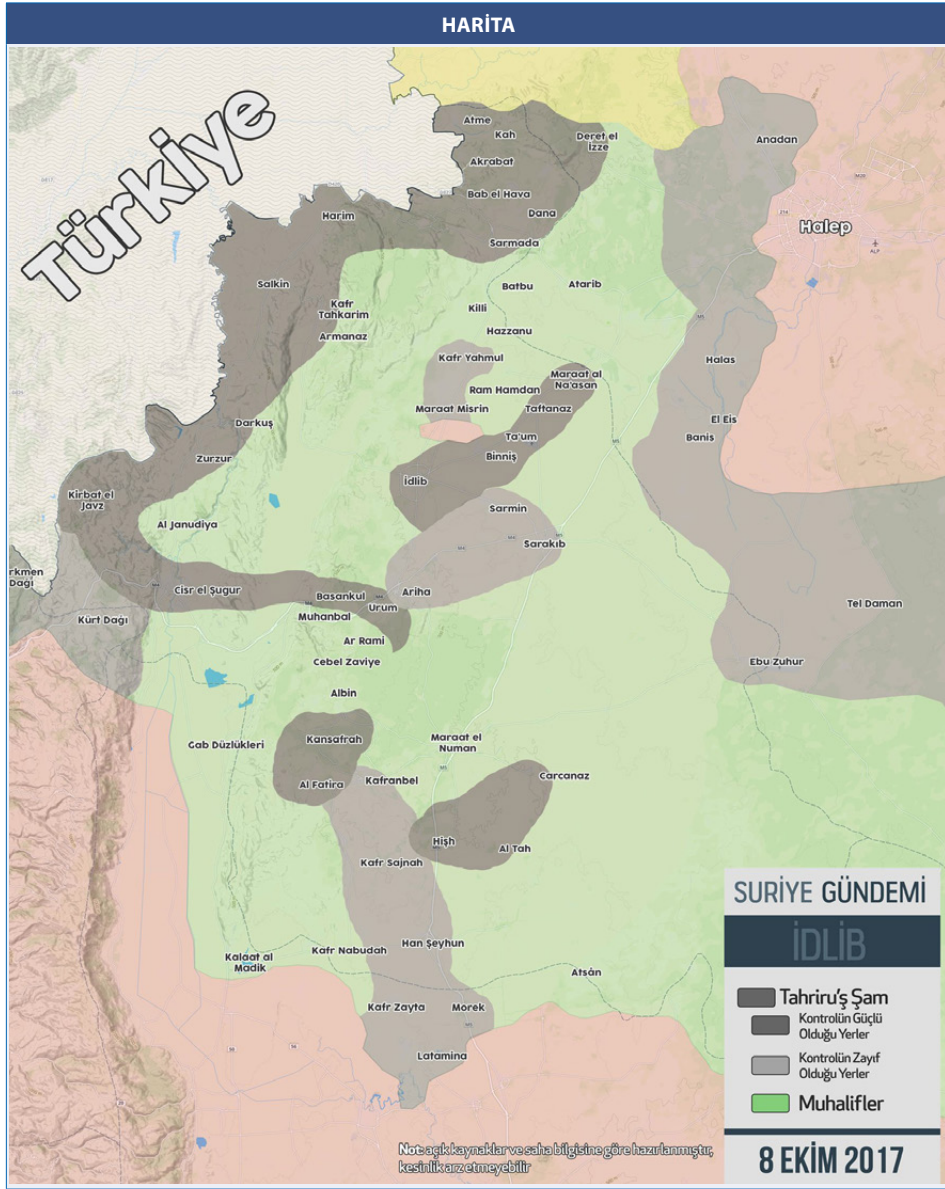
Nusra Cephesi'nin Merkezi El-Kaide'den ayrıldığı ve kendini Şam'ın Fethi Cephesi (ŞFC) olarak adlandırdığı halde diğer muhalif grupları birleşme noktasında ikna edememiştir. Bir yandan birleşmek için muhalif gruplara artan toplum baskısı diğer yandan uluslararası toplumun Nusra Cephesi'ni DEAŞ gibi terör örgütü olarak sayması ŞFC'yi bir adım daha atmaya itmiştir.

Başta Ahraru'ş-Şam olmak üzere aylardır süren birleşme müzakereleri 28 Ocak 2017 tarihinde Heyet-i Tahriru'ş-Şam'ın kurulmasıyla sonuçlandırılmıştır. Muhalefetin Halep'te uğradığı kayıp ve bu durumun doğurduğu halk öfkесinin ardından Nusra Cephesi merkezinde olan HTŞ Suriye'de önemli bir güç odağı haline gelmiştir. Yeni kurulan yapının ana omurgasının Nusra Cephesi olduğu açıktır. HTŞ'nin kurulması Nusra Cephesi'nin Suriyeleşme yolunda attığı yeni bir adım olarak düşünülebilir. Nitekim HTŞ'nin duyuru bildirisinde kuruluş gerekçesi olarak Suriye devrimini korumak düşüncesi ifade edilmiştir.

Aslında Nusra Cephesi'nin (ŞFC) bu adımı pragmatik yönünü bir kez daha göstermiştir. Maslahat gereği hareket eden Nusra Cephesi'nin kendini uluslararası

80. Nusra Cephesi üyesi bir şahıs ile yapılan mülakat.

81. Nusra Cephesi üyesi bir şahıs ile yapılan mülakat.

sı koalisyonun saldırılarından korumak ve sahadaki gücünü tahkim etmek için bu adımı attığı görülmektedir. Nitekim Astana sürecinin⁸² başlamasının ardından yeni yapının kuruluşunun açıklanması dikkat çekicidir. Örgütün yayımlanan bildirilerinde HTŞ'yi oluşturan grupların Astana sürecine atıfla “(Suriye devrimini) devirmeye çalışan toplantılar” esnasında bir araya geldiklerine işaret edilmiştir.⁸³

82. Türkiye, Rusya ve İran'ın Suriye krizine siyasi bir çözüm bulma amacıyla başlattığı, bazı muhalif unsurlar ile birlikte Esed rejiminin de katılımıyla yapılan görüşmeler.

83. “Heyet-i Tehrir Eş-Şam... Tekattül El-Rafidin Le-Asatane”, Aljazeera Arapça, <https://goo.gl/cmE6is>, (Erişim tarihi: 26 Şubat 2017).

Ayrıca HTŞ'nin kurulması Nusra Cephesi'nin Suriyeleşme yolunda attığı yeni bir adım olarak da düşünülebilir. Nitekim HTŞ'nin kuruluşunun ilan edildiği bildiride “Suriye devrimini korumak” temel gerekçe olarak sunulmuştur. Burada HTŞ'nin Suriye devrimini tekeline alarak onu selefi-cihadi kimlikle tanımlamak istediği de görülmektedir.

Örgütün Suriyeleşme projesi olarak görülen HTŞ çatı yapılanmasının Nusra Cephesi ile diğer bazı muhalif grupların bir araya gelmelerini sağladığı görülmektedir. Bu adımla örgütün kendi dar radikal ideolojisinden feragat ederek bir açılım siyaseti izlediğine yönelik yorumlar yapılmıştır. Fakat bu dönüşüm sürdürülememiş, HTŞ'nin kurulmasından sekiz ay sonra Ahraruş-Şam'a karşı yapılan operasyon ile yeniden bir yol ayrımına girilmiştir. Nitekim saldırıya zemin hazırlamak ve bunu meşrulaştırmak için kullanılan argümanlar grubun ideolojisinin temelinde değişmediğine işaret etmektedir. Zira HTŞ, Ahraruş-Şam'a saldırırken Ahraruş-Şam'ın Suriye devrim bayrağını kullanması ve Birleştirilmiş Arap Kanunu'nu benimsemesini İslam'a aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirmiştir. Bu adımlar Nusra Cephesi'nin Suriyeleşme projesinin sorgulanmasını beraberinde getirmiştir.

YEREL YÖNETİM MODELİ

Nusra Cephesi Suriye’de ortaya çıktığı ilk günden bu yana Irak’ta elde ettiği deneyimden de faydalanarak adeta adım adım bir devletleşme gayretinin altyapısını oluşturabilecek şer’i bir yönetim modelini geliştirme çabası içerisine girmiştir. Özellikle Esed sonrası dönem için uzun soluklu strateji izleyen örgüt bu yönde sadece askeri değil görece siyasi olarak daha çok sivil yöntemlere de başvurmaya devam etmektedir. Bunun için DEAŞ’a nazaran mutlak biattan ziyade kendi etkisi altında zora dayalı uzlaşma zemini arayan Nusra yönetimi, bulunduğu bölgelerde diğer muhalif yapılanmalarla birlikte ortak şer’i mahkemeler oluşturmaya başlamıştır. Fakat genel olarak kendi kontrolünde özel şer’i mahkemeler oluşturan Nusra bu mahkemeler üzerinden kendi etki alanını genişletmeye ve hukukun savunucusu profilini benimsemeye çalışmıştır. Rejim ile olan mücadelesinde diğer muhalif gruplara olan askeri ihtiyacı (özellikle dışarıdan gelen antitanklar gibi sofistike silahlar) ile kendi hegemonyasını inşa etme eğilimi arasında kalan Nusra müşterek askeri ortak operasyon odalarında faaliyet göstermiştir. 24 Mart 2015 tarihinde kurulan Fetih ordusu Nusra’nın kendisini muhalif grupların içerisine dahil etme çabasının bir örneğidir.⁸⁴ Ayrıca diğer muhalif gruplar arasında yerini alarak kendisini açık hedef olmaktan çıkarmaya çalışmış, ihtiyaç duyduğu anlarda ise muhalif gruplar içerisindeki unsurlarını harekete geçirerek birleşmeler ger-

84. “Syria Direct: News Update 3-25-15”, Syria Direct, 25 Mart 2015, <http://syriadirect.org/news/syria-direct-news-update-3-25-15>, (Erişim tarihi: 15 Mart 2017).

çekleştirmiştir. Kendisine tehlike olarak gördüğü veya zamanın uygun olduğunu düşündüğünde seçtiği muhalif grubu dağıtmaya yönelik hamleler de gerçekleştirmekten çekinmemiştir.

Nusra yerel bağlantılara verilen ehemmiyetle birlikte mevcut yapılarını sosyal alanlara da yansıtarak yerel yönetimlerini kurmaya başlamıştır.⁸⁵ Kontrol altında tuttuğu her bölge bir “emir” ve “şer’i lider” tarafından yönetilmektedir. Bu iki yönetici pozisyonunun görevleri arasında örgütün faaliyetlerini yürütmek, yardım ve desteklerin kontrollerini sağlamak ve İslami faaliyetlerin takibini yapmak bulunmaktadır. Fetih Cephesi’nin ana yönetim kadrosundaki hiyerarşik yapı aynı zamanda yerele de yansımaktadır. Yönettiği her bölgede genel bir sorumluyla birlikte birer askeri ve dini lider/yönetici bulunmaktadır. Nusra’nın yerel yönetimlerden sorumlu birimi Sivil Program’dır (kamu birimi). Bu birimin yöneticisinin Hacı Rasul olduğu değerlendirilmektedir.⁸⁶ Sivil Program genel itibarıyla örgütün yerel yönetimini görev edinmiş ve vergi işleri gibi kamusal meselelerle ilgili çalışmaları koordine etmektedir.

Örgüt insan kaynakları, yeni savaşçı kazanımı ve halkla ilişkiler alanlarındaki faaliyetleri için de El-Menara el-Bayda (Beyaz Minare) adında bir medya unsuru oluşturmuştur. El-Menara el-Bayda aracılığıyla başta operasyonlar hakkında bilgilendirme videoları ve örgütün basın açıklamaları ilgili kişilere sunulmaktadır. Nusra oluşturduğu bu birim üzerinden açıklamalarını ise sosyal medya platformları başta olmak üzere farklı haberleşme ağları üzerinden paylaşmaktadır.

Nusra genel maslahatı göz önünde bulundurarak ilk etapta elinde tuttuğu meskenlerdeki diğer aktörlerle güç paylaşımından yana pozisyon almıştır. Aynı zamanda mevcut şartlar doğrultusunda kendi imkanlarını ve büyüyen etkilerini kullanarak sivil halkı kendi tarafına çekmeye çalışmaktadır. Örneğin muhtaç insanlara erzak ve yardım dağıtma, çocuklara tatlı dağıtma gibi faaliyetler bu kategoride değerlendirilmektedir.⁸⁷ Oluşturulan bu yapılarda Nusra’nın işleyişi dikkatle incelendiğinde ise örgütün odak noktalarından birisinin halk nezdinde ihtiyaç duyulan sosyal hizmetler olduğu değerlendirilmektedir. Bunun dışında yakıt ve su ihtiyaçları da öncelikli olarak giderilmeye çalışılmaktadır. Buna ilaveten sadece sivil halka değil başka grupların da sempatisini kazanma adına bazı

85. Jennifer Cafarella, “Jabhat al-Nusra in Syria”, Institute for the Study of War, (Aralık 2014), <http://www.understandingwar.org/report/jabhat-al-nusra-syria>, (Erişim tarihi: 15 Mart 2017).

86. “Syria: How Jihadist Group Jabhat al-Nusra is Taking over Syria’s Revolution”, *The Daily Telegraph*, 8 Şubat 2013.

87. Nusra Cephesi’nin faaliyetlerini gösteren görsel açık kaynaklardan edinilen bilgiler doğrultusunda bu değerlendirme yapılmıştır.

gruplara yardım ve erzak dağıtımında da bulunmuştur. Yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre örnek olarak Türkistan İslam Partisi yapısına mensup kişiler ve ailelerine bu bağlamda ciddi yardımlar yapılmıştır. Böylelikle bu grupların örgüte yakın durması amaçlanmıştır.⁸⁸ Nusra bu hizmetler ve altyapı imkanlarını sunarak halk arasındaki meşruiyetinin zeminini artırma gayretindedir.

Nusra yerel düzlemde çok sayıda kurumsallaşmış sosyal hizmet yapılarına da sahiptir. Bunlardan en öne çıkan kurumlardan bir tanesi Dava ve İrşat Mektebi'dir. Hakim olduğu bölgelerde temsilcileri bulunan bu kurumun temel görevi yerel halkı kendi çıkarları ve ideolojilerine göre bilgilendirmek ve eğitmektir. "Cihada Davet Merkezi" veya "Cihad Davetçileri Merkezi" kurumu ise Nusra Cephesi'ne yakınlığı ile bilinen Suudi vaiz Abdullah Muhaysini tarafından kurulmuş ve birçok şeriat enstitüsünün yanında kadın ve çocuklara yönelik hizmet vermektedir. Daha önce elinde tuttuğu bölgeler arasında olan Halep'te de bulunan bu merkezin en yoğun işlev gösterdiği kent ise İdlib'dir. Bu merkezin faaliyetlerinin bir örneği Ağustos 2015'te İdlib'de kurulan İbn-i Teymiyye Kütüphanesi'dir. Bu kütüphanenin gençler ve çocuklara yönelik kurulduğu ve hedefinin de bölgede selefi fikri yaygınlaştırmak olduğu iddia edilmektedir.⁸⁹ Bu mekteplerde ayrıca Muhammed Makdisi'nin *Millet-i İbrahim* gibi kitapları da okutulmaktadır.

Nusra uzun vadeli hedeflerini gerçekleştirebilmek adına bir başka yapıyı daha kullanmaktadır. Yaşanan çatışmalar sonucu olumsuz şartlardan etkilenen sivil halkın ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla bir destek departmanı oluşturulmuştur (Kısme'l-İğata-Yardım Birimi). Kurulan bu birim yeme-içme, kıyafet ve temel ihtiyaç malzemelerinin dağıtımı ile ilgili çalışmalar yürütmektedir.

Cephe Destek Departmanı'nın yanı sıra aynı zamanda Kamu Hizmetleri Dairesini de oluşturmuştur (İdaratu'l-Hidamatu'l-Amme). Bu yapıların örgüt ve bölgesel düzlemde yöneticileri bulunurken icrayı genelde yerel yapılanmalardaki sorumlular ve emirler yürütmektedir. Mali konuların işlendiği Hazine Konseyinin de genelde olduğu gibi yerel yapılanmaları bulunmaktadır. Yerelde faaliyetlerini sürdüren mali bürolar bölgedeki finansal durumlar ve hareketliliği takip edip örgütün genel liderliğine raporlamaktadır. "Özgürleştirilmiş Bölgeler İdaresi"⁹⁰ adı altındaki yapıyla da Esed rejiminden alınan yerlerin yönetimini üstlenen örgüt yerel yönetim ideolojisini geliştirmeyi hedeflemektedir.

88. Nusra Cephesi üyesi bir şahıs ile yapılan mülakat.

89. "المحيسني يفتتح مكتبة 'ابن تيمية' في إدلب" - "El-Muheysni İdlib'te İbni Teymiyye Kütüphanesi'ni Açtı", Enab Baladi, 7 Ağustos 2015, <http://www.enabbaladi.net/archives/40657>, (Erişim tarihi: 4 Şubat 2017).

90. İdaratu'l-Manatiku'l-Muharrara

YEREL YÖNETİM ÖRNEKLERİ

Halep Şeriat Komisyonu

Nusra Cephesi Halep'teki etkinliğini kaybetmeden önce yerel yönetim faaliyetlerinin en dikkat çekici örneklerinden birini de burada sergilemiştir. Livau't-Tevhid, Ahraruş-Şam ve Sukuruş-Şam gibi gruplarla birlikte Kasım 2012'de Halep Şeriat Konseyi (HŞK) oluşturulmuştur.⁹¹

HŞK içindeki yönetim için dahil olan gruplar arasında sürekli devreden bir sistem benimsemiştir. Buna göre her dönem ayrı bir grup HŞK'ye başkanlık eder. Komisyona ait alt yapıların da birer başkan ve yardımcısı bulunur. İki yetkili HŞK başkanı tarafından tavsiye edilir ve şura konseyince onaylanır. Alt yapıların genel itibarıyla mahallelerde faal oldukları düşünülmektedir. Açıklama, bildirge yayımlama veya muhtelif konularda karar alma faaliyetleri konusunda doğrudan ana komisyonun teyidi doğrultusunda hareket edilmektedir.

HŞK başkanlığının altında ise aşağıda yer alan dört ayrı bölüm/birim bulunmaktadır:

1. **İdari İşler Bürosu:** Mali İşler, AR-GE, İnsan Kaynakları ve Bilişim ile ilgili çalışmalar bu büro altında faaliyetlerini yürütmüştür.
2. **Kamu Bürosu:** Vakıflar Birimi, Kamu Hizmetleri Birimi, Eğitim Birimi, Sağlık Birimi, Ekonomi Birimi, Yardım Birimi ve Halkla İlişkiler Birimi kamu bürosuna bağlı olarak hareket etmiştir.
3. **Yargı Bürosu:** Hakimler Birimi, Uzlaşi Birimi, Araştırma/Soruşturma Birimi, Sicil Birimi ve Mahkum Mülkiyeti Birimi bu büro altında görev yapmıştır.
4. **Polis Bürosu:** Güvenliğin tesisi ve karakollardan sorumlu birimdir.

Gayet organize bir şekilde planlanan bu yapının bazı organları gruplar arasındaki ihtilaflardan dolayı işlevsiz kalmıştır.

Doğu Şeriat Komitesi

Deyrizor Nusra tarafından kontrol altındayken yine Halep'tekine benzer bir yöntemle yönetilmiştir. Ancak buradaki yerel yapı daha farklı olduğundan yönetim modelinde yeni boyutlar da gün yüzüne çıkmıştır. Nitekim Deyrizor ve çevresindeki yerel yapının daha çok aşiretler tarafından domine edilmesi Nusra Cephesi'ne avantaj sağlamıştır. Deyrizor'da oluşturulan Mücahitler Şura Konseyi Nusra

91. "The Structure of an Aleppo Sharia Commission Branch in the Countryside", Goha's Nail, 14 Mayıs 2014, <https://gohasnail.wordpress.com/2014/05/14/primary-source-the-structure-of-an-aleppo-sharia-commission-branch-in-the-countryside-2/>, (Erişim tarihi: 26 Aralık 2016).

öncülüğünde ve Esed karşıtı çeşitli grupları içinde barındırmıştır. Konseyin ana hedefleri arasında yerel yönetimin yeniden inşasının yanı sıra Esed rejimine karşı silahlı mücadeleyi koordine etmek olmuştur. Nusra'nın burada çok etkin olması'nın daha önce de bahsedilen yerel halkın rızası ve aşiretlerin desteğiyle açıklanabileceği değerlendirilmektedir.

DEAŞ'IN YÜKSELİŞİYLE GELEN DEĞİŞİM

Nusra Cephesi'nin yerel yönetim stratejisinin dikkat çekici birer modeli olarak Halep ve Deyrizor ön plana çıkmıştır. Fakat Deyrizor'un 2014 yılında DEAŞ'a kaybedilmesi ve Halep'in 2016 yılında rejim tarafından tekrar kontrol edilmesinden sonra Nusra Cephesi'nin yerel yönetim gösterebileceği tek bölge İdlib ve çevresi kalmıştır. Uzun vadeli hedeflerine yani ülke genelinde İslam şeriatının hakim olmasına ulaşmak için kısa vadeli çalışmalarını süreklilik ve sabır esaslı yürüten Nusra, DEAŞ'ın 2014 yılında daha yüksek etkinlik ve alan kazanması ve muhalif gruplar arasında gittikçe artan anlaşmazlıklarla birlikte strateji değişimine gitmiş ve Daru'l-Kada'yı kurmuştur. Kasım 2014'te örgüt lideri Culani tarafından yayımlanan mesajda oluşturulan Daru'l-Kada'ya (Hakimler Kurulu veya Mahkemeler) dahil olmak isteyenlerin Nusra hedeflerine hizmet etmeleri gerektiği dile getirilmiştir.⁹²

Nusra bu noktadan sonra yerel düzeydeki komisyon ve konseylerden ziyade merkezi yapının daha etkili olduğu Daru'l-Kada ile kontrolü sağlamaya çalışmıştır. Nusra böylelikle toplumsal meşruiyeti oluşturma yöntemini uygulamaya yine de devam etmiş ve temelinde daha önce farklı yöntemle ulaşmaya çalıştığı stratejik hedeflerini sürdürmüştür. Oluşturulan yeni yapı ile daha önce oluşturulan toplumsal meşru zemini sürdürmeyi de kısmen başarmıştır.

Başka aktörlere kıyasla Nusra'nın yerel yönetim çabalarının yavaş ilerlemesinin farklı nedenleri veya boyutları bulunmaktadır. Örnek olarak terör örgütü PYD elinde tuttuğu bölgelerde kendi silahlı kanadı olan YPG üzerinden tek aktör olma avantajını kendi lehine kullanarak diğer küçük aktörleri de baskı altında tutmaktadır. Örneğin kanton yönetimlerinde farklı grupların dahil olduklarını söylemeler de sadece PYD'li kişilerin yönetimi tekelinde tuttuğu bilinmektedir.⁹³ Nusra'nın etkin olduğu bölgelerde daha çok muhalif yapılanmaların bulundu-

92. Pieter Van Ostaeyen, "English Translation of the Interview with Jabhat an-Nusra Leader Abu Muhammad al-Julani", <https://pietervanostaeyen.com/2014/11/11/english-translation-of-the-interview-with-jabhat-an-nusra-leader-abu-muhammad-al-julani/>, (Erişim tarihi: 26 Aralık 2016).

93. Can Acun ve Bünyamin Keskin, *PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi: PYD-YPG*, (SETA Rapor, İstanbul: 2015).

ğu gerçeğini hesaba katarak ve daha önce belirtilen güç paylaşım yöntemi ile halkta meşru zemin arayışını da düşünerek PYD modelinin Nusra ideolojisi ile uyuşmadığı görülmektedir. Nusra'nın bulunduğu yerlerde tek otorite olmaması yani başka muhalif grupların da aynı bölgede var olması Nusra'nın bu bölgeleri koalisyon benzeri ittifaklarla yönetmeyi tercih ettiğinin kanıtıdır. Öncelikli olarak gücünün büyük bir kısmını yerel yönetim politikalarına harcayan Nusra'nın, Rusya'nın Suriye krizine müdahil olmasıyla birlikte askeri alandaki çalışmalarına daha fazla yoğunlaştığı değerlendirilebilir.

ASKERİ YAPILANMA

Önce Nusra Cephesi olarak daha sonra Şam'ın Fethi Cephesi (ŞFC) ve en son irili ufaklı birçok grupla birleşerek oluşturduğu Heyet-i Tahrirü's-Şam (HTŞ) yapılanması altında Suriye'nin farklı bölge ve cephelerinde faaliyet gösteren grup silahlı ve taktiksel güç olarak oldukça etkili bir devlet dışı aktör olarak önümüze çıkmaktadır. Irak'tan Suriye'ye giriş yaptığı ilk dönemlerde ÖSO'nun etkili olduğu yerlerde konuşlanmaya başlayan örgüt Deyrizor ve Rakka vilayetleri ile birlikte özellikle ülkenin kuzey sathında etkili olmuştur. Ancak DEAŞ'ın bu bölgelere girmesiyle geri çekilmiş ve nihayetinde Suriye'nin güneyinde Deraa ve Nava civarında, kuzeyde ise İdlib, Batı Halep, Kuzey Lazkiye ve Kuzey Hama bölgelerinde etkinlik kurmuştur. Güncel olarak ise HTŞ bileşenleri ile birlikte İdlib kentinde büyük bir kontrole sahip olan Nusra bu bölgeyi merkezi haline getirmiştir.

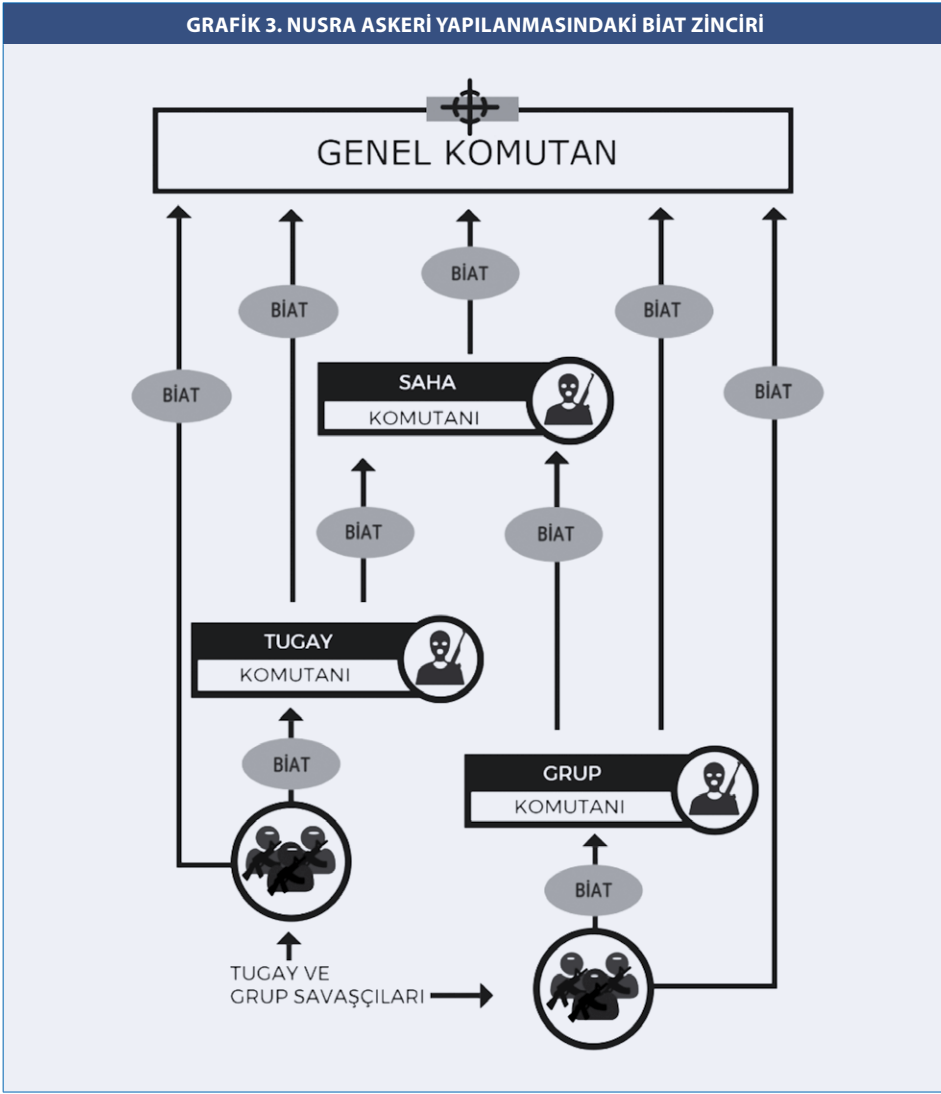
Örgütün askeri açıdan küçük gruplar halinde teşkilatlandığı görülmektedir. Bu grupların her birinin yaklaşık 15-25 kişiden oluştuğu değerlendirilmektedir. Her grubun ayrı bir kimlik numarasıyla birlikte silahlı mücadeleyi koordine eden bir komutanı bulunmaktadır. Grup üyelerinin örgütün liderinin yanı sıra bulundukları grubun komutanına da biat etmeleri gerekmektedir. Buradaki biat zincirinde hiyerarşik sorunları önlemek adına şu yöntem uygulanmaktadır: Büyük operasyonun yönetimi hariç küçük çaplı karar alma yetkisine sahip olan grup komutanları kendi sorumluluklarını da göz önünde bulundurarak saha komutanına biat etmekle mükelleftir. Nusra'nın komuta kontrol yapısı biat zinciri üzerinden bu bağlamda etkili bir şekilde yürütülebilmektedir.

Bu küçük askeri grupların “makar” ismiyle andıkları küçük askeri karargahları vardır. Yerleşim yerlerinde kalan grup mensubu savaşçılar büyük çatışmaların yaşanmadığı zamanlarda nöbetleşe bir şekilde cephe hatları ve haciz ismiyle anılan kontrol noktalarında görev yapar. Silahlı grupların bir üst kademesinde ise her birinin ayrı bir ismi olan tugaylar bulunmaktadır. Bunların büyüklüğünün ise 100-200 savaşçı arasında olduğu değerlendirilmektedir. Tugaylar coğrafi bölgeyi çok iyi bir şekilde bilen tecrübeli saha komutanları tarafından yönetilmektedir.

94. “Yeni Kurulan ‘Tahrir el-Şam’ Grubu ve Katılımlar”, Suriye Gündemi, (Ocak 2017), <http://www.suriyegundemi.com/2017/01/30/yeni-kurulan-tahrir-el-sam-grubu-ve-katilimlar>, (Erişim tarihi: 14 Mart 2017).

GRAFİK 3. NUSRA ASKERİ YAPILANMASINDAKİ BİAT ZİNCİRİ

Örgütün genel askeri komuta kademesi stratejik direktifler veren bir yapıyı ihtiva etmekte ve oluşturulan biat zinciriyle diğer birçok muhalif yapıya göre etkili şekilde yürütülmektedir. Suriye içerisindeki komuta kontrol yapısına ek olarak Lübnan'da da bir teşkilatlanma çabası içerisinde olduğu görülmektedir. Lübnan'daki yapı daha çok mülteci kampları, Trablusşam ve Beka Vadisi gibi Sünnilerin yoğun yaşadığı yerlerde etkinliğini korumaya çalışmaktadır. Buralardan da örgüte yeni katılımların sağlanması açısından çalışmalar yürütülmektedir. Nusra'nın Lübnan'daki askeri faaliyetleri arasında başta Hizbullah hedefleri olmak üzere zaman zaman Lübnan devlet unsurları da yer almaktadır.⁹⁵

95. "Jabhat al Nusra and ISIS: Sources of Strength", Institute for the Study of War, (Şubat 2016).

Nusra Cephesi kendi komuta kontrolüyle yürüttüğü operasyon ve askeri eylemlerin yanı sıra ülke genelinde muhaliflerin de dahil olduğu birçok operasyon odasında da faaliyet göstermiştir. Nusra Cephesi'nin bir parçası olduğu Fetih ordusu askeri muhalif grupları bir araya getiren en önemli operasyon odalarından birisi olarak ön plana çıkmaktadır. Fetih ordusu koalisyonu İdlib şehrini Mart 2015'te rejimden ele alan güç olmuştur. Fetih ordusu daha çok İslami gruplardan oluşması bakımından önemlidir. Zira Nusra Cephesi mensuplarının ÖSO gruplarının ağırlıklı olduğu Fetih Halep Operasyon Odası gibi odalarda yer almasına izin vermemiştir. Nusra mensubu savaşçılar bu tür operasyon odalarına dahil olduklarında geçici olarak kendi biat zincirinin dışında emir komuta altına girebilmektedir. Ancak burada da oluşturulacak geçici operasyon odalarında İslami kimliğin ön plana çıkması şartı aranmaktadır.

Temel olarak Nusra silah ve mühimmat kaynağını girdiği çatışmalardan ganimet yolu ile elde etmekle birlikte iyi ilişkiler içerisinde olduğu muhalif gruplar üzerinden de temin edebilmektedir. Normal askeri gücünün yanı sıra intihar saldırılarıyla da diğer muhalif gruplardan kendini ayırtıran Nusra çatışma veya muharebelerden önce elde edilecek olan ganimetlerin büyük bir kısmının kendi envanterine girme konusunda kararlılığını sürdürmeye devam etmiştir. Nitekim askeri nitelik açısından diğer gruplara göre daha etkili olan yapının böylelikle ganimet hususunda da kendi taleplerini dayattığı görülmektedir. Bunun yanı sıra kendi küresel ağından faydalanarak elde ettiği paralar ile dolaylı yollardan dışarıdan gelen silah ve mühimmat edindiği düşünülmektedir. Ayrıca Suriye içerisinde var olan kara borsa da hem diğer muhalif gruplar hem de rejim yanlısı unsurlardan silah ve mühimmat ele geçirdiği değerlendirilmektedir. Rehin ve düşman unsurların cesetleri üzerinden İran, Rusya, Esed rejimi, Lübnan ordusu, Hizbullah ile yaptığı anlaşmalar sonucu para, silah ve mühimmata sahip olmaktadır. Kimi ülkeler de bazı rehine krizlerinde arabuluculuk yapabilmek adına zaman zaman finansal destek sağlamış ve Nusra da bundan dolayı yollardan yararlanmıştır.

NUSRA'NIN ASKERİ TAKTİKLERİ

Nusra'nın El-Kaide ile bağlarını kopararak önce ŞFC ardından ise HTŞ olarak faaliyetlerini devam ettirmesine ilişkin birtakım sorgulamalar ve spekülasyonlar ortaya çıkmıştır. Bu ayrılışın muvazaalı olduğu ve hem yerel hem de uluslararası denkleme daha çok destek devşirmeye yönelik olduğu iddia edilmiştir. El-Kaide ile olan bağının her zaman örgüte karşı kullanılması, özellikle Rusya'nın da Suriye krizine doğrudan askeri olarak müdahil olmasının ardından Kremlin ve Beyaz

Saray'ın belirgin şekilde ortak düşmanı olarak tebarüz etmesi örgüt için büyük bir meydan okumaya dönüşmüştür. Bu nedenle Nusra'nın ŞFC ve sonrasında HTŞ'ye evrilişinin stratejik bir arka planının olduğu değerlendirilebilir. Ancak tüm bu spekülasyonların ötesinde örgütün Nusra adıyla El-Kaide'ye resmen tabi olduğu dönem irdelendiğinde genel olarak siyasi ve askeri hedeflerine ulaşmak için yerleşen farklı yöntemler uygulamakla birlikte El-Kaide ile özdeşleşen askeri strateji ve taktikleri benimsediği görülmektedir.

Nusra'nın diğer El-Kaide türevi örgütlerde olduğu şekilde Ebu Musab Suri⁹⁶ gibi El-Kaide bağlantılı isimlerin oluşturduğu stratejik-taktiksel metotları güncelleyerek ve Suriye'deki yerel dinamikleri de gözetenek kendi mücadelelerine entegre etme çabası içinde olduğu görülmektedir. Buna göre öncelikli olarak hem konvansiyonel hem de asimetrik yöntemleri kullanarak Esed rejimini yıpratıp adım adım kontrol alanını genişletmek ve diğer muhalif unsurları yutararak gerekli şartlar oluştuğunda rejimi devirip İslam şeriatının uygulandığı bir devlet inşa etme hedefi söz konusudur

Nusra konvansiyonel anlamda tanklar, zırhlı üniteler ve çok namlulu roketatar sistemlerinin de dahil olduğu ağır askeri ekipmanlarla Suriye sathında birçok çatışmanın içerisinde yer almış, Esed rejimiyle birlikte zaman zaman PYD ve DEAŞ gibi unsurlarla da çatışmalar yaşamıştır. Asimetrik savaş tekniklerini de sıklıkla kullanan Nusra Suriye'de esir alma operasyonları ve “yalnız kurt” eylemleri yapabilmekte, aynı zamanda yine El-Kaide'nin zamanında sıklıkla uyguladığı “ameliya istişadiyye” olarak tanımladıkları intihar eylemleri de gerçekleştirmektedir. Nusra'nın askeri kolu koordineli bir şekilde Esed rejiminin unsurları ve yandaşlarının askeri ve stratejik noktalarını hedef almaktadır. Nusra'nın yürüttüğü askeri operasyonların planlanması amacıyla özellikle yerel ÖSO gruplarına nazaran daha stratejik yaklaşımlar göze çarpmaktadır. Nitekim Nusra'nın askeri komutanları bahsedilen operasyonlar öncesinde bölgenin coğrafi ve topoğrafik yapısını yansıtan modeller üzerinden operasyonun detaylarını çalışmaktadır. Ayrıca savaşçıları mobilize etme, destek kuvvet gönderme, ikmal yollarını organize etme noktasında etkili bir görüntü vermektedir. Askeri anlamda daha profesyonel çalıştığı ve başarılı ol-

96. Küresel cihad düşüncesi ve askeri stratejisinin şekillenmesinde oldukça kritik bir rol oynayan isimlerdendir. Gerçek adı Mustafa bin Abdulkadir sit Meryem Nasar'dır. Halep'te doğan Suri 1980 yılında İhvan-ı Müslimin'e katılmış, 1982 Hama isyanında rol almıştır. Burada yaşanan katliamdan kurtulmayı başaran Suri 1987 yılında Afgan-Rus harbine karışmıştır. 2001 yılında da El-Kaide saflarında ABD'ye karşı savaşmıştır. Suri'nin 11 Eylül saldırılarında etkin rol aldığı iddia edilmektedir. Suri'nin kaleme aldığı 1.700 sayfalık *Mukaveme* (Küresel Cihad Cephelerinin Direnişi) isimli kitap askeri strateji ve taktikler açısından El-Kaide türevi tüm örgütler tarafından başyapıt olarak görülmektedir.

RESİM 1. HALEP OPERASYONU ÖNCESİNDE NUSRA LİDERİ CULANİ VE KOMUTANLARININ HAZIRLIKLARINI GÖSTEREN FOTOĞRAF

duğu yönünde propagandaya da önem veren Nusra, Halep kuşatmasını kırma operasyonu gibi önemli operasyonlar öncesinde paylaştığı görseller ile imajını güçlendirmeye çalışmaktadır.⁹⁷

Ayrıca iletişim araçlarını da oldukça etkili bir biçimde kullanan askeri karar alıcılar örgütün disiplinli bir şekilde çalıştığını da göstermektedir. Askeri karar alıcılar ve operasyonlara yönelik taktisyenlerin yanı sıra sadece mühendislerden oluşan özel ekiplere de sahiptir.⁹⁸ Bu özel birimin mühimmat imalatı, silahlı ve silahsız insansız hava araçları ve bombalı araçların üretimi ile ilgili çalışmalar yaptığı değerlendirilmektedir.

Örgütün silahlı kanadı özel kuvvetler niteliğinde ayrı bir birimi de barındırmaktadır. Bu birim ise “Ceyşu’l-Nusra” adına sahiptir. Bu yapı stratejik değeri olan operasyonlarda hızlı hamleler yapabilmek adına mevcut savaşçıların arasından özellikle seçilen kişilerden oluşmaktadır.⁹⁹ Ceyşu’l-Nusra’nın komuta zinciri içerisinde doğrudan örgüt lideri Culani’ye bağlı hareket ettiği değerlendirilmektedir. Bu özel birimin sahada yaklaşık bin kişilik gücü olduğu tahmin edilmektedir.¹⁰⁰ Ceyşu’l-Nusra mensuplarının örgüt lideri Culani’ye bağlılığı kör bir itaat

97. Sosyal medyada paylaşılan fotoğraf için bkz. http://somalimemo.net/uploads/article/photo/IMG_5889D9-3A-BA77-1FE665-2AFAAE-EDDD0C-B3809A.jpg. (Erişim tarihi: 2 Şubat 2017).

98. Cafarella, “Jabhat al-Nusra in Syria”.

99. Charles Lister, “Profiling Nusra”, Brookings Institution, 27 Temmuz 2016.

100. Yapılan mülakatlardan elde edilen bilgilere göre.

şeklinde yorumlanabilmektedir.¹⁰¹ Örgütün silahlı yapısı altındaki farklı birimler her zaman bir üst makam veya kişi tarafından yönlendirilirken bu özel seçilen savaşçıların doğrudan Culani'ye bağlı hareket etmeleri de bunun bir göstergesidir. Nihayetinde Temmuz 2017'de Ahraruş-Şam'a yapılan silahlı operasyonda Ceyşu'l-Nusra'nın önemli bir rol oynadığı görülmüştür.

2012'nin başında Şam ve Halep'te Esed rejimi ordusuna ait binalara bombalı araç saldırıları yapan örgüt savaşın yayılmasının ardından İdlib, Halep ve Lazkiye şehirlerinde muhaliflerin ilerlemesinde etkin rol oynamıştır. İntihar saldırıları ve tecrübeli savaşçılarıyla birçok bölgenin alınmasında önemli etkiye sahiptir. DEAŞ'ın Rakka, Halep'in Bab, Menbiç gibi bölgeleri ve Deyrizor şehrinde muhaliflerin hakim olduğu yerleri ele geçirmesinin ardından Nusra Cephesi bu bölgelerden çekilmek zorunda kalmış, bu bölgelerdeki kuvvetlerini başka bölgelere kaydırmıştır. Deraa ve Kuneytra'da önemli operasyonlar gerçekleştiren örgüt İdlib şehrini de Fetih ordusuyla birlikte ele geçirerek burayı merkezi haline getirmiştir. İdlib'de Cephets-Suvvar Suriye ve Hazm hareketiyle sorun yaşayan örgüt bu grupları İdlib'den çıkarmış ve kentin bazı bölgelerinde tam hakimiyet sağlamıştır. DEAŞ'a karşı oluşturulan uluslararası koalisyonun hava saldırılarına maruz kalan örgüt birçok üyesini bu saldırılarda kaybetmiştir. ABD insansız hava araçlarını (İHA) kullanarak Nusra'nın lider kadrosunu tasfiye etmeye (*military decapitation*) ve komuta kontrol yapısını etkisizleştirmeye çalışırken örgütün bu saldırılara karşı önlem almakta zorlandığı görülmektedir.

Askeri taktikler açısından bombalı araç (BA) veya bombalı araçlı intihar (BAİ) eylemi Nusra'nın hedefinde bulunan unsurların zayıflatılması ya da savunma hatlarının çökertilmesi amacıyla kullanılmaktadır.¹⁰² Böylelikle az bir zayıyat veya maliyet ile hedef unsurlara büyük kayıplar verdirilmesi hedeflenmektedir. Genellikle saldırı amaçlı kullanılan BAİ eylemlerinin Halep muhasarası esnasında savunma amaçlı kullanıldığı da görülmüştür. Aynı zamanda sahada örgüt lehine bir çatışma atmosferinin oluşabilmesi için kullanılan BA ve BAİ eylemleri top veya havanlı saldırılar öncesinde de uygulanabilmektedir. Nusra Cephesi Suriye'deki iç savaşa ilk kez asimetrik düzlemde intihar ve bombalı araç saldırılarıyla dahil olmuştur.¹⁰³

101. "جيش النصر قوة مركزية جديدة تنتشها «جبهة النصر» في سوريا". "Ceyş el-Nusra, Nusra Cephesi'nin Kurduğu Yeni Merkezi Kuvvet", *Al-Quds Al-Arabi Newspaper*, 25 Mayıs 2016.

102. Bombalı Araç (BA) eylemi ile Bombalı Araçlı İntihar (BAİ) eylemi arasında fark bulunmaktadır. BA eyleminde hedefin yakınına daha önce hazırlanmış bombalı araç yerleştirilir ve daha sonra kontrollü veya zaman ayarlı olarak infilak ettirilir. BAİ'de ise örgütün savaşçılarından biri hazırlanmış bombalı aracı doğrudan hedef üzerine sürerek infilak ettirir.

103. "Al-Qaeda Affiliate Claims Responsibility for Aleppo Blasts", *Al-Monitor*, 4 Ekim 2012, <http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2012/10/activists-say-al-qaeda-groups-behind-aleppo-bombing-growing-in-influence.html>, (Erişim tarihi: 5 Eylül 2017).

Daha sonra düzenli askeri operasyonlarla Esed güçlerini hedef almaya devam etmiştir. Nusra fidye karşılığı adam kaçırma gibi eylemler gerçekleştirmiştir. Nusra Cephesi olarak da birçok kez rejim ve Lübnanlı askerleri esir almıştır.¹⁰⁴ Esir alma operasyonlarının bir başka boyutu ise Nusra Cephesi'nin bu yöntemi esir takası için kullanmasıdır. Esir takasında Nusra Cephesi'nin gelir elde ettiği iddia edilse de örgüt bunu yalanlamıştır. 10 Mart 2014 tarihinde Katar, Türkiye ve Lübnan'ın çabalarının neticesinde Nusra Cephesi ile Esed rejimi arasında bir esir takası gerçekleşmiştir. Nusra Cephesi 13 rahibe ve 3 yardımcısı serbest bırakmış, karşılığında Esed rejiminin tutuklanan 148 kadın ve çocuk serbest bırakılmıştır.¹⁰⁵ Yine 1 Aralık 2015 tarihinde Katar arabuluculuğu ile gerçekleşen esir takasında Nusra Cephesi'nin daha önce tutukladığı 16 Lübnanlı askeri serbest bırakmasına mukabil Lübnan hükümeti 5'i kadın olmak üzere toplam 13 esiri serbest bırakmıştır. Serbest bırakılan kadınların arasında DEAŞ lideri Ebubekir Bağdadi'nin eski eşinin de olması dikkat çekmiştir.¹⁰⁶

Suriye'de yaygın hale gelen küçük çaplı İHA'lar ile yapılan operasyon takip ve saldırı tekniklerini Nusra da DEAŞ ile birlikte en etkili kullanan örgüt konumundadır. Nusra'nın ilk olarak 2014 yılının Ekim ayında İHA kullandığı açık kaynaklarca değerlendirilmektedir.¹⁰⁷ 24 Ekim 2014 tarihinde ortaya çıkan ve örgüt tarafından yayınlanan videoda Nusra Cephesi'nin Doğu Guta'da bulunan rejim mevzilerini gözlemek için İHA kullandığı görülmüştür. 20 Eylül 2015 tarihinde ise İHA kullanımını gösteren bir görüntüde Nusra Cephesi'nin İdlib'de bulunan Fua köyüne saldırı anları kaydedilmiştir.¹⁰⁸ Buna göre zaman zaman yayınlanan farklı propaganda görüntülerinden edinilen bilgilere göre Nusra –başta rejim ve destekçi grupları olmak üzere– hedeflerine doğrudan İHA yoluyla saldırılar gerçekleştirmiştir. Sadece saldırı ve operasyon takibi için değil aynı zamanda istihbari faaliyet amacıyla da İHA'ların kullanıldığı değerlendirilmektedir.

Nusra sivilleri de hedef alan DEAŞ'tan farklı olarak askeri hedeflerle mücadele etmeye gayret göstermiştir. Sadece askeri hedeflere odaklanarak meşruiyet devşirmiş, bu şekilde Suriye'deki diğer muhalif yapılanmalar arasında da yerini bir şekilde korumayı başarmış ve operasyonel düzlemde aynı çizgide hareket etmeye çabalamıştır. Örgütün kent içerisinde de farklı taktikleri uyguladığı değer-

104. Erkam Çoban, "Turkish Intelligence Saves German Journalist Kidnapped in Syria", *Daily Sabah*, 6 Ekim 2016.

105. "صفقة راهبات معلولا تتضمن إطلاق النظام 148 أطفال و 148 معتقلة", *Al Hayat*, 11 Mart 2014.

106. "تفاصيل صفقة التبادل بين 'النصرة' ولبنان", *Aljazeera*, 1 Aralık 2015.

107. "جبهة النصرة كسر الحصار - المليحة صور من طائرة بدون طيار", Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=rJ4tL-DP6zVI>, (Erişim tarihi: 25 Şubat 2017).

108. "النصرة... تستخدم طائرة من دون طيار لتوثيق تفجير المفخخات على مداخل بلدة الفوعة", *Shaam Network*, 20 Eylül 2015.

RESİM 2. NUSRA'NIN HALEP OPERASYONU ESNASINDA İHA KULLANIMINI GÖSTEREN GÖRSELLER¹⁰⁹

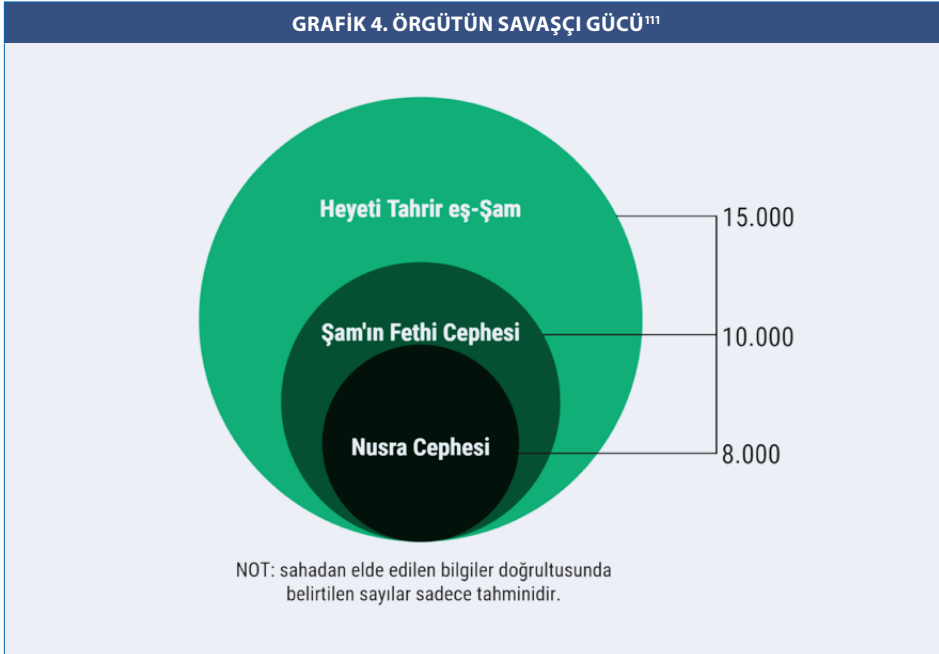
lendirilmektedir. Buna göre Şam gibi yerlerde daha çok gerilla ve dağınık hücreler yöntemiyle çatışmalara giren Nusra, İdlib ve Halep'te ise rejim unsurlarına organize ve düzenli askeri hareket planlarını uygulamaya çalışmıştır. Gerilla taktiği kullandığı yerlerdeki saldırı türleri de diğer bölgelere nazaran daha asimetrik olmuştur. Nusra Cephesi rejimin kontrol ettiği bölgelerde güvenli noktalara yönelik asimetrik saldırılar düzenlemektedir. Nusra Cephesi kendisini gündeme ilk

109. "جيش الفتح جبهة النصرة تصوير جوي لعملية تحرير قرية حميرة ومعركة ريف حلب الجنوبي الله اكبر والعزة لله", Youtube, https://www.youtube.com/watch?v=CtWy_ckIbb4, (Erişim tarihi: 4 Haziran 2017).

getiren saldırıyı 26 Eylül 2012 tarihinde Suriye Genelkurmay Başkanlığı binasını hedef olarak gerçekleştirmiştir. Nusra Cephesi'nin Heyet-i Tahriru's-Şam'a dönüşükten sonra aynı yöntemlere başvurmaya devam ettiği görülmektedir. Örneğin 25 Şubat 2017 tarihinde Humus'ta bulunan Askeri İstihbarat ve Devlet İstihbarat binalarına yönelik saldırılar düzenleyerek rejimin üst düzey iki istihbarat subayı ve çok sayıda istihbarat elemanını öldürmüştür. Yine 11 Mart 2017 tarihinde Nusra, Şam'ın ortasında Şii milisleri hedef alan bir bombalı saldırıyı üstlenmiştir. Rusya'nın Suriye krizine müdahale etmesiyle birlikte Nusra Cephesi operasyonlarının hızını kesmiş ve daha çok İdlib ve civarındaki yerleşim yerlerindeki kontrolünü sağlamaya odaklanmıştır. Yöntem olarak taarruzdan savunmaya geçilmesinden sonra yapılan hava saldırıları örgütün kapasitesini zorlamaktadır.

SAVAŞÇILAR

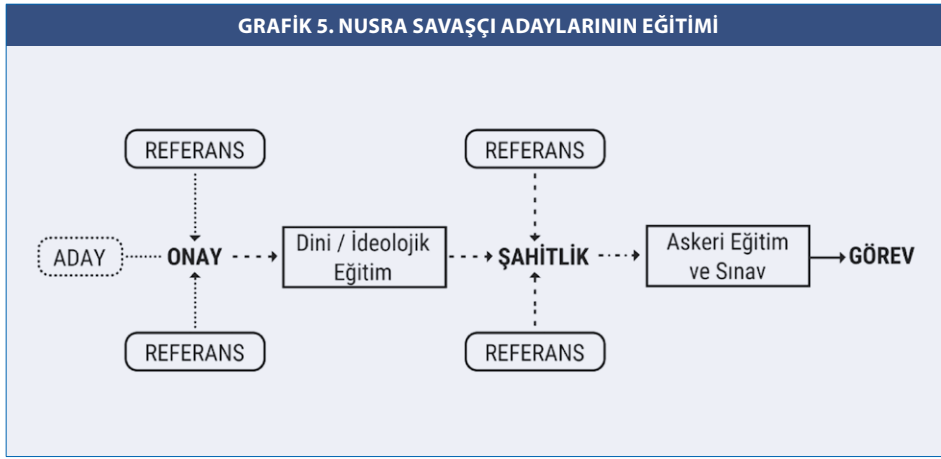
Nusra'nın askeri kanadının gücüyle alakalı farklı değerlendirmeler vardır. Ancak örgüte ilişkin birçok araştırmanın ortaya koyduğu rakamlarda savaşçı sayısının HTŞ'ye evrilene kadar 8-10 bin arasında olduğuna yönelik bulgular öne çıkmaktadır.¹¹⁰ Savaşçıların çoğunun ise İdlib bölgesinde konuşlandığı değerlendirilmektedir.¹¹¹

110. Cameron Glenn, "The Nusra Front: Al Qaeda's Affiliate in Syria", Wilson Center, 17 Haziran 2016; Lister, "Profiling Nusra".

111. Yaklaşık 15 bin Heyet-i Tahriru's-Şam unsurunun yine yaklaşık 10 bini Şam'ın Fethi Cephesi (ŞFC) savaşçılarından oluşmaktadır. Bu sayının tahmini 8 binini ise Nusra Cephesi'nin ana askeri unsuru oluşturmaktadır.

Örgüt savaşçı ihtiyacını karşılamak için belirli bir model benimsemiştir. Buna göre Nusra'nın silahlı kanadına katılmak isteyen kişilerin güçlü bir referansa sahip olması yani "güvenilir bir kaynak" tarafından tavsiye edilmesi ve sunulan eğitimleri başarıyla tamamlaması gerekmektedir. Tavsiye üzerine katılım sağlamak isteyen kişiler öncelikle yaklaşık iki aylık dini eğitimden geçmek zorundadır. Burada Nusra'nın cihad anlayışı ve temel ideolojisinin yerleştiği kanaati oluşunca mevcut savaşçılar arasından iki kişinin referansına başvurulur. Referans olacak kişilerin ise savaşçı adayının disiplin ve isteğine şahitlik etmeleri gerekmektedir. Askeri bir sınavın ardından yeni katılacak kişi bir "makar"a yerleştirilerek silah altına alınır.

Nusra'nın silah altına alma sürecinin ikinci aşamasında ise askeri eğitimlerin ardından yöneticilerin kendi kriterlerine göre seçtikleri savaşçıları Nusra'nın askeri kanadı ve adım adım da komuta kontrol yapısına dahil ettikleri görülmektedir.

YERLİ SAVAŞÇILAR

Nusra'da DEAŞ'tan farklı olarak daha çok yerli savaşçıların ağırlıkta olduğu gözlenmektedir. Nusra'nın yerel halk nezdinde meşruiyet oluşturabilmek adına Suriyelilerin saflarına katılmalarına oldukça önem verdiği görülmektedir. 2015 yılında Nusra lideri Culani ile yapılan röportajdan edinilen bilgilere göre örgütün yüzde 70'inin Suriyeli ve yaklaşık yüzde 30'luk bir oranın da yabancılardan oluştuğu anlaşılmaktadır.¹¹² Örneğin BAİ eylemlerinde zamanla Suriyelilerin

112. "Nusra Leader: No End to Conflict with ISIL in Syria", Aljazeera, 4 Haziran 2015.

sayıları yabancılara nazaran artmış ve nihayetinde çoğunluğu oluşturdukları görülmüştür. Örgüt içerisindeki Suriyeli yerel savaşçı sayısının artması Nusra'nın yerli bir yapılanma olduğu izlenimi vermesine hizmet etmiştir. Böylelikle Esed rejimine karşı muhalefet arasında etkili bir pozisyon elde etmeyi başarmıştır. Diğer muhalif grupların arasından çok sayıda savaşçının bölükler halinde Nusra'ya katılması da örgütün yerelleşmesini güçlendiren bir unsur olarak ortaya çıkmıştır.¹¹³

Nusra Cephesi'nin sosyal değişim hedeflerine hizmet edecek kişilerin yetiştirilmesi askeri eğitim sistemine de yansımıştır. Bu minvalde eğitimden geçen kişiler hem askeri açıdan hem de dini/sosyal meselelerde eğitim almaktadır. Bu yöntemle örgüt hedeflerini gerçekleştirme noktasındaki umutlarını diri tutmaya çalışmaktadır. Bu eğitimlerde disiplinin yüksek ölçekte uygulanması ve sıkı denetimlerin gerçekleşmesi Nusra'yı diğer örgütlerden daha etkili kılmaktadır. Örgütün savaşçı kalitesi konusunda diğer muhalif gruplara kıyasla daha başarılı olmasının sebebi sert disiplinin yanı sıra sahip olduğu dini söylem, sıkı eğitim ve referans yöntemidir. Nusra'nın aksine birçok muhalif grup ise her bir adayı kazanç olarak görerek kendi saflarına dahil ederken nitelik bakımından sıkıntılar yaşayabilmektedir.

Nusra hakimiyet alanında zorla silah altına alma uygulamasına gitmezken çocuk savaşçılar konusunda da oldukça hassas bir yaklaşım sergilemektedir. Hatırlatmak gerekirse terör örgütü PYD –ailelerin rızası olmadan– birçok çocuğu alıkoyarak YPG/YPJ ve Asayiş saflarında zorla savaştırmıştır.¹¹⁴ Nusra ise bu yöntemi kesinlikle reddedip daha çok ileriye yönelik ideolojik yatırım yapmayı tercih etmiştir. Bu minvalde çocuklara farklı konularda eğitim veren örgüt yönetimi aynı zamanda kendi ideolojilerini anlatmaya çalışmaktadır. Uygun bir yaşa gelindiğinde ise ikna ettiği ve kabiliyeti de olan kişilerin –yukarıda anlatılan yöntemlerle– savaşçı olabilme imkanları bulunmaktadır.

YABANCI SAVAŞÇILAR

Nusra Cephesi'nin PYD-YPG ve DEAŞ'tan sonra en çok yabancı savaşçı barındıran örgüt olduğu değerlendirilmektedir.¹¹⁵ Nusra'nın küresel cihad söylemi

113. Cafarella, "Jabhat al-Nusra in Syria"; ÖSO bileşenleri ve diğer bazı İslami direniş gruplarından çok sayıda savaşçının Nusra'ya katılması örgütün diğer yapılanmalar içerisine adam yerleştirme taktiği izlediğine yönelik iddiaları gündeme getirmiştir.

114. Acun ve Keskin, *PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi*.

115. Ryan Browne, "Syria's al-Nusra 'More Dangerous' than ISIS", CNN, 26 Ocak 2016.

kullanması ve ideolojiye önem vermesi yabancı savaşçıların gruba katılmasını sağlarken örgütün uluslararası El-Kaide ağından da bu bağlamda yararlandığı bilinmektedir. Nusra içerisinde çok sayıda Ürdün ve Kuzey Afrikalı savaşçıyla birlikte Körfez ülkelerinden katılım sağlayanlar da bulunmaktadır. Rusya ve Bağımsız Devletler Topluluğu içinde yer alan unsurların yanı sıra Türkiye'den de örgüte katılım söz konusudur. Örgüt içindeki Türkiye uyrukluların sayısının 700-800 civarında olduğu değerlendirilmektedir. Örgütün askeri yapılanmaları dahilinde ilk zamanlarda hatta bazı takımların sadece aynı ülkeden gelenlerden oluşturulduğu görülmektedir.¹¹⁶ Öte yandan özellikle komşu ülkelere gelen yabancı savaşçıların geldiği ülkeye yakın olan cephelerde yoğun olarak bulunduğu söylenebilir. Örneğin Türkiye'den gelen savaşçılar daha çok Nusra Cephesi'nin İdlib teşkilatında yer alırken Ürdünlü savaşçılar ise Deraa ve Şam bölgesindeki örgütlenmede etkinlik göstermektedir.

Ayrıca Nusra Cephesi etnik bazda örgütlenmiş bazı yabancı savaşçılara karşı pozitif angajman politikası uygulamaktadır. Bu politikanın özellikle etnik olarak Arap olmayan ve topluma entegre olmaktan ziyade kendine kapalı şekilde yaşamayı tercih eden Uygur Türkleri ve Çeçenlere karşı uygulandığı görülmektedir. Nusra Cephesi'nin Uygur savaşçılardan müteşekkil Türkistan İslami Partisi'ne karşı uyguladığı politika bunun bariz bir örneğidir. Nusra Cephesi özellikle askeri operasyonlarda kendisiyle paralel hareket eden gruplara sürekli yardım ve gıda malzemeleri sağlamaktadır.

Yabancı savaşçılar konusunda Nusra ve sonrasında şekillenen ŞFC ve HTŞ'nin tutumunda dikkat çeken bir diğer husus ise örgütün diğer Suriyeli muhalif gruplar ile olan mücadelesinde mümkün mertebe yabancı savaşçıları kullanmamayı tercih etmesidir. Böyle operasyonlarda Suriyeli savaşçıları kullanarak saldırı altında olan grubun elinden etnik köken ve millilik argümanını almaya çalışmaktadır. DEAŞ'ın yaklaşımının aksine bu tip çatışmaların bir "Ensar-Muhacir" çatışmasına evrilmesini engellemeyi amaçlamaktadır. Toplumda yabancı savaşçıların meşruiyetini böylelikle korumaya çalışmaktadır. Nusra ve HTŞ'nin ilgili deklarasyonlarında "Muhacirler üzerinden pazarlıklar yapılmaz" söylemini kullanması yabancı savaşçılara verdikleri önemi gösterirken aynı zamanda diğer gruplarda var olan yabancı savaşçıları da kendi safına çekmeye çalıştıklarını ortaya koymaktadır.

116. "Jabhat al-Nusra. A Strategic Briefing".

ÖRGÜTÜN SURIYE'DE KATILDIĞI BAŞLICA OPERASYONLAR

- Nusra ilk aşamada Suriye'deki savaşa asimetrik bombalı saldırılarla dahil oldu. Grubun kendi kuruluşunu ilan ettiği 23 Ocak 2012 tarihli video kaydında gerçekleştirilen saldırılar (İdlib polis merkezi) üstlenildi.
- 6 Ocak 2012:** Şam-el-Midan bölgesinde polisleri taşıyan bir otobüse yönelik saldırı düzenlendi. 26 kişi ölürken 63 kişi yaralandı. Saldırı grup tarafından üstlenildi.
- 17 Mart 2012:** Şam'daki istihbarat cinayet bürosuna yönelik bombalı saldırı gerçekleştirildi. 27 kişi hayatını kaybederken 140 kişi de yaralandı.
- 29 Mayıs 2012:** Deyrizor şehrinin dışında 13 askerin cesedi bulundu. Örgüt askerleri kendisinin infaz ettiğini duyurdu.
- 27 Haziran 2012:** Şam'a bağlı Duruşa'daki rejim yanlısı yayınlar yaptığı iddia edilen el-İhbariye kanalına yönelik saldırı düzenlendi, 7 kişi yaşamını yitirirken kanal için çalışan 11 kişi Nusra tarafından kaçırıldı.
- 3 Ekim 2012:** Halep'teki Sadallah Cabiri meydanı yakınlarındaki subaylar kulübünü hedef alan 3 intihar bombacısı kendini patlattı. 40 kişi öldü, 122 kişi yaralandı.
- Kuruluşunun ilk aşamasında Irak'taki tecrübelerini Suriye'ye yansıtarak bombalı intihar saldırılarıyla asimetrik savaş yöntemleri kullanan grup 2012 yazından itibaren daha yoğun olarak askeri operasyonlara ağırlık vermeye başladı.
- Ekim 2012:** Halep'teki hava savunma üssüne yönelik saldırı düzenlendi. Nusra saldırıya katıldığını duyurdu.
- Ekim 2012:** Halep'teki Hanano askeri barakalarına saldırı gerçekleştirildi. İslamcı grupların ağırlıkta olduğu saldırıda çok sayıda mühimmat ele geçirildi.
- Kasım 2012:** İdlib'e bağlı Taftanaz'daki hava üssüne Ahraruş-Şam'la Nusra'nın başını çektiği gruplar ortak operasyon gerçekleştirdi. 48 helikopterin bulunduğu üsde çok sayıda mühimmat ve teçhizat grupların eline geçti.
- Halep çevresinin ele geçirilmesinin ardından 2012 Temmuz ayında başlayan Halep şehrine yönelik muhalif saldırısına Nusra da katıldı. Şehrin batı yakası hariç büyük bir kısmı ele geçirildi.
- 22 Eylül 2012:** Halep Atarib yakınlarındaki 46. Alay'a muhalifler saldırı başlattı. 19 Kasım 2012'de sona eren ve çok sayıda rejim askerinin ölümü ve büyük ölçekli mühimmat ve teçhizatın ele geçirilmesiyle sonuçlanan saldırıya Nusra da destek verdi.
- 21 Kasım 2012:** Suriye'nin kuzeyindeki en büyük üslerden biri olan Şeyh Süleyman 111. Alay'a yönelik olarak Nusra liderliğinde saldırı başlatıldı. 10 Aralık 2012'de muhaliflerin eline geçen Şeyh Süleyman Üssü'nde Suriye iç savaşındaki en büyük mühimmat, teçhizat ve ağır silahlar ele geçirildi. Söz konusu silahların büyük kısmı operasyonu yöneten Nusra'ya geçti.

- **22 Kasım 2012:** Deyrizor'un doğusundaki el-Meyadin'de bulunan bir diğer askeri üs ele geçirildi. Operasyona Nusra öncülük etti ve çok sayıda mühimmat ve ağır silah ele geçirdi.
- **14 Şubat 2013:** Irak sınırında Haseke'ye bağlı Şeddadi Nusra tarafından ele geçirildi.
- **2 Mart 2013:** Rakka şehrinde muhaliflerle rejim arasında çatışmalar başladı. Ahraruş-Şam ve Nusra'nın başını çektiği gruplar dört gün içerisinde bütün şehri ele geçirdi ve Rakka muhalifler tarafından alınan ilk il merkezi oldu.
- **29 Mart 2013:** Suriye'nin güneyindeki Deraa'da bulunan Dail muhalifler tarafından ele geçirildi. Operasyona Nusra da destek verdi.
- **17 Temmuz 2013:** Nusra ile PKK'nın Suriye kolu PYD'ye bağlı YPG güçleri arasında Resulayn çevresinde çatışmalar başladı. Çatışmaların ardından bölge YPG kontrolüne girerken Nusra YPG'yi Tel Abyad ve çevresinden çıkardı.
- **4 Ağustos 2013:** Lazkiye'nin kuzeyinde muhalifler tarafından rejime bağlı bölgelere yönelik saldırı başlatıldı. Saldırıya Nusra da dahil pek çok selefi-cihadi katıldı.
- **6 Ağustos 2013:** Suriye'nin kuzeyindeki Azez yakınlarında bulunan Minneg Askeri Hava Üssü Nusra'nın da dahil olduğu aylar süren kuşatmanın ardından ele geçirildi.
- **26 Ağustos 2013:** Halep'le rejim bölgesi arasında bağlantı yolu üzerinde bulunan Hanasır, Nusra'nın da dahil olduğu muhaliflerce ele geçirildi. Halep'teki rejim bölgesi kuşatma altına alındı.
- **8 Eylül 2013:** Nusra sürpriz bir saldırıyla Şam'a bağlı Batı Kalamun bölgesindeki Hristiyanların yaşadığı el-Malula'ya girdi.
- **14 Ekim 2013:** Deyrizor'daki Resefa ve Sinai bölgeleri Nusra liderliğindeki muhalifler tarafından ele geçirildi.
- 2014 Ocak ayında muhaliflerle DEAŞ arasındaki çatışmalarda tarafsız kalmaya çalışan Nusra iki grup arasında tansiyonun gittikçe yükselmesi üzerine Mayıs ayında Deyrizor'da çatışmaya başladı. Yaklaşık iki ay süren çatışmaların ardından DEAŞ'ın Irak'ta devasa silahlar ele geçirmesiyle Nusra sınırın diğer tarafındaki Deyrizor'da tutunamayarak çekilmek zorunda kaldı.
- **Mart 2014:** Nusra'nın başını çektiği gruplar Lazkiye'nin kuzeyinde yeni bir saldırı başlattı. Türkiye sınırındaki Keseb'in ele geçirilmesiyle muhalifler savaş boyunca ilk kez denize ulaştı.
- Suriye'nin güneyindeki Deraa çevresinde 2014 sonu ve 2015 başlarında düzenlenen Kuneytra saldırısına Deraa, Şeyh Miskin, Busra ve Nasib Kapısı'nın ele geçirilmesi operasyonlarına Nusra da katıldı.
- 2014 sonu ve 2015 başında İdlib'e bağlı Vadi ed-Dayf çevresindeki rejim üsleri Nusra ve Ahraruş-Şam tarafından ele geçirildi.

- Aynı tarihlerde Nusra, Cemal Maruf'a bağlı Cephetu's-Suvvar Suriye ve Hazm Hareketi gibi grupları dağıttı.
- **24 Mart 2015:** Liderliğini Nusra ve Ahraru's-Şam'ın yaptığı Fetih ordusu kuruldu. 4 gün süren operasyonun ardından İdlib şehri ele geçirildi. Yaz sonuna kadar süren süreçte Gab Ovası'na kadar çoğu bölge ele geçirildi.
- Halep çevresinde rejimle yoğun çatışmalara giren Nusra şehrin doğu kısmındaki muhalif bölgenin kuşatma altına girmesiyle 2016 Temmuz ayı sonunda yeni bir operasyon başlattı. Şam'ın Fethi Cephesi (ŞFC) olarak adını değiştiren grup kısa süre içerisinde kuşatmayı kırmayı başardı.
- Rejime bağlı güçlerin Halep şehrini Eylül ayında yeniden kuşatma altına almasının ardından Nusra liderliğindeki Fetih ordusu Ekim ayında kuşatmayı kırmak için son bir operasyon gerçekleştirdi fakat başarısızlıkla sonuçlandı. Şehir Aralık ayında düştü.
- ŞFC Ocak ayında Astana görüşmelerine katılan gruplara karşı Halep ve İdlib civarında operasyon başlattı. Grupların kendilerini feshederek Ahraru's-Şam'a katılmasıyla operasyonlar sona erdi. Başka gruplarla yeni bir çatı yapı olarak Heyet-i Tahrirü's-Şam ilan edildi.
- **12 Şubat 2017:** Suriye'nin güneyindeki Deraa şehrinde muhalifler tarafından "Bunyan el-Marsus" operasyon odasının kurulduğu ve Manşiye bölgesine saldırı başlatıldığı duyuruldu. Saldırıya HTŞ de katıldı ve bomba yüklü araçlarla saldırılar düzenledi.
- **13 Şubat 2017:** HTŞ ve DEAŞ'a bağlı Livau'l-Aksa arasında çatışmalar başladı. Bir hafta içerisinde Livau'l-Aksa bölgeden çıkarıldı ve DEAŞ kontrolündeki Rakka'ya geçişine izin verildi.
- **25 Şubat 2017:** HTŞ'ye bağlı 5 kişi Humus'taki askeri istihbarat binasına girdi ve üst düzey askeri yetkililerin de bulunduğu onlarca rejim askerini öldürdü.
- **11 Mart 2017:** HTŞ Şam'ın Bab el-Sağir bölgesinde çifte intihar saldırısı düzenledi. 43'ü Iraklı olmak üzere 76 kişi öldü, 120 kişi de yaralandı.
- **19 Mart 2017:** HTŞ ve diğer muhalif gruplar Şam'ın Kabun bölgesindeki kuşatmayı kırmak için operasyon başlattı. Operasyonda HTŞ iki bomba yüklü araç patlattı.

LİDER PROFİLLEMESİ

Örgütün genel liderlik boyutunu 12 üyeli “Şura Meclisi” oluşturmaktadır. Bu mecliste daha önce El-Kaide saflarında bulunan bazı isimler de bulunmaktadır. Buna göre mecliste bulunan bazı isimler şu şekildedir:

GENEL LİDERLER

Nusra Cephesi’nin ortaya çıkmasından Heyet-i Tahrirü’ş-Şam’a dönüşümüne kadar örgütün genel liderliğini Ebu Muhammed Culani üstlenmiştir. 28 Ocak 2017 tarihinde Heyet-i Tahrirü’ş-Şam’ın kurulmasıyla beraber Culani genel liderliği Ebu Cabir Şeyh’e bırakarak yeni örgütün askeri liderliğini yürütmeye başlamıştır. İki genel liderin Suriyeli olması örgütün Suriyeli kimliğini öne çıkarmasına yardımcı olmuştur.

Ebu Muhammed Culani

Culani Nusra Cephesi’nin kurucusudur. Hem Nusra Cephesi hem de ŞFC’nin “emir” statüsünde liderliğini yapmıştır. HTŞ kurulduktan sonra yeni örgütün askeri liderliğini üstlenmiştir. 1981 yılında Suriye’nin güney eyaletlerinden Kuneytra’da Ahmed Hüseyin Şara ismiyle doğmuştur. Eğitimli bir ailenin çocuğu olan Culani eğitim hayatının tamamını Şam’da geçirmiştir. ABD’nin Irak’ı işgalinin ardından Zerkavi öncülüğündeki Irak El-Kaidesi’ne katılmıştır. Ayaklanma esnasında ABD’li güçlerce alı-

konulan Culani DEAŞ lideri Bağdadi başta olmak üzere şu an farklı örgütlerde yöneticilik yapan şahıslarla birlikte Bukka hapishanesinde tutulmuştur. 2008 yılında serbest kalmasından sonra Irak İslam Devleti (İİD) içerisinde yükselmeye başlamıştır. Ağustos 2011'de Suriye'ye gitmeden önce Musul operasyonlarının başını çeken Culani, DEAŞ'ın oluşumunun ardından örgütten ayrılarak Nusra Cephesi'ni kurmuştur. Uzun zaman suretini gizleyen Culani örgüt adının Şam'ın Fethi Cephesi (ŞFC) olarak değiştiğini ilan ederken ilk kez yüzünü göstermiştir. ŞFC'nin ilanı gerçekleşirken El-Kaide'nin Suriye kolu olan Nusra Cephesi'nin feshedildiği de duyurulmuştur. HTŞ kurulduktan sonra yeni örgütün liderliğini Ebu Cabir Şeyh üstlenirken Culani de örgütün yeni askeri lideri olmuştur.

Ebu Cabir Şeyh (Haşim Şeyh)

Halep'in doğusunda bulunan Meskene beldesinde 1968 yılında doğan Ebu Cabir'in gerçek ismi Haşim Şeyh'tir. Makine Mühendisliği Bölümü'nden mezun olan Ebu Cabir 2005 yılında Esed rejimi tarafından tutuklanarak Sednaya cezaevine gönderilmiştir. Beşar Esed'in çıkardığı genel afı ayaklanma başladıktan sonra 2011 yılının Eylül ayında serbest bırakılmıştır. Ardından silahlı grup kurmuş ve Esed rejimine karşı silahlı mücadeleye başlamıştır. Ahraruş-Şam hareketine 2013 yılında katılan Ebu Cabir grubun Halep emiri Ebu Halid Suri DEAŞ tarafından öldürüldükten sonra bu görevi üstlenmiş ve Eylül 2014'te Ahraruş-Şam'ın genel lideri olarak seçilmiştir. Eylül 2015'te görevi bittikten sonra koltuğunu Ebu Yahya Hamvi'ye devretmiş ve Ahraruş-Şam'ın Nusra Cephesi ile birleşmesinin gerektiğini savunmaya başlamıştır. 28 Ocak 2017 tarihinde Heyet-i Tahriruş-Şam'ın kurulmasıyla beraber çok sayıda savaşçıyla birlikte Ahraruş-Şam'dan ayrılıp yeni gruba katılmış ve HTŞ'nin genel liderliğini üstlenmiştir.

ŞER'İ LİDERLER

Nusra Cephesi'nin şer'i liderlerinin bir kısmı Suriyeli olsa da büyük bir kısmı yurt dışından gelen ve "cihad sabıkası/geçmişi" olan kişilerdir. Özellikle ABD'nin düzenlediği düşünülen hava saldırıları neticesinde Ebu Faraj Masri ve Ebu Firas Suri gibi önemli şer'i liderlerin hayatlarını kaybettiği görülmüştür. Diğer taraftan Nusra Cephesi'nin feshedildiği ve Şam'ın Fethi Cephesi olarak isim değişikliğine gittiği Culani tarafından duyurulduktan sonra bazı şer'i liderler (Ebu Hatice Ürdüni gibi) örgütten ayrıldıklarını duyurmuştur.

Ebu Faraj Masri (Ahmet Selame Mabruk)

Mısırlı olan Masri'nin gerçek ismi Ahmed Selame Mabruk'tur. Daha önce Mısır ordusunda görevli olan Masri, Enver Sedat'a düzenlenen suikastın ardından tutuklanmıştır. Serbest kalışının ardından Afganistan'a gidip 1980'li yıllarda El-Kaide lideri Ayman Zevahiri'nin yakın çevresinde bulunmuştur.¹¹⁷ Daha sonra Çeçenistan'a gitmek üzereyken Rus güvenlik güçlerince tutuklanmıştır. Ebu Faraj Masri, Culani'nin Şam'ın Fethi Cephesi'ni kurmasını ilan ettiği videoda yanında yer alması ile dikkat çekmiştir. İlan videosunda yer alması Merkez El-Kaide'nin bu adımı onayladığı şeklinde yorumlanmıştır. 3 Ekim 2016 tarihinde ABD İHA'sı tarafından vurularak öldürülmüştür.

Ebu Hayr Masri (Abdullah Muhammed Receb Abdurrahman)

El-Kaide'nin eski liderlerinden Ebu Hayr'ın gerçek ismi Abdullah Muhammed Receb Abdurrahman'dır. Mısırlı ve Usame bin Ladin'in damadı olan Ebu Hayr Afganistan işgalinden sonra İran'a geçmiş ve 2003 yılında İran güvenlik teşkilatı tarafından tutuklanmıştır. 2015 yılında El-Kaide'nin elindeki bir diplomatla takas karşılığı İran güvenlik teşkilatı tarafından serbest bırakılan Ebu Hayr Suriye'ye gitmiştir. Bazı görüşlere göre ise Ebu Hayr'ın El-Kaide lideri Eymen Zevahiri'den sonra örgütün yeni lideri olması kuvvetle muhtemeldi. Temmuz 2016 ayında yayınlanan bir ses kaydında El-Kaide'nin Suriye kolu olan Nusra Cephesi'nin Merkezi El-Kaide'den ayrılmasına izin vermiştir.¹¹⁸ 26 Şubat 2017 tarihinde ABD'ye ait bir İHA tarafından düzenlenen ve arabasını hedef alan saldırıda hayatını kaybetmiştir. Ebu Hayr'ın öldürülmesinin ardından Merkezi El-Kaide'ye bağlı Arap Yarımadası El-Kaidesi ve İslami Mağrib El-Kaide Örgütü (Batı Kuzey Afrika El-Kaide kolu) resmi taziye yayımlamıştır.¹¹⁹

117. "مقتل قيادي بارز في جبهة فتح الشام في غارة بسوريا", BBC Arabic, 3 Ekim 2016.

118. "مقتل أبو الخير المصري: عودة الاختراقات الأمنية", Al Modon, 28 Şubat 2017.

119. "القاعدة" نعي "البطل" أبو الخير المصري... وتوعد أميركا بالانتقام", Al-Nahar, 2 Mart 2017.

Ebu Mahmud Şami (Sami Muhammed Ureydi)

Örgütün şer'i meselelerinde en üst otorite görevini müftü sıfatıyla yürüten Şami'nin gerçek adı Sami Muhammed Ureydi'dir. 1973 yılında Ürdün'de doğan Ureydi İslam Bilimleri bilim dalında 2011 yılında doktora derecesi almıştır. 19 Aralık 2013 tarihinde Culani'nin verdiği ilk röportajda Ureydi, Nusra Cephesi'nin kendi fikrini temsil ettiğini öne sürmüştür. Nusra Cephesi'nin başta Deraa ilinin müftülüğünü yapmıştır. DEAŞ'ın Nusra'ya yönelik ağır saldırılarından sonra ise Kahtani'nin yerine terfi olmuş ve genel müftülüğü üstlenmiştir. 30 Temmuz 2014 tarihinden itibaren bu görevi yürütmektedir.

Abdullah Muhaysini

Suudi Arabistan asıllı Muhaysini Arabistan'da İslami Bilimler okumuş ve Karşılaştırmalı Fıkıh dalında yüksek lisans yapmıştır. Doktorasını bitirmeden önce Ekim 2013'te Suriye'ye gelmiştir. Başta müstakil bir din alimi olarak hareket eden Muhaysini Nusra ile DEAŞ arasında arabuluculuk yapmaya çalışmış fakat 2014 yılından itibaren Nusra Cephesi ve diğer muhalif grupların yanında olduğunu ortaya koymuştur. 2015 yılında Cihad Davetçileri Merkezi'ni kuran Muhaysini Suriye'de selefi fikri yaymayı hedeflemiştir. Muhaysini Nusra Cephesi'ne katılmak için gençlere yönelik yapılan kampanyalarda önemli bir rol oynamaktadır. Muhaysini HTŞ'nin ilan edilmesiyle birlikte yeni oluşuma katıldığını duyurmuştur.¹²⁰ Yalnız Ahraru's-Şam ile yaşanan çatışma ve akabinde ortaya çıkan ses kayıtları nedeniyle HTŞ'den ayrılmıştır.

Ebu Firas Suri (Radvan Nammus)

Gerçek adı Radvan Nammus olan Suri 1950 yılında Şam kırsallarında bulunan Madaya beldesinde doğmuştur. Suriyeli olup Nisan 2016'da öldürülünceye kadar Nusra'nın kadrosunda yer almıştır. Bir müddet örgütün sözcülüğünü yapan Ebu Firas daha sonra dini eğitim sorumlusu olmuştur. Ayrıca Şura Meclisinin de

120. "المحييني ينهي 'استقلاليتة' وينضم لهيئة تحرير الشام", El Dorar, 28 Ocak 2017, <http://eldorar.com/node/108320>, (Erişim tarihi: 9 Eylül 2017).

üyesi olduğu söylenmektedir. Suriye’de askeri akademiden dini görüşlerinden dolayı ihraç edilen Suri 1977-1980 yılları arasında Ürdün’de Müslüman Kardeşler mensuplarına askeri eğitim vermiştir. Daha sonrasında Afganistan’da da askeri eğitimler veren Suri burada Usame bin Ladin ve Abdullah Azzam ile tanışmıştır. 2003 yılında Yemen’e gitmiş, 2013 yılında tekrar Suriye’ye dönmüştür. Suri DEAŞ örgütünün uyguladığı yöntem ve ideolojiye karşı olan tavrı ile bilinmekteydi.

Ebu Abdullah Şami (Abdurrahman Attoun)

Culani’nin Nusra Cephesi’nin El-Kaideden ayrıldığını duyurduğu videoda Ebu Faraj Masri ile beraber yanında yer alması ile dikkat çekmiştir. Suriyeli olan Ebu Abdullah ayaklanmadan önce Esed rejimi tarafından tutuklanmış ve Sednaya cezaevinde kalmıştır.¹²¹ Mart 2014’te DEAŞ sözcüsü Ebu Muhammed Adnani ile tartışmasıyla gündeme gelmiştir.¹²² Halen Nusra Cephesi’nin Şura Konseyi üyesidir.

Ebu Hatice Ürdüni (Bilal Hreysat)

Gerçek ismi Bilal Hreysat olan Ebu Hatice Ürdünlüdür. Nusra Cephesi’ne katılmadan önce Irak ve Afganistan’daki savaşlarda yer aldığı düşünülmektedir. Nusra Cephesi’nin Doğu Guta’da şer’i lider görevini üstlenen Ebu Hatice Nusra Cephesi’nin feshedilmesinden sonra 5 Ağustos 2016 tarihinde örgütten ayrıldığını ilan etmiştir.¹²³

SAHA KOMUTANLARI

Nusra Cephesi ve sonrasında dönüştüğü örgütlerin (ŞFC ve HTŞ) en önemli özellikleri hem güçlü bir yapıya sahip olmaları hem de sahada askeri anlamda Suriyeli muhalif grupların arasında en güçlü grup olmalarıdır. Grubun askeri karakterinin öne çıkması saha ve askeri liderlerinin önemini beraberinde getirmektedir. Saha ve askeri liderlerin profillerine bakıldığında bir kısmı Suriye dışından gelmiş (ör-

121. Muzamcer Şam, Twitter, 18 Mart 2016, saat 17.23, <https://twitter.com/saleelalmajd1/status/710849057850269697>, (Erişim tarihi: 20 Ocak 2017).

122. “كلمة لعضو مجلس الشورى في جبهة النصرة الشيخ أبو عبد الله الشامي رداً على مواقف تنظيم الدولة الإسلامية”, Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=CtrG6zRIHoo>, (Erişim tarihi: 6 Mart 2014).

123. “أبو جليبيب” و “أبو خديجة” الأردنيان ينشقان عن “فتح الشام”, El-Arabi 21, 23 Ağustos 2016.

neğin Ebu Maria) bir kısmı ise Suriyeli olsa da daha önce Irak ve Afganistan gibi başka “cihad sahaları”nda tecrübe kazanmış kişilerdir.

Ebu Maria Kahtani (Maysere Ceburi)

Gerçek ismi Maysere Ceburi'dir. Iraklı Cebur aşiretin-den olan Ebu Maria, Suriye'ye gelmeden önce IİD örgütü saflarında yer almıştır. Deyrizor DEAŞ'ın eline geçinceye kadar Nusra'nın Doğu Suriye sorumluluğunu emir sıfatıyla yürütmüştür. Musul Üniversitesi'nde eğitim aldıktan sonra polis memurluğu yapan Kahtani daha sonra isyancılara katılmıştır. 2004 yılında tutuklanıp serbest bırakıldıktan sonra IİD'nin Musul'daki şer'i otoritesinde görev yapmıştır. 2011 yılında Suriye'ye giden Kahtani Nusra'nın lider kadrosunda yer almıştır. Kahtani DEAŞ'a karşı olan sert tutumuyla bilinmektedir.

Ebu Hammam Şami (Samir Hicazi)

Suriye doğumlu ve gerçek adı Samir Hicazi olan Şami örgütün askeri kanadında komutanlık yapmıştır. Mart 2015'te ABD öncülüğündeki koalisyonun hava saldırılarında öldürülmüştür. 1998 yılında Afganistan'a giden Şami burada farklı kamplarda eğitim almıştır. Usame bin Ladin'e biat etmesinin ardından Afganistan'da bulunan Suriyelilerden sorumlu olarak görev yapmıştır. El-Kaide'nin farklı çatışmalarına da katılan Şami daha sonra Lübnan'da beş yıl hapiste yatmıştır. Serbest kalmasının ardından tekrar El-Kaide'ye katılan Şami daha sonra Nusra'da askeri komutan olmuştur. Şami yaşadığı zamanlarda Nusra'nın “askeri beyni” olarak bilinmekteydi.

Ebu Malek Telli (Cemal Hüseyin Zeydiyye)

Suriyeli olan Ebu Malek Telli'nin gerçek ismi Cemal Hüseyin Zeydiyye'dir. Nusra Cephesi'nin Kalemun valisidir. Ebu Malek Telli özellikle Aralık 2015'te yapılan esir takası anlaşmalarında etkili bir rol oynamıştır. Telli, Nusra örgütünün 18 Mart 2016 tarihinde yayınladığı belgeselde DEAŞ'ı ağır bir şekilde eleştirmiştir.¹²⁴

124. “إصدار لجبهة النصرة يكشف اللثام عن عدد من أبرز قياديينها”, Enab Baladi, 18 Mart 2016, <http://www.enabbaladi.net/archives/69980>, (Erişim tarihi: 21 Ocak 2017).

Ebu Süleyman Muhacir (Mustafa Muhammed Farag)

Avustralya vatandaşı olan Muhacir aslen Mısırlıdır. Gerçek adı Mustafa Muhammed Farag'dır. 1984 yılında Mısır'da dünyaya gelmiştir. 2012-2013 yılları arasında Suriye'ye giden Muhacir kısa süre içerisinde örgütte üst düzey görevlere gelmiştir. Muhacir'in çok sayıda Avustralya vatandaşının örgüte katılmasını sağladığı söylenmektedir.

Ebu Culeybib Ürdüni (İyad Tubasi)

Gerçek adı İyad Tubasi olan Ebu Culeybib Ürdünlüdür. Nusra Cephesi'nin kurucu kadrosunda yer alan Ebu Culeybib örgütün Deraa sorumluluğunu bir ara üstlendikten sonra Sahil bölgesinin (Kuzey Lazkiye) sorumlusu olmuştur. Nusra Cephesi'nin El-Kaide'den ayrılıp Şam'ın Fethi Cephesi'ni kurmasına tepki olarak örgütün şer'i liderlerinden Ebu Hatice Ürdüni ile beraber Ağustos 2016'da örgütten ayrıldığını duyurmuştur.¹²⁵

125. "أبو جليبيب" و"أبو خديجة" الأردنيان ينشقان عن "فتح الشام"، El-Arabi 21, 23 Ağustos 2016.

MEDYA VE SÖYLEM KULLANIMI

MEDYA

Medyayı çok önemli bir unsur olarak gören Nusra Cephesi ilgili faaliyetlerini konvansiyonel medyadan daha çok sosyal medya araçlarıyla gerçekleştirmektedir. 24 Ocak 2012 tarihinde kuruluşunu duyuran örgütün ilk beyanatı 20 Mart 2012 tarihinde yayınlanmıştır. Beyanatta Şam'da istihbarat binalarına karşı düzenlenen bombalı saldırılar örgüt tarafından üstlenilmiştir.¹²⁶

Medyaya ulaşmayı ve haber yapmayı önemseyen örgüt ilk kurulduğunda faaliyet ve beyanatlarını “Ehl-i Şam Nusret Cephesi-Medya Birimi” adı altında yayınlanmıştır. Fakat 2013 yılında bu birim El-Manara el-Bayda (Beyaz Minare) adı altında çalışmaya başlamış ve böylece Nusra Cephesi'nin resmi medya ayağı olmuştur. El-Menara el-Bayda'nın yanı sıra DEAŞ'ın dini propagandasına karşılık vermek üzere Nusra Cephesi “El-Basira” adında bir medya yapılanmasını da kurulanmıştır. Gerek El-Menara el-Bayda gerekse el-Basira medya içeriği üretmeye ve üretilenleri yaymaya çalışmıştır. Nusra Cephesi'nin yaşadığı dönüşüm medya organlarına da yansımıştır. HTŞ kurulduktan sonra kullanılan metotlar değişme de örgütün medya yayın organını yeniden adlandırmıştır. Daha önce Beyaz Minare adı altında yayın yapan örgütün HTŞ'nin kurulması ile beraber İba'a Haber Ajansı adını kullanmaya başladığı görülmektedir.

126. Elimizde bulunan ilk beyanatı.

Nusra Cephesi Medya Birimi

Nusra Cephesi'nin 2012 yılının Ocak ayında kurulmasından sonra beyanat ve haberlerini yayınlamak için kullandığı ilk isimdir. 2013 yılına kadar bu isim altında yayınlanan bildiriler örgütün düzenlediği operasyonlar hakkında bilgi aktarmayı ve medyaya ulaştırmayı hedeflemiştir. Bu dönemde beyanatları medya birimi adı altında yayınlamakla beraber aynı beyanatta ilgili olayla alakalı detayların El-Menara el-Bayda tarafından yayınlanacağından söz edilmiştir.¹²⁷

El-Menara el-Bayda

El-Menara el-Bayda Nusra'nın resmi medya unsuru olarak örgütün hem propagandasını yapmak hem de sahadan haber aktarmaktadır. El-Menara el-Bayda ismi ilk olarak Nusra Cephesi tarafından 30 Haziran 2012 tarihinde yayınlanan bir beyanatta yer almıştır. Bu tarihten sonra yayınlanan örgütün beyanatları hem Medya Birimi hem de El-Menara el-Bayda adlarıyla yayınlanmıştır. Fakat Aralık 2012'de Halep'te Nusra Cephesi tarafından düzenlenen operasyon sadece El-Menara el-Bayda medya kuruluşu tarafından haberleştirilmiştir.¹²⁸ El-Menara el-Bayda'nın 2013 yılına doğru ise ayrı bir sıfat kazanmaya başladığı söylenebilir. Örgütün ilk iki senesinde (2012 ve 2013) yayınlanan beyanat ve bildiriler incelendiğinde El-Menara el-Bayda'nın örgütün medya kolu olmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Nihayetinde 2014 yılına gelindiğinde örgütün medya kanadı haline gelen El-Menara el-Bayda haber yapmak üzere Suriye'nin çeşitli eyaletlerinde muhabir bulundurmaya başlamıştır. Muhabirlerinin yaptığı haberler her eyalette "El-Menara el-Bayda'nın (eyalet ismi) muhabiri" adı altında Twitter hesabından aktarılmış ve El-Menara el-Bayda muhabir ağının altında toplanmıştır. Bu tarihten önce örgütün medya kanadı haber yapmış olsa da tek bir çatı veya marka altında toplanmamıştır.

Bu bağlamda dikkat çeken bir husus haberlerin aktarıldığı eyaletlerin Nusra Cephesi'nin varlık gösterdiği eyaletler olmasıdır. Örneğin rejim kontrolünde bulunan Tartus eyaletinden haber aktarılmamış ve El-Menara el-Bayda'nın hiçbir zaman Tartus muhabiri olmamıştır. Başka önemli bir husus ise muhabirlerin haber aktardığı eyaletlerin Suriye'nin idari yapılanmasına göre ayrılan eyaletler değil Nusra Cephesi'nin kendi idari yapılanmasına göre ayırdığı eyaletlere göre olmasıdır. Örneğin El-Menara el-Bayda Kalemun muhabiri varken Suriye'nin idari yapılanmasına göre böyle bir eyalet bulunmamaktadır.

127. Örgütün elimizde bulunan ilk beyanatları.

128. "جبهة النصرة - مؤسسة المنارة البيضاء للإنتاج الإعلامي" تقدم الإصدار المرئي الملحمية حلب معركة العوز، <https://archive.org/details/Halab> (Erişim tarihi: 20 Mart 2017).

El-Basira

El-Basira medya unsuru ise DEAŞ ile Nusra Cephesi arasında yaşanan çatışmalar esnasında DEAŞ'ın dini propagandası ve söylemlerine karşılık vermek amacıyla oluşturulan bir medya yapısıdır. El-Menara el-Bayda sahadan haber aktarmak ve örgütün yaşanan olaylardaki pozisyon ve tavrını açıklamak için kullanılırken El-Basira Nusra Cephesi'nin daha çok ideoloji ve dini söylemini yansıtmaya çalışmaktadır.

Örneğin El-Basira “Mücrimlerin Yolu Belli Olsun Diye”¹²⁹ adı altında bir belgesel¹³⁰ yayınlarak DEAŞ'ın dini anlayışını şiddetli bir şekilde eleştirmiştir. Belgeselde Nusra Cephesi'nin dini liderlerinden Ebu Mücahit Masri DEAŞ savaşçılarını harici olarak nitelendirerek onlara karşı savaşmayı ve hatta onları öldürmeyi teşvik etmektedir. Fakat bu belgeselde dikkat çeken husus görüşülen üç kişinin de yabancı olmasıdır. Bu da ideoloji bölümünde bahsedildiği gibi Nusra Cephesi'nin ideolojisinin ortaya çıkmasında yabancılara rolüne işaret etmektedir.

İba'a Haber Ajansı

HTŞ'nin kurulması ile beraber daha önce Beyaz Minare adı altında yapılan medya ve yayın faaliyetlerinin İba'a Haber Ajansı (Wikalet İba'a el-İhbariye) adı altında yapılmaya başlandığı görülmektedir. Haber ajansı Beyaz Minare'nin yaptığı gibi HTŞ de faaliyetlerini (hem askeri hem de sosyal hizmet faaliyetleri) sosyal medya (Twitter, Facebook, YouTube ve Telegram) mecralarını kullanarak yansıtmaya ve duyurmaya çalışmaktadır. Burada dikkat çeken husus ise daha önce Beyaz Minare muhabirleri gibi sahada çeşitli eyaletlerden haber aktarmaya çalışan muhabirlerin –örgütün son zamanlarda belli alanlarda (İdlib ve civarı) sıkışmasından kaynaklı– olmamasıdır. Ayrıca DEAŞ'ın medya organlarının hazırladığı video ve belgesellere nazaran İba'a Haber Ajansı başta olmak üzere Nusra Cephesi'nin medya organlarının daha amatör kaldığı ve görüntülü mesajlardan ziyade yazılı duyurular yapmayı tercih ettiği söylenebilir.

SÖYLEM

Suriye'de Nusra Cephesi'ni El-Kaide'ye bağlı diğer gruplardan farklı kılan en önemli özelliklerinden birisi klasik El-Kaide söyleminden farklı bir söylemi benimsemiş olmasıdır. “Küresel cihad/selefi cihadilik” söyleminden daha çok

129. “Mücrimlerin Yolu Belli Olsun Diye”, Enam Suresi 55. ayetinden alıntı.

130. “مؤسسة البصرة تقدم: ولتستبين سبيل المجرمين”, Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=8-ZJE1SQDjI> , (Erişim tarihi: 22 Mart 2017).

Suriye merkezli bir söylem takip eden Nusra Cephesi zaman zaman Suriye devriminin söylemlerine yakın ve devrimci bir dil kullanmaktadır. Fakat Suriye devrimine yakın olan söylemi örgütün maslahat anlayışı kapsamında konjonktürel olarak kullandığını söylemek mümkündür. Hatta örgütün Suriye devrimi söylemlerini kendini sahada tahkim etmek ve kendi nihai hedeflerine ulaşmak için bir kılıf olarak kullandığına yönelik işaretler mevcuttur. Nitekim örgütün Suriye devrimi bayrağının kullanılmasına yönelik sert tepkisi bunun bir örneğini teşkil etmektedir.

Aslında Nusra Cephesi'nin zaman zaman kullandığı diğer muhaliflere yakın söylemler ve gösterdiği pragmatik dil stratejik olmaktan ziyade yaşanan şartların gereği ve geçici bir süreliğine kullanılan taktiksel bir düzlemde ilerlemiştir. Zaman zaman üslubu yumuşatan ve devrim dilini kullanan Nusra Cephesi'nin ihtiyaç duyduğu anda tekrar radikal üsluba başvurmaya başladığı görülebilmektedir.

Örneğin 2015 yılında Ahraruş-Şam başta olmak üzere diğer muhalif grupların katıldığı ve Nusra Cephesi'ni adeta izole eden Riyad Konferansı esnasında Nusra Cephesi kendisine alan açabilmek adına oldukça devrimci bir söylem kullanmış ve konferansa katılan grupların Suriye devrimine ihanet ettiğini savunmuştur. Örgütün lideri Culani ise Riyad Konferansı'nın devrime karşı yapılmış bir komplo olduğunu söylemiştir.¹³¹ Fakat zamanı geldiğinde hem yabancı hem de yerli savaşçıların örgüte katılmasını teşvik için küresel cihadçı bir dil kullanmaktan çekinmemiştir. Bu eğilim Abdullah Muhaysini'nin öncülüğünde Nisan 2016 ayında düzenlenen Enfero kampanyasında da açık bir şekilde kendini göstermektedir.

Diğer taraftan Nusra'nın içinde farklı siyasi ve ideolojik görüşleri benimseyen liderler olmasından dolayı örgütün tek bir söylemi olmadığı gibi bazen çelişkili söylemler kullanıldığını tespit etmek mümkündür. Bu muhtelif görüş ve söylemlerden dolayı zaman zaman Nusra Cephesi'nden kopmalar dahi yaşanmıştır. Kopmalarda Ebu Hatice Ürdüni'de olduğu gibi radikal görüşlere sahip olanlar ve Ebu Salih Hemvide'de olduğu gibi ılımlı görüşlere sahip olanlar görülebilmektedir. Nusra Cephesi'nin içinden çıkan muhtelif seslerin bir örneğini 2013 yılının ortasında ortaya çıkan Nusra Cephesi-DEAŞ çatışmasının başlamasıyla beraber görmek mümkündür. Bir tarafta DEAŞ'ı sert bir şekilde eleştiren ve ona karşı sonuna kadar silahlı mücadele eden Nusra Cephesi'nin Deyrizor

131. "Zaim Cebhetü'l-Nusra Yaşunnü Hucumen 'Ala...", Youtube, 12 Aralık 2015, https://www.youtube.com/watch?v=X6j_bdbERPI, (Erişim tarihi: 2 Nisan 2017).

emiri Ebu Maria Kahtani dururken diğer tarafta ise Nusra içinden DEAŞ'a karşı daha yumuşak bir tavır gösteren hatta ona alan açan Nusra Cephesi'nin Kalemun bölgesinin emiri Ebu Malek Telli yer almıştır. Bu iki isim farklı pozisyonlar üzerinden farklı söylemler kullanmışlardır.¹³² Nusra'nın birçok muhalif grupla birleşerek oluşturduğu HTŞ çatısı altında da farklı üslupların ve siyasi, ideolojik pozisyonların birbiriyle rekabet ettikleri ve farklı söylemlere başvurdıkları sıklıkla görülebilmektedir. Suriye devrimi, diğer muhalif gruplar, Türkiye gibi ülkeler ve nihayetinde El-Kaide ile olan ilişkilere yönelik pozisyon ve söylem farklılıkları yapılan açıklamalarda kendisini gösterebilmektedir.

132. Ebu Malek Telli'nin daha sonra DEAŞ'a karşı Kalemun'da silahlı mücadele başlatmasına dair daha detaylı bilgi için bkz. Ahmet Aba Zeyd, "تحولات خطاب تنظيم القاعدة في سوريا", Tahawulat Hitap Tanzeem El-Kaide fi Suriye", Omran Araştırma Merkezi, (Haziran 2016), s. 3.

SONUÇ

Nusra yaklaşık kırk yıllık bir süreçte şekillenen ve kendisini “küresel cihad” olarak tanımlayan ekolün en somut örneklerinden biri olarak ortaya çıkmıştır. Örgüt söz konusu ideoloji ve olguyu Suriye’de yaşanan kaostan yararlanarak kalıcı bir biçimde toplumsal tabana dayanan bir projeye dönüştürme çabasına girmiştir. Suriye’deki altı yıllık serüvenine bakıldığında varlığına yönelik büyük krizleri atlatan örgüt bugün birçok yerel grubu içerisine eklemleyerek bir çatı yapılanma olarak HTŞ’yi var etmiştir.

Pragmatik bir anlayışla Suriye halk ayaklanmasına başından beri eklenerek hegemonya kurmaya çalışan grup El-Kaide liderliğinin de onayını alarak selefi-cihadi ideolojinin yeniden şekillenmesi ve dönüşmesinde önemli bir kilometre taşı olmayı başarmıştır. Benzer modellerin yakın gelecekte başka çatışma sahalarında ki selefi-cihadi gruplar tarafından da denenebileceğini öngörebilmek mümkündür. Nitekim yine El-Kaide’nin “toplum merkezli” ve “yerelleşen” selefi-cihadi anlayışını Libya, Yemen, Mali gibi bölgelerde de uygulamaya çalıştığı görülmektedir.

Özellikle Irak bağlamında DEAŞ ile aynı kökenden gelmesine rağmen farklı bir noktaya evrilen Nusra tecrübesi dünya çapındaki selefi-cihadiliğin de beraberinde kendini yeniden sorgulaması ve tanımlaması sürecini tetiklemiştir. Kuşkusuz bu özellikle uluslararası toplum ve bölgesel güçler için farklı meydan okumaları da beraberinde getirecektir. DEAŞ rijit ve aşırı tavrıyla –askeri başarılarına karşın– marjinal kalmaya devam ederken El-Kaide bu süreçte DEAŞ’a görece kendini yenileyerek farklı bir imaj oluşturmaya çalışmaktadır. Bunun en somut örneğini de Nusra’da görebilmek mümkündür.

Nusra'nın başta askeri olmak üzere siyasi ve toplumsal anlamda ciddi bir manevra kabiliyeti geliştirdiği ve bunun örgütün hayatta kalması ve gelişiminde önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yapı Suriye'de kontrol ettiği bölgelerde ve genel olarak devrimi destekleyen Suriyeliler nezdinde "toplumsal meşruiyet" elde edebilmek için ciddi gayret gösterse de sahip olduğu katı selefi-cihadi ideoloji yerelleşmesi ve toplumsal tabanını genişletmesinin önünde hala önemli bariyerler oluşturmaya devam etmektedir. Yine HTŞ adıyla her ne kadar kendini ayrı bir yerde konumlandırılsa da El-Kaide bagajını sırtında taşımaya devam etmesi ve başta ABD ve Rusya olmak üzere uluslararası güçlerin açık hedefi olması etkinliğini sınırlamaktadır. Bu bağlamda Suriye muhalefetine önemli bir kısmı ısrarla Nusra'dan ayrılmaya çalışmasına rağmen örgüt kendisini muhalefetin sahada özellikle de askeri anlamda vazgeçilmez bir partneri haline getirmeye çabalamaktadır. Son HTŞ hamlesiyle örgüt bunu bir üst seviyeye çıkararak siyasi, diplomatik ve toplumsal düzeyde de kendisini muhalefetin merkezine taşıyarak diğer grupları *de facto* bir şekilde kendisiyle birleşmeye zorlamaktadır. Ancak HTŞ içerisinde vuku bulan son ayrışmalar grup içerisinde El-Kaide çizgisinin hala belirleyici unsur olduğunu bir kez daha gösterirken yapı bütünlüğünü koruyamayarak adım adım tekrardan ŞFC/Nusra'ya dönüşmeye başlamıştır.

Gelişen süreçle birlikte iyice kompleks bir hal alan Suriye'deki iç savaşta dış desteği azalan ve zor günler geçiren İdlib-Hama eksenindeki muhaliflerin, dış müdahale olmadığı takdirde bir süre sonra önemli ölçüde HTŞ tarafından "yutulma"sı muhtemeldir. Bu aşamadan sonra örgütü muhaliflerden tamamen ayırıştırabilmek çok zor gözükse de "muhalifler"e verilecek sonuç alıcı, anlamlı bir destek Suriye sahasındaki gelişmelerin seyrini yeniden değiştirebilir. Türkiye'nin 24 Ağustos 2016'da başlattığı Fırat Kalkanı Harekatı "ılımlı" muhaliflere yeni bir yaşam alanı ve motivasyon sağlarken HTŞ ise bu durumu tehdit olarak görerek İdlib-Hama eksenini de kendini tahkim edebilmek için kullanma çabasına girmiştir. Yine Türkiye'nin 6. Astana zirvesinde mutabakata varıldığı şekilde İdlib'de konuşlanmaya başlaması bölgedeki dengeleri ciddi anlamda değiştirme potansiyeline sahiptir. HTŞ her ne kadar Astana sürecine karşı olsa da TSK'nın bölgeye girişine direnç göstermemiştir.

Sonuç olarak HTŞ'nin muhalifler için bir çatı yapılanma olma iddiasına rağmen, Ahraruş-Şam gibi yapıları doğrudan hedef alması, yapı içerisinde var olan El-Kaide ile ilişkili radikal eğilimlerin etkinliği HTŞ'yi geriye kalan muhalifler nezdinde ötekileştirmeye devam etmektedir. Her halükarda mevcut konjonktürde örgütün "muhalifler"i dış dünyadan izole ederek İdlib ve çevresindeki muhalif saflarda güç temerküzü sağlamayı hedefleyen uzun vadeli stratejisine devam ettiği görülmektedir. Ancak Türkiye'nin İdlib'de artan etkinliği HTŞ'nin diğer muhalifleri yutmasını engelleyecektir.

EKLER

HTŞ KURUCU BİLDİRİSİ*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بيان تشكيل هيئة تحرير الشام

الحمد لله القائل: {إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ} والصلاة والسلام على رسول الله وبعد؛

فنظرًا لما تمر به الثورة السورية اليوم من مؤامرات تعصف بها واحتراب داخلي يهدد وجودها، وحرصًا منا على جمع الكلمة ورص الصف، فنحن الفصائل الموقعة أدناه، نعلن عن حل كل من الفصائل التالية واندماجها اندماجًا كاملاً ضمن كيان جديد تحت مسمى "هيئة تحرير الشام" بقيادة المهندس أبو جابر هاشم الشيخ.

وإننا ندعو جميع الفصائل العاملة في الساحة لإتمام هذا العقد والالتحاق بهذا الكيان جمعًا للكلمة وحفظًا لمكتسبات الثورة والجهاد، ليكون هذا المشروع نواة تجمع مقدرات الثورة، وتحفظ خط سيرها، وتحقق أهدافها المنشودة بإسقاط النظام المجرم، وليعيش أهل الشام بعزة وكرامة في ظل شريعة الرحمن. سائلين المولى أن يمن علينا بالنصر والفتح المبين.

الفصائل الموقعة:

30 ربيع الآخر 1438 هـ | 28 كانون الثاني 2017

* 28 Ocak 2017'de yayımlanan bildiri HTŞ'nin kuruluşunu duyurdu.

NUSRA İLK OPERASYON BİLDİRİSİ*

بسم الله الرحمن الرحيم

جبهة النصرة - البيان رقم 1

عمليات صديق الوعد

القصف بالنسف / تبني عملية فرع الأمن الجوي وإدارة الأمن الجنائي بدمشق

الحمد لله والصلاة والسلام على رسوله وعلى آله وصحبه ومن والاه وبعد:

فقد قام - بحمد الله وفضله وكرمه - جنود جبهة النصرة - أعزها الله - بسلسلة من العمليات العسكرية في عدة محافظات ضد أوكار النظام.

وكان أبرزها فرع الأمن الجوي وإدارة الأمن الجنائي في دمشق.

وذاك لإستمرار النظام في قصفه للأحياء السكنية في حمص وإدلب وحماة ودرعا وغيرها. وقد صدقناه وعدنا بأن نرد عليه القصف بالنسف.

ونود أن نُحيط النظام علماً بأن ردنا على جرائمه في كرم الزيتون من قتل للعوائل بأطفالهم ونسائهم وشيوخهم، وكذلك اغتصابه للنساء، سيكون لاحقاً بإذن الله.

ونقول له أوقف مجازرك ضد أهل السنة وإلا فإنما عليك إثم النصريين (العلويين). والقادم أدهى وأمر بإذن الله تعالى.

* 20 Mart 2012'de (Nusra Cephesi - Beyan 1) adı altında, El-Manar el-Bayda tarafından yayımlanan bildiriye Şam'da yapılan ve rejimin istihbarat ve polis kurumlarını hedef alan iki operasyonun Nusra Cephesi tarafından üstlenildiği duyuruldu.

NUSRA İLK OPERASYON BİLDİRİSİ

وللعلم: تُبلغ النصارى (المسيحية) أنهم لم يكونوا مستهدفين في عملية نسف الأمن
الجوي (في حيّهم). وما وقع من أضرار كان نتيجة لإرتداد العصف.
ونرجوا من الجميع أن يتجنبوا السكن بجوار الأفرع الأمنية وأوكر النظام.

وصلى الله على نبيّنا محمد وعلى آله وصحبه وسلّم

ملحوظة : سنوافيكم بتفاصيل العمليات عبر مؤسسة المنارة البيضاء - إن شاء الله تعالى.

نُشر في، 20 مارس آذار 2012

ŞFC MİSAKİ*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- 1- **نستمد** عقيدتنا ومنهجنا وفقهنا من الكتاب والسنة بفهم السلف الصالح من الصحابة والتابعين رضوان الله عليهم، ومن سار على دربهم من الأئمة والعلماء الربانيين؛ كأبي حنيفة والشافعي ومالك وأحمد وغيرهم رحمهم الله أجمعين.
- 2- **ندفع** العدو الصائل على الدين وعلى حرمت المسلمين، ونرى ذلك من أهم فروض الأعيان ومن أوجب صور إقامة الدين، ولا يشترط له شرط بل يدفع بحسب الإمكان فليس أوجب بعد الإيمان من دفعه.
- 3- **نجاهد** لنحكم شريعة الرحمن وحتى لا تكون فتنة ويكون الدين كله لله، فيقام دين الله في الأرض، ويعود لأمتنا مجدها وعزتها.
- 4- **نتبع** في جهادنا السنن الشرعية ونراعي السنن الكونية لبلوغ قصدنا حسب فهمنا لشرعنا وواقعنا، ملتزمين بقواعد الدين المرضية، وبضوابط السياسة الشرعية المستمدة من سيرة نبينا محمد صلى الله عليه وسلم.
- 5- **نرفع** الظلم عن كافة المظلومين سواء كانوا من أهل الإسلام أو أهل الكفران، ونكف الظالم عن ظلمه بشتى الوسائل وبقدر الاستطاعة.
- 6- **ندعو** إلى الله تعالى بالحكمة والموعظة الحسنة، فنلتطف مع الناس ونبلغهم رسالة ربهم باللين والرفق والكلمة الطيبة.
- 7- **نوقر** علماء الأمة ونعرف لهم حقهم وفضلهم، ونتولاهم ونتبّعهم ولا نرى عصمتهم، ونراعي الاجتهادات الفقهية المعتبرة.
- 8- **نوالي** المسلمين بولاء الإيمان، ونعادي الكافرين ونتبرأ منهم، وإذا اجتمع في المسلم الواحد خير وشر، وطاعة ومعصية، وسنة وبدعة، فيوالى بقدر ما فيه من الخير والسنة، ويعادى بحسب ما فيه من الشر والبدعة.
- 9- **ننبذ** الفرقة والاختلاف، وندعو إلى جمع الكلمة والائتلاف، ونرى وجوب اجتماع الأمة عامة والمجاهدين خاصة على الحق وتحت راية واحدة، وفق أسس صحيحة شرعاً سليمة واقعاً.
- 10- **نسعى** لتكون كلمة الله هي العليا ونبذل في سبيل ذلك الغالي والنفيس، فنجاهد باليد واللسان، وبالمال والبنان، وبالقلب والجنان حتى يتم الله هذا الأمر أو نهلك دونه.

* 28 Temmuz 2016'da yayımlanan ve 10 maddeden oluşan belgede ŞFC'nin kurucu ilkeleri açıklandı.

CAN ACUN

SETA Dış Politika Direktörlüğü'nde araştırmacı olarak çalışmaktadır. Doğu Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunudur. Yeditepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans yapmıştır. Kanada'da "Kültürlerarası Diyalog" eğitimi almıştır. Mısır'da Kahire-Türkiye Araştırmaları Merkezi'nde ve SETA Kahire'de Mısır üzerine çalışmalar yürütmüştür. Halen SETA Ankara'da Mısır ve Ortadoğu üzerine araştırmalarda bulunmaktadır.

BÜNYAMİN KESKİN

Almanya Bremen'de Uluslararası Siyaset Yönetimi Bölümü lisans mezunu olan Bünyamin Keskin, 2011-2012 yıllarında İstanbul Bilgi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde bir dönem özel öğrenci statüsünde yer aldı. İngiltere Durham Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler ve Orta Doğu Araştırmaları'nda yüksek lisansını tamamladı. Almanya genelinde faaliyetlerini sürdürmekte olan CARE-Center of Arts, Research and Education Derneği'nin yönetim kurulunda yer alan Keskin, Almanya'da birtakım Türk sivil toplum kuruluşlarında farklı görevlerde bulundu. Kısa dönem Bremen Eyalet Başbakanlığı Basın Danışmanlığı'nda görev yaptı. SETA Dış Politika Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak görev yapmaktadır.

BİLAL SALAYMEH

YBÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olan Salaymeh, yüksek lisans çalışmalarını ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde devam ettirmektedir. Ortadoğu çalışmaları özellikle Filistin ve Suriye meseleleri ile yakından ilgilenmektedir. Salaymeh aynı zamanda mülteci çalışmaları üzerine eğitim almıştır. Birçok STK faaliyetlerine de dahil olan Salaymeh halihazırda SETA Dış Politika Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak görev yapmaktadır.

EL-KAİDE'DEN HTŞ'YE: NUSRA CEPHESİ

CAN ACUN, BÜNYAMİN KESKİN, BİLAL SALAYMEH

Suriye'de devlet otoritesinin aşınmasından dolayı ortaya çıkan boşluk devlet dışı silahlı aktörler tarafından doldurulmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler yaşanırken kriz ve çatışma bölgelerinde söz konusu aktörler egemen devlet düzenini sarsarak alışılmış olan uluslararası sistemi tehdit etmeye devam etmiştir. Önce El-Kaide daha sonra DEAŞ gibi örgütler bu meydan okumanın baş aktörleri haline gelmiştir. Suriye'de yaşanan krizlerle birlikte "cihadi" ideolojiyi benimseyen bu örgütlerin bir uzantısı olarak Nusra Cephesi ortaya çıkmıştır. 2011 yılı itibarıyla Arap Baharı'nın bölgede yayılmasıyla birlikte cihadi örgütler kendilerine hakimiyet alanı arayışına girmişlerdir. El-Kaide'nin Irak'taki kolu Irak İslam Devleti (İİD) örgütü 2007 yılından itibaren aldığı ağır darbelerden yeni toparlanmaya çalıştığı bir dönemde ABD Irak'tan çekilmiş ve bünyesinde Suriyelilerin de bulunduğu İİD lider kadrosu Suriye'de ortaya çıkan krizle yeni bir genişleme alanı oluşturacağını düşünmeye başlamıştır. İİD örgütünün o dönemler Musul bölgesinde komutanı olan Suriyeli Ahmed Hüseyin Şara (Ebu Muhammed Culani) İİD'nin yeni lideri Ebubekir Bağdadi'ye Suriye'de örgütlenilmesi teklifinde bulunmuştur. Sonuç itibarıyla El-Kaide merkezinin onayıyla Suriye'ye yedi kişilik bir ekiple 2011 yaz aylarında geçiş yapılmıştır. Bu çekirdek kadro Suriye'deki iç savaşı derinden etkilemiştir. Nusra Cephesi'nin kuruluşu ise 2012'nin Ocak ayında Culani tarafından yapılan bir açıklamayla duyurulmuştur. O günden bu yana farklı süreçlerden geçmek suretiyle evrimleşerek muhalifler arasında en güçlü gruplardan biri olan Heyet-i Tahrirü's-Şam'a dönüşen yapıyı beraberinde getirmiştir.

Bu rapor Suriye sahasında etkin aktörlerden biri olan Nusra Cephesi'ni ele almaktadır. Raporun hazırlık aşamasında Nusra'nın güçlü olduğu çatışma bölgeleri başta olmak üzere Suriye'de saha çalışması gerçekleştirilmiş ve buralarda bazı isimlerle mülakatlar yapılmıştır. Grubun ideolojik gelişimi ve bunun ardında yatan sebepler de raporun konusunu oluşturmaktadır. Aynı zamanda raporda örgütün yönetim modeli ve örgütlenme biçimine dair bilgiler de yer almaktadır. Ayrıca çalışmanın sonunda Nusra'nın liderleri ve örgütte ön plana çıkan isimlerin profil bilgileri de sunulmuştur.